

Dryadprojektet. Rapport för år 1998 - 99.

Frågeställning om demokrati och jämställdhet i skolan.	sid 2
En teoretisk undersökningsmodell - för att finna svaren.	sid 5
Mål och pedagogiska metoder i Dryadprojektet.	sid 6
Utvärdering av samarbetet - med barnen, föräldrarna och personalen.	sid 12
Resultat av den teoretiska undersökningen.	sid 14
Sammanfattning och slutsats.	sid 18
Grupperna och vad som hände i dem.	sid 20
Avslutningen i skolan.	sid 116

Ansvarig för projektet:

Berit Mannberg
Ringspinnargat 9
723 46 Västerås
tel 021/131875

Ett stort tack till Ekbergaskolan i Västerås, till skolans förre rektor Gösta Karlsson och övrig personal, som gjort den här studien möjlig. Ett varmt tack även till min man, Gunnar Forsman, som arbetat mycket vid datorn, med undersökningen och med sammanställningen av statistiken, och till rektor Anita Lilja - Stenholm, som varit min mentor i projektet.

Tack även till länsexperten i jämställdhet Karin Tilly, och till projektledare Eva-Karin Wedin, bägge på Länsstyrelsens avdelning för jämställdhet, som lämnat värdefulla synpunkter på materialet. Länsstyrelsen har också tillställt medel för tryckning och distribution.

Omslagsfoto: Gunnar Forsman

Tryckning i november 2000.

Frågeställning om demokrati och jämställdhet i skolan

Hösten 1998 började ett av mina egna barn i förskoleklass på Ekbergskolan i Västerås. Jag uppfattade som förälder att det var ett hårt klimat mellan barnen i klassen. Dominanta barn körde över tystlåtna barn, i spel och lekar. Flickor tystnade och tynade bort inför högröstade och bestämmande pojkar. Jag uppfattade en brist på rättvisa och empati mellan barnen. Jag kunde inte se, att detta skulle vara en bra grogrund för att fostra samverkande individer till ett demokratiskt samhälle.

Skolan har problem med låg personaltäthet. Många barn är helt omedvetna om det kaos som deras stökiga uppträdande skapar i klassen. Andra barn skräms till livslång tystnad, redan i småbarnsåldern, av sina mer dominanta kamrater. En stor del av disponibel undervisningstid får användas till att försöka upprätthålla disciplinen i stökiga klasser.

Om klassernas individer redan från början hade en större social kompetens i sina samspel med kamraterna, skulle den effektiva undervisningstiden kunna ökas radikalt. Barnen skulle lära sig mer, inför ett vuxenliv i det framtida kunskapssamhället. Fenomen som mobbning och utslagning skulle också kunna stävjas.

Detta födde den enkla frågeställningen hos mig: *Kan skolan öka barns medvetenhet om demokrati och jämställdhet, genom att mer systematiskt än vad som nu sker påverka dem i den riktningen?*

För att få svar på detta utarbetade vi en teoretisk undersökningsmodell, och ett antal praktiska övningar, som jag ville utföra i samverkan med barnen. Jag tillverkade prov på lekutrustning. Därefter kontaktades rektor och berörd personal. Dessa kontakter utmynnade ganska omgående i en projektanställning på 6 månader.

Jag kallade min arbetsinsats för Dryadprojektet (med anspelning på skolans namn). Dryad kan översättas med skogsgudinna. Det markerar att jag betonar att föra fram flickorna, därför att det är oftast de som kommer i kläm. Men jag har också en medvetenhet om att dominanta flickor kan behöva lära sig att släppa fram blyga och tysta pojkar. Viktigast är att lära alla individer, att alla individer ofrånkomligen ska ha samma människovärde. Om vi inte kan lära våra barn det, kan vi knappast heller bygga det optimalt demokratiska samhället.

Behövs extra insatser för jämställdhet och demokrati i skolan?

Att skolan ännu inte är jämställd påvisas av många undersökningar. Exempel:

”Skolan i Västmanland är inte jämställd. Forskning visar att pojkar och flickor bemöts och bedöms olika och utifrån sitt kön. Både pojkar och flickor förlorar på det. Könstillhörigheten begränsar deras val och möjligheter. Följden blir att de lämnar skolan med olika kunskaper och erfarenheter, vilket lägger grunden för ett traditionellt yrkesval och en traditionell könsroll, för såväl pojkar som flickor.” (Källa: *Jämställd skola - en fråga om kunskap. Rapport från Länsstyrelsen och Västmanlands kommunförbund 980828*).

I de nationella och lokala styrdokumenterna för skolan betonas mycket starkt vikten av att arbeta med begrepp som jämställdhet och rättvisa. Några exempel:

”Den som verkar inom skolan ska främja jämställdhet mellan bägge könen, samt bemöda sig om att hindra varje försök från elever att utsätta varandra för kränkande behandling”. (Källa: *Skollagen 1kap 2 §.*)

”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter.”. ”Skolan ska sträva efter att varje elev....respekterar andra människors egenvärde”. (Källa: *Läroplanerna från 1994.*)

I förslaget till ny läroplan för barn 6-16 år påpekas det att skolan ska sträva mot att varje individ upplever trygghet och utvecklar tillit till sin egen förmåga, samt tar hänsyn och visar varandra respekt. (Källa: *SUO 1997:2*).

För Västerås stads skolor anges att arbetssättet ”ska vara inriktat på att främja jämställdhet. Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra allt arbete i förskoleklassen/skolan. Förskoleklassen och skolan ska stärka barnen till ”trygghet att använda sina kunskaper”. Särskild uppmärksamhet ska ägnas barns ”kommunikativa förmåga”. Ett effektmål i skola och förskoleklass är att ”undervisning om människors lika värde...ska lyftas fram”. Ett annat effektmål är att ”pojkar och flickor ska få lika mycket uppmärksamhet i arbetet i förskoleklassen/skolan. Detta är mycket viktigt för arbetet med jämställdhet”. (Källa: *Skolplan 1999 för Västerås stad*).

I februari 1999 har skolministern uttalat att: ”Skolan måste ägna mer tid åt frågorna om demokrati, solidaritet, jämställdhet och respekt för varandra”. En projektgrupp inom Utbildningsdepartementet ska stimulera det lokala arbetet med skolans värdegrund. ”I årskurs ett kan det handla om något så enkelt som att vuxna ingriper när de ser pojkar ta för sig på flickors bekostnad, och att barnen lär sig lyssna på varandra”, menar projektledaren. (Källa: *VLT 990227*).

Under senare tid har det diskuterats om det kan vara lämpligt att schemalägga ett nytt ämne i skolan, med innehållet social kompetens. Det går med andra ord inte att ta miste på att projekt med jämställdhet och demokrati som tema i skolan anses behövas - om än formerna för ett sådant ämne kan debatteras.

Varför en kulturarbetare i skolan?

Kulturarbetare kan tillföra mycket inom skolans värld. Min uppgift i det här projektet har inte varit att smidigt docka in i befintlig pedagogisk struktur inom skolan. Uppgiften har istället varit att som fristående konstnärlig konsult påvisa alternativa pedagogiska möjligheter, i arbetet med demokrati och jämställdhet inom skolan.

Jag är kulturarbetare. En konstnär lär sig att ständigt hitta nya vägar för att nå målen. Det handlar sällan om att upprepa invanda mönster. Kreativiteten är istället en viktig del av yrkesrollen. Ett kreativt tänkande lät jag också genomsyra idéerna inom Dryadprojektet.

Ekbergaskolan såg det som intressant, att få mina pedagogiska idéer testade i full skala. Det ska skolan ha ett stort erkännande för. Det krävs mod att testa nya vägar, som att låta en konstnär ta del i det pedagogiska ansvaret i en förskoleklass. Det modet uppvisade Ekbergaskolan. Tack för det!

En avgörande faktor för min anställning, var också vissa personliga egenskaper. Jag minns så mycket från min egen barndom, händelser och känslor. Jag ser därför direkt var jag har barn. Jag känner in dem, de känner direkt att de får kontakt. Jag ser snabbt deras olika personligheter. Jag känner deras relationer, utifrån mina egna livserfarenheter. Jag har själv varit såväl mobbad, som "gullegrisen", och har fått starka insikter i detta: Vi vuxna vill så gärna tro, att när barn leker, är allt frid och fröjd. Men så är det ofta inte alls. I lek, som sker utan insyn från vuxna, pågår ett stenhårt maktspel. De som står lägst i rang blir utfryssta från den sociala gemenskapen. Det är en betydligt mer livsfarlig position, än vad vuxna i allmänhet vill tro.

Att det kan ligga i skolans intresse att få kulturarbetare till skolan framgår även av följande: "Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar." "Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor." "Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan....Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt." " Alla som arbetar inom skolan ska verka för att utveckla kontakter med kultur och arbetsliv....som kan berika den som en lärande miljö." "Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola....har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ett ökat intresse att ta del av samhällets kulturutbud." (Källa: Lpo 94, Läroplan för bl a Förskoleklass.).

En teoretisk undersökningsmodell - för att finna svaren

Ekbergaskolan och Hamreskolan är två skolor med gemensam rektor. De ligger geografiskt nära varandra i de östra stadsdelarna av Västerås. Jag har studerat bägge skolornas förskoleklasser, enligt följande modell.

Innan jag startade min påverkan av barnen i Ekbergaskolan, intervjuades samtliga barn i förskoleklasserna på bägge skolorna. Jag använde mig därvid av en standardenkät på 10 frågor. Jag studerade varje skola för sig.

När de inledande intervjuerna var klara, arbetade jag uteslutande med barnen på Ekbergaskolan, under knappt ett halvår.

Därefter gjordes en förnyad intervju med barnen i bägge skolornas förskoleklasser. Varje skola studerades återigen för sig.

Hamreskolan har därmed för oss utgjort en referensskola till Ekbergaskolan, den skola där jag bedrivit mitt projekt. Vi har, lite schablonmässigt, gjort några antaganden. Dels att personalen på de bägge skolorna är lika duktiga på att lära ut demokratiska värderingar. Dels att barnen på de bägge skolorna är lika receptiva att ta emot sådana budskap. Dels att barnen i de bägge skolorna i övrigt utsattes för likvärdigt mycket av demokratisk påverkan, från exempelvis föräldrar.

Om det nu förhöll sig så, skulle eventuella skillnader i barnens demokratiska värderingar, mellan de bägge skolornas förskoleklasser under den här perioden, kunna tillskrivas mitt projekt. Enkätarbetet syftade alltså till att vara en värdeämätare på de praktiska övningar jag hade med barnen i Ekbergaskolans förskoleklass.

Enkätarbetet utfördes som planerat, före och efter månaderna med praktiska övningar. Jag lät, vid de avslutande intervjutillfällena på Ekbergaskolan, andra personer än jag själv fråga ut barnen. Annars vore risken överhängande, att de skulle ha gett de svar de visste att jag ville höra, istället för sina egna.

Mål och pedagogiska metoder

De mål jag satte upp för de praktiska övningarna var:

Mål:

- att barnen ska övervinna sin blygsel för andra barn.
- att genom lek lära barnen upptäcka en jag-du-vi-känsla.
- att öka barnets insikt om sig själv. ”Jag är jag och jag duger”.
- att lära barnen våga gå in i nya barnkontakter. Att då hellre säga ja än nej.
- att öka barnens förmåga till gemensamma lekar.
- att utveckla egenskaper som gynnar samarbete istället för konkurrens.
- att utveckla barnets empati för sina kamrater.
- att utveckla egenskaper som motverkar mobbningsbeteenden.
- att öka barnens självkänsla, i strävan att uppnå ett mer jämlikt samhälle.
- att inget barn ska växa på något annat barns bekostnad.
- att skapa grupper där individerna respekterar varandra.
- att utveckla förståelsen för begrepp som jämställdhet och rättvisa.
- att skapa en grogrund för att kunskapsinläringen i skolan inte ska blockeras av kontaktsvårigheter mellan barnen.

Metoder:

De metoder jag ville använda för att närma mig målen var:

- att jag själv tillverkar lämplig lekutrustning till övningarna.
- att jag själv målar och utsmycker ett ”stjärnrum” på lämpligt sätt.
- att jag ska vara en tydlig ledare i övningarna.
- att arbeta med 6 barn (3 pojkar + 3 flickor) åt gången i ett för ändamålet iordningställt rum.
- att individerna i grupperna varierar hela tiden.
- att varje grupp får sin egen utformning av övningarna, beroende på gruppdynamiken.
- att barnen ska lära sig genom lek.
- att leken ska vara rolig.

Några återkommande övningar:

1. Att hoppa av sig blygheten, kasta ut den genom fönstret.
2. Att göra det bästa valet av mantel.
3. Handklappningar mot varandra. Jag är jag, du är du, vi är vi - övningen.
4. Slängruppa. Den som är först bestämmer. Alla får bestämma i tur och ordning.
5. Röstövningar, att våga använda rösten övertygande inför kompisarna.
6. Boxarballong bollas mellan två lag. Pojkar till flickor, flickor till pojkar.
7. Bygga koja av mantlar hängande på linor.
8. Nudda-leken. De inne i kojans sticker ut sin hand, blir de nuddade av de utanför, byts plats.
9. Spegelövningar. Stärka jag-känslan. Samt lära sig låna ut sin spegel.
10. Att bejaka varandra. Lära sig släppa in nya kompisar i leken.
11. Att hitta sin egen känsla.

Eftersom varje grupp var liten, kunde jag intuitivt känna in varje enskilt barns status - och hinna styra upp leken.

Beskrivning av övningarna

1. Hoppa av sig blygheten

Beskrivning. Alla står i ring, vända inåt centrum, och hoppar jämfota. Barnen ska känna tyngden i sin kropp. Armarna skakas. De får hålla på tills jag känner att de är aktiverade. Därefter stannar vi upp. Barnen får borsta av sig blygheten på sig själva, från hjässan och neråt, fram- och baksida. De får tänka sig att blygheten hamnar i en liten hög framför dem. De får samla upp blygheten i sina händer, och kasta ut den genom ett öppnat fönster. Jag brukar säga, att det öppna fönstret har ett filter så att blygheten inte kan vända om. Annars blir barnen stressade av att stänga fönstret snabbt.

Nyttan med övningen, är att sätta igång energierna i kroppen. Energin flyttas från huvudet till kroppen. Blyghetens avlägsnande blir tydligt för barnen. De agerar friare efteråt. Övningen är lämplig att utföra inledningsvis.

2. Det bästa valet av mantel

Beskrivning. De 6 barnen får lägga ut 9 mantlar på golvet (guld, silver och koppar). De får dra en lott (ihopvikt papper med nr 1 - 6). De får välja i tur och ordning efter lotternas utfall. Barnen uppmanas att välja utifrån endast sina egna önskemål. De får i detta skede inte högt säga omdömen om mantlarna, sådant som kan påverka kamraternas val. När alla tagit på sig sin valda mantel, får de säga vilken roll de vill ikläda sig med mantelns hjälp. Sedan får de titta sig i väggspeglarna, och beundra sig själva.

Därefter läggs alla nio mantlar ut på golvet igen. Omval av mantel följer. Lott nr 6 gäller nu som nr 1, o s v. Alla väljer mantel i omvänd ordning. Jag får en uppfattning om hur barnen väljer mantel, vi diskuterar om de verkligen gör sitt bästa val.

Nyttan med övningen, är att stärka varje barn i dess eget bästa val. Pojkarna har överlag en betydligt större säkerhet att göra sitt bästa val, och hålla fast vid det. Flickorna har däremot en tendens att inte göra sitt eget bästa val, utan att istället välja den "näst bästa" manteln fast den "bästa" ännu är ledig.

Flickorna är otydliga i sina val, de tycks vilja veta vad kompisarna tycker om deras val, innan de väljer. De är rädda att välja fel. De är ovana att ta för sig. Det väljer mantel som om de inte uppfattar sig vara värda den "bästa" manteln. De är dock inte så tydliga att de kan tala om, varför de tar en, men vill ha en annan mantel. Med övning kan flickor träna upp sin säkerhet, snabbt och tveklöst, att göra sitt bästa val.

Om två barn, istället för att göra sitt bästa val, väljer den "näst bästa" manteln av två möjliga, kan det sorgliga inträffa, att ingen av dem får bära den mantel som de egentligen vill bära. Så här tokigt kan det nog bli, exempelvis i ett äktenskap. Därför är det så viktigt att barnen redan från början tränar sig i att se sina egna behov, och vara tydlig om dem.

3. Jag är jag, du är du, vi är vi - övningen

Beskrivning. Barnen får sitta på knä mot golvet, parvis pojke mot flicka, deras knän ska nästan nudda varandra. Jag talar om, att varje barn omger sig med ett revir runt sin kropp. Där ska ingen gå in, om barnet inte själv vill det. I efterföljande klappövning, klappar barnen först tre gånger med sina händer mot sina knän, och säger i takt: Jag - är - jag. Barnen får veta, att detta är en applåd för dem själva.

I nästa moment klappar barnen ihop sina egna händer tre gånger, samt tittar varandra djupt in i ögonen. Handklappningen sker i takt med orden: Du - är - du. Barnen får veta, att detta är en applåd för kompiserna, som man tittar på.

Därefter klappar barnen sina bägge händer mot kompisens bägge händer, tre gånger. Detta ska ske i luften rakt ovanför knäna, mitt emellan barnen, precis i revirgränsen mellan dem. Denna handklappning sker i takt med orden: Vi - är - vi. Detta är en applåd för gemenskapen. Klappövningen avslutas med två korsvisa handklappningar mellan barnen (högerhänderna möts, vänsterhänderna möts), i takt med orden: hej! - hej!

Nyttan med övningen är att barnen lär sig att se in i varandras ögon. För många är detta en stor utmaning. Barnet tränar sig vidare att balansera sitt eget utspel mot andra barn. Vissa barn slår för hårt, och kommer för långt in i kompisens revir. Sådana barn uppmanas att dämpa sig. Andra barn slår för löst, och hamnar i mötet alltför långt in i sitt eget revir. Sådana barn uppmanas att ta fram sin inre styrka, och slå fastare, att finnas i mötet.

Alla barn i gruppen får prova på att parvis möta alla övriga. De får hålla på tills jag ser att det finns en balans i rörelser och röster. Variationer kan göras. De agerar då som pipande mygga, argt surrande bi eller mörkt brummande humla. Pekkfinger istället för handflata.

4. Slänggruppa

Beskrivning. Barnen ställer upp sig varannan pojke, varannan flicka. Ibland har de mantlarna på sig, det blir mer rörelse då de turas om att leda slänggruppan. Den som springer först bestämmer tempo, rörelser, ljud mm, de andra härmar ledaren. Ibland ökar jag tempot i leken, genom att tralla och klappa händerna i snabbare takt än barnen rör sig.

Nyttan med övningen. Alla barn får öva sig både att bestämma över andra barn, och att låta sig ledas av andra barn. Detta är en övning som kan avdramatisera en många gånger komplicerad problematik, nämligen vem som ska bestämma i leken. Det blir mindre prestige i att leda, det är ingen prestigeförlust att följa.

5. Röstövningar

Beskrivning. Vi sitter i ring på golvet. Barnen får säga sitt namn i tur och ordning, exempelvis ”Jag heter Stina!”. För varje ord slår barnet en gång med handflatan i golvet. Detta ger eftertryck och pondus åt de sagda orden. Om röstläget är för svagt, får barnet säga om, tills det låter övertygande.

Andra uttryck som vi övar: ”Sluta!” och ”Du bestämmer inte över mig!”. Här får barnen även öva sig att skrika orden.

Nyttan med övningen. Självkänslan ökar, när man kan presentera sitt namn med övertygelse och kraft. Många barn är rädda för att tala högt. På Ekbergaskolan samlade jag de mest tystlåtna barnen i speciella grupper, där vi hade grundläggande röstövningar. Först gjorde vi ljud, ej ord, exempelvis. ”hoooooooo!”. Barnen lärde sig att våga höra sin starka röst. Sedan övade vi mycket med namnpresentation. Kompisarna tillfrågades efter varje presentation, om det lät övertygande. Vid svaret ”nej”, fick barnet upprepa sitt framförande mer bestämt, tills kompisarna godkände det. Det här fungerade väldigt bra, och gav resultat som märktes ute i storgruppen.

I situationer som inte känns bra för ett barn, är det viktigt att barnet törs markera det inför kompisarna, genom att använda uttryck som ”Sluta!”, eller ”Du bestämmer inte över mig!”. Den som vågar använda sin röststyrka, blir inte så lätt mobbad.

Onyttan med övningen. Jag förklarade för barnen att så här kunde de säga till sina kamrater, men att mamma och pappa och fröknarna fick förstås bestämma över dem. En del barn gick ändå hem till sina föräldrar och sade: ”Du bestämmer inte över mig, för det säger Berit!”...

6. Boxarballong bollas mellan två lag

Beskrivning. En tvättlina spänns att dela rummet i två delar. En stor ballong (ibland 2 eller 3 samtidigt) bollas av två lag över linan.

Nyttan med övningen. Att låta pojklag spela mot flicklag är bra. Detta är en rolig lek, pojkarna ser då flickorna skratta i leken, och tvärtom. Vid blandade lag, bollar pojkar gärna mot pojkar. Man upptäcker här istället att det är roligt att leka med motsatt genus. Det är bra att använda en stor ballong istället för boll. Ballongen rör sig sakta, även om den hastigt slås iväg, den mjuka rörelsen passar många flickor, och en del av pojkarna får upptäcka andra kvalitéer än häftighet i leken.

Övningen kan varieras, exempelvis kombineras med rop vid kasten. Kastaren ska säga mottagarens namn i andra laget, och mottagaren ska säga tack. Exempel: ”Tack!...Anders! Tack!...Hanna!”,. På det här lekfulla sättet kan barnen lära sig använda varandras namn, samt tränas i artighet gentemot varandra.

7. Bygga koja av mantlar hängande på linor

Beskrivning. Alla 6 tvättlinor spänns kors och tvärs i rummet (krokar i samma höjd på väggarna). Rikligt med olikfärgade klädnypor behövs, när barnen hänger upp mantlarna. Samarbetet ska leda till, att en koja med tak bildas i rummet, av de 24 mantlarna. Variation: En mantelvägg tas bort, då uppstår en teaterscen, där barnen kan agera inför varandra med muntlig framställning. Barnen kan delas upp i aktörer och publik. Publiken uppmanas applådera framträdandena.

Nyttan med övningen. Övningen går ut på att befrämja samarbetet. Den vuxne ledaren måste vara med och styra, uppmana passiva barn att delta, och dämpa alltför bestämmande barn.

Vid teaterframträdandena får barnen agera, ibland ensamma, ibland två inför sina kamrater. De får använda sin fantasi, hitta på egna framträdanden. Vissa föremål kan underlätta för barnen, när rollspelen utförs. Övningen motarbetar blygsel och stärker barnets förmåga att agera tydligt

inför sina kompisar. Även barn som är dominanta inom sin "egen" grupp, får här (bland barn som man vanligtvis kanske inte leker med) konfronteras med sin osäkerhet, och övervinna den. Det är viktigt att publiken applåderar alla framträdanden. Övningen syftar till att stärka barnen mentalt.

8. Nudda - leken

Beskrivning. Halva barngruppen är inne i den av mantlar väl tillslutna kovan. Den andra halvan är utanför kojväggarna. De därinne ska sticka ut en fot eller en hand, de utanför ska försöka nudda foten eller handen. De modigaste springer ut, och in igen. Den som blir nuddad får byta plats med den som tar. Det blir mycket skratt och ljud.

När en pojke blir nuddad av en flicka, säger han ofta "Nej, du tog mig inte!". Flickan protesterar men det hjälper inte. Om en pojke tar en pojke, respekterar däremot båda parter tagningen. Därför är det ytterst viktigt att en vuxen ledare är med och styr. Den vuxne markerar tydligt, att en sådan kränkande särbehandling av flickor inte accepteras.

Nyttan med övningen. Pojkarna upptäcker att de kan ha väldigt roligt även med flickor. En del flickor leker vanligtvis stillsamt, här får de öva upp sin utåtgående kraft. Det finns ett spänningsmoment i övningen som befrämjar pojkars och flickors samlek.

9. Spegelövningar

Beskrivning: Övningar kan göras med stor variation. I rummet finns 7 väggspeglar uppsatta, till de 6 barnen (Fler speglar än barn!). Alla speglar ser inte likadana ut. Mitt i en slängruppa kan jag ropa: "Spegel!". Då rusar alla barn fram till någon av speglarna. De ställer sig och betraktar sig själva, iklädda glänsande mantlar.

Ibland väljer två eller flera barn samma spegel. Då kan jag säga "Titta, nu har de blivit kompisar!".

En spegel är mest eftertraktad. Ett barn i taget får ställa sig vid den spegeln. De övriga barnen får fråga, om de får låna den. Vid "ja" och vid "nej" händer då olika saker. Vi samlas sedan sittandes i ring, och kan diskutera hur det kändes att få ett ja, och hur det kändes att få ett nej. Övningen sätter igång barnen att berätta om situationer i den vardagliga leken, som känts bra eller dåligt.

Nyttan med övningen. För en del barn kan det vara svårt att se hur fina och starka de ser ut i spegeln, med manteln. Den bilden kan stämma dåligt med den negativa självuppfattning många barn bär på. Barnen tränas här medvetet att acceptera sin starkare sida. I en variation kan barnen stå framför speglarna utan mantlar, jag framhäver hur fina de är, att de duger precis som de är!

!0. Att bejaka varandra

Beskrivning. Barn frågar ofta varandra "Ska vi leka?", eller "Får jag vara med och leka?". Vad händer vid svaret "Ja!" och vid svaret "Nej!" ? Den här problematiken kan man diskutera igenom med hjälp av rollspel. Men det är viktigt att inte låta barnen agera själva. Då blir det för känslomässigt laddat. Jag använder olika mantlar som rollfigurer.

Exempel på vad som är viktigt att åskådliggöra. Både vid ja och nej, blir det ringar-på-vattnet effekter. Om ett visst barn får ett ja, smittar det av sig, så att allt fler säger ja till barnet. Om ett visst barn får ett nej, så smittar det av sig, så att allt fler säger nej till barnet. Ja skapar god självkänsla, som skapar fler ja. Nej skapar dålig självkänsla, som skapar fler nej.

Nyttan med övningen. Att ge barn en medvetenhet om den här problematiken, är en av skolans viktigaste uppgifter. Om vuxna väljer att inte se utslagningsmekanismerna, då slås många barn ut redan i tidig skolålder. Flera undersökningar visar, att utanförskap som blivit tidigt befast, kommer att bestå skoltiden ut.

11. Att hitta sin egen känsla

Beskrivning: Många barn har inte kontakt med sin inre känsla. De lyssnar för mycket på vad kompisarna tycker. Flickorna stämmer alltid av mot varandra ”Vad tycker du?”. Här tränar jag dem, att vara tysta i sina omdömen (inte påverka kompisarna), utan istället gå in i sig själva, och känna efter, vad tycker ”jag”.

Nyttan med övningen. Ett exempel: I taket har vi en stor mängd olikfärgade stjärnor. Barnen får gå in i sig själva och tänka ”vilken stjärnfärg vill jag ha idag?”. Då upptäcker de, att de väljer olika färger varje dag. I ett större perspektiv lär de sig känna inåt, vad är rätt och vad är fel? De lär sig lita på vad de känner.

12. Rättvisövnning

Beskrivning: Två lag får sitta på golvet framför varandra. Jag vänder mig tydligt till det ena laget, och ger dem stort beröm. Som tack för att de är så enastående, ger jag dem något vackert att titta på (en kristallkula eller motsvarande). Det utvalda laget reagerar med glädjeuttryck i ansiktet, medan det bortvalda laget reagerar med stor besvikelse. De får vara i känslan några sekunder.

Sedan låter jag det vända, genom att säga att jag har gjort fel. Man får inte vara orättvis. Inte ens vuxna får vara orättvisa mot barn. Så tar jag fram en exakt lika fin sak till det förut bortvalda laget, och ger även de barnen lika mycket beröm. Då blir även de nöjda.

Nyttan med övningen. De barn som protesterat mot den iscensatta orättvisan, får beröm. Jag berättar att de alltid ska protestera, om de känner sig orättvist behandlade. Det är inte alltid vuxna handlar rätt. Då ska barnen våga protestera.

Utvärdering av samarbetet - med barnen, föräldrarna och personalen

Samarbetet med barnen

De femtiofyra barn som ingick i mina grupper tyckte överlag att det var lustfyllt att delta i övningarna. Beroende på rang uppskattade barnen dock övningarna olika mycket. De tysta och ”svaga” barnen var stormförtjusta - de flyttades ju upp i rang under övningarna, de fick träda fram ur anonymiteten. De dominanta barnen fick istället lära sig att släppa fram försyntare kamrater. Då förlorade ju de dominanta i rang, och därför var övningarna mindre intressanta för dem. Det blev ofta ganska jobbiga omställningar för dem. Men de ville ändå delta, av nyfikenhet på vad som skulle hända under övningarna.

För några få barn har det i perioder varit så konfliktladdat att delta i övningarna, att de avstått från detta. Ingen har naturligtvis blivit tvingad att delta. Inläring under tvång är meningslös.

Överlag har jag dock fått ett oerhört starkt gensvar från barnen.

Samarbetet med föräldrarna

Föräldrar till försynta barn har ofta ansträngt sig för att ge sina barn en demokratisk uppfostran. Snart nog upptäcker dessa föräldrar till sin fasa, att en mindre trevlig biprodukt av den demokratiska uppfostran är, att deras barn hamnar väldigt lågt i hierarkin i barngrupperna. Sådana föräldrar kände, och gav uttryck för, en stor tacksamhet över att jag kunde tillföra deras barn de mentala redskapen att hävda sig bättre.

Omvänt fanns föräldrarna till de dominanta barnen. Dessa föräldrar uppfattade mig som ett starkt hot, mot deras ambitioner att skapa mer starka än hänsynsfulla ledare av sina barn. Med ett flagrant undantag gick sådan oro, över min närvaro i skolan, att möta med information. I detta undantag blev jag dock utskälld av en rasande förälder, utan att närvarande personal ställde upp på min sida. Min inställning i sak är dock kompromisslös. Inget enskilt barn ska tillåtas växa på något annat barns bekostnad.

Av hundralet berörda föräldrar gick det för mig bara att identifiera några få, som var tveksamma eller öppet kritiska. Den stora majoriteten var positiv, eller hade åtminstone inget emot min närvaro på skolan.

Samarbetet med personalen

Personalens inställning till Dryadprojektet var initialt relativt gott. Två av fem personal var skeptiska, mest kanske för att deras eget förhållningssätt till barnen i hög utsträckning avvek från det sätt jag ville arbeta på. Tre personal var tillräckligt nyfikna på mina idéer, för att föreslå att projektet skulle få bli av. Därmed godkände också rektor projektet.

I samarbetet med personalen uppstod ganska snart problem. Dessa problem växte under projektets gång. Om jag objektivt ska försöka beskriva problemen, såg de ut så här:

Jag hade förväntningar på personalen, att de skulle kunna närvara ibland under Dryadprojektets övningar. Och att vi skulle kunna vara ”bollplank” åt varandra och diskutera barnen och deras

relationer. Jag ville också att personalen skulle ta till sig en del av mina arbetsmetoder, för den framtida inläringen av demokrati och jämställdhet i förskolan..

Personalen å sin sida hade detta läsår en ovanligt stor årskull. De menade sig ha fullt upp med den dagliga tillsynen av barnen. De hade dessutom redan gjort upp en planering av aktiviteter, som de inte ville eller hade tid att förändra. Dessa aktiviteter krockade ibland med Dryadprojektets aktiviteter, då jag inte gavs insyn i planeringsarbetet.

Personalen var inte benägen att ge mig informationer om barnen trots att jag som projektanställd skrivit under löfte om tystnadsplikt. Mina roller som korttidsanställd, och själv förälder till barn på skolan, kan ha bidragit till detta. Detta förhållningssätt var dock olyckligt ur Dryadprojektets synvinkel.

Jag vände mig till rektor och biträdande rektor med dessa problem. Berörda parter samlades för diskussion. Personalen uppmanades därvid av rektorerna att släppa in mitt arbetssätt mer, då de ansåg att detta var precis vad som skolan behövde. Detta ledde dock inte till att min kontaktyta till personalen blev större. Möjligtvis berodde detta på, att arbetsbelastningen på personalen var för stor, för att man överhuvud taget skulle orka med några förändringar i arbetssituationen.

När det inte gick att etablera en tillräckligt stark kontaktyta till personalen, minskade Dryadprojektets möjligheter att lämna bestående spår efter sig i Ekbergaskolan.

Detta sammantaget har gett erfarenheten, att det är viktigt med en lång startsträcka för ett sådant här projekt. All personal måste innan projektstart ges möjlighet till att vara överens om att dra åt samma håll. Förmår man ändå inte anta ett gemensamt förhållningssätt till arbetet, är det måhända lika så gott att överge genomförandet av ett sådant här projekt. Ett gott samarbete är helt avgörande för att uppnå ett bra resultat.

Därmed inte sagt, att det var fel att genomföra Dryadprojektet i Ekbergaskolan, trots dessa problem. Vi lärde oss alla en hel del nya saker, av varandra.

Resultat av den teoretiska undersökningen

Vi arbetade utifrån följande enkätmall:

Start Slut Ekberga Hamre Flicka Pojke

1. Leker du mest med flickor eller pojkar?

Flickor Pojkar Lika mycket
Varför?

2. Skulle du vilja leka mer med flickor / pojkar? (Motsatt genus).

Ja Nej Vet ej
Varför?:

3. Vem bestämmer mest av flickor och pojkar, tycker du?

Flickor Pojkar Vet ej
Varför är det så tror du?

4. Hur många barn brukar du leka med här i förskoleklassen? Antal:

5. Skulle du vilja leka med flera barn än du gör här i förskoleklassen?

Ja Nej Vet ej
Vid ja, varför gör du inte det då?

6. Lyssnar dina kamrater på vad du säger?

Ja Nej ibland Vet ej
Vid nej, varför gör de inte det då, tror du?

7. Får du vara med i leken som du vill?

Ja Nej Ibland Vet ej
Varför är det så, tror du?

8. Vad är det som är bäst i förskoleklassen?

9. Finns det något som skulle kunna bli bättre i förskoleklassen? Vad?

Totalt intervjuades varje individ av de 88 barnen (45 flickor / 43 pojkar), vid två olika tillfällen. Barn som började i förskoleklasserna under projektets gång (2st) deltog i slutintervjun, men är ej med i statistiken, då de ej deltog i startintervjun. Inget barn slutade i förskoleklasserna under projekttiden.

Vid beräkning av procentsatser har en decimal beaktats. Tal från och med 0,5 har upphöjts till 1,0. Tal under 0,4 har sänkts till 0. Detta ger i förekommande fall en total procentsats på 99 eller 101%, istället för 100%. Den felmarginalen torde dock vara försumbar i sammanhanget.

Så här svarade barnen:

EKBERGA	FLICKOR		POJKAR	
	1998	1999	1998	1999
1. Leker du mest med pojkar eller flickor?	20 F 67 % 10 Lm 33 %	21 F 70 % 8 Lm 27 % 1 P 3 %	16 P 73 % 5 Lm 23 % 1 F 5 %	14 P 64 % 6 Lm 27 % 2 F 9 %
2. Skulle du vilja leka mer med pojkar flickor (motsatt genus)?	17 N 57 % 11 J 37 % 2 Ve 7 %	10 N 33 % 19 J 63 % 1 Ve 3 %	15 N 68 % 6 J 27 % 1 Ve 5 %	17 N 77 % 5 J 23 %
3. Vem bestämmer mest av flickor och pojkar, tycker du?	13 P 43 % 11 F 37 % 3 Lm 10 % 3 Ve 10 %	13 P 43 % 9 F 30 % 8 Lm 27 %	13 P 59 % 5 F 23 % 2 Lm 9 % 2 Ve 9 %	15 P 68 % 1 F 5 % 4 Lm 18 % 2 Ve 9 %
4. Hur många barn brukar du leka med här i förskoleklassen?	5,0	5,9	5,0	5,1
5. Skulle du vilja leka med fler barn här i förskoleklassen?	24 J 80 % 6 N 20 %	20 J 67 % 8 N 27 % 2 Ve 7 %	16 J 73 % 5 N 23 % 1 Ve 5 %	13 J 59 % 9 N 41 %
6. Lyssnar dina kamrater på vad du säger?	14 I 47 % 13 J 43 % 3 N 10 %	19 I 63 % 10 J 33 % 1 N 3 %	11 J 50 % 5 N 23 % 5 I 23 % 1 Ve 5 %	8 J 36 % 8 N 36 % 6 I 27 %
7. Får du vara med i leken som du vill?	15 J 50 % 8 I 27 % 6 N 20 % 1 Ve 3 %	11 J 37 % 17 I 57 % 2 N 7 %	11 J 50 % 6 I 27 % 4 N 18 % 1 Ve 5 %	13 J 59 % 8 I 36 % 1 N 5 %

HAMRE	FLICKOR		POJKAR	
	1998	1999	1998	1999
1. Leker du mest med pojkar eller flickor?	13 F 87 % 2 Lm 13 %	11 F 73 % 4 Lm 27 %	15 P 71 % 6 Lm 29 %	15 P 71 % 6 Lm 29 %
2. Skulle du vilja leka mer med pojkar flickor (motsatt genus)?	9 J 60 % 6 N 40 %	4 J 27 % 11 N 73 %	15 N 71 % 6 J 29 %	21 N 100%
3. Vem bestämmer mest av flickor och pojkar, tycker du?	7 F 47 % 6 P 40 % 2 Lm 13 %	2 F 13 % 12 P 80 % 1 Lm 7 %	14 P 67 % 3 F 14 % 3 Lm 14 % 1 Ve 5 %	12 P 57 % 3 F 14 % 6 Lm 29 %
4. Hur många barn brukar du leka med här i förskoleklassen?	4,6	5,1	4,6	5,0
5. Skulle du vilja leka med fler barn här i förskoleklassen?	9 J 60 % 6 N 40 %	9 J 60 % 5 N 33 % 1 Ve 7 %	11 N 52 % 10 J 48 %	13 N 62 % 8 J 38 %
6. Lyssnar dina kamrater på vad du säger?	8 I 53 % 6 J 40 % 1 N 7 %	8 I 53 % 6 J 40 % 1 N 7 %	12 I 57 % 8 J 38 % 1 N 5 %	8 I 38 % 10 J 48 % 3 N 14 %
7. Får du vara med i leken som du vill?	11 J 73 % 3 I 20 % 1 N 7 %	6 J 40 % 9 I 60 %	12 J 57 % 5 N 24 % 4 I 19 %	10 J 48 % 4 N 19 % 7 I 33 %

J = Ja, N = Nej, I = Ibland, Ve = Vet ej, F = Flickor, P = Pojkar, Lm = Lika mycket
Markeringarna visar de största tendensförändringarna mellan startintervjun och slutintervjun.

Analys

Vi har tittat på statistiken utifrån de fyra grupperingarna Ekbergaflickor, Ekbergapojkar, Hamreflickor, Hamrepojkar. Vi har dels bedömt svarsalternativens siffermässiga storleksförhållanden, dels den utvecklingstendens som framkommer i differensen mellan de bägge intervjutillfällenas resultat.

Fråga 1. Leker du mest med pojkar eller flickor?

Svaren påvisar en statisk utveckling på bägge skolorna. Inget framkommer här, som tyder på att barnen ökat eller minskat lektiden med motsatt genus under perioden. Pojkarna på Hamre visar upp exakt samma kollektiva svar vid bägge intervjutillfällen. Flickorna på Hamre leker i något högre utsträckning med pojkar vid det senare intervjutillfället. Det kan vara en effekt av att pojkarna är så många fler i klassen.

Fråga 2. Skulle du vilja leka mer med pojkar / flickor (motsatt genus)?

Svaren påvisar starka förändringar under perioden. Flickorna på Ekberga uppvisar här en starkt ökad tendens att vilja leka mer med pojkarna. En klar majoritet svarar nej vid startintervjun, en klar majoritet svarar ja vid slutintervjun. För flickorna på Hamre är tendensen diametralt motsatt. Från att vara tydligt intresserade av mer lek med pojkarna vid startintervjun, så blir de tydligt negativa till detta vid slutintervjun.

Pojkarna på Hamre utvecklas under perioden från att ha varit tydligt negativa, till att bli fullständigt eniga om att inte vilja leka mer med flickorna. Pojkarna på Ekberga står på ungefär samma nivå som pojkarna på Hamre vid startintervjun, men i motsats till dessa så förändrar de inte sin attityd till flickorna nämnvärt under perioden (Visserligen uppvisar även Ekbergapojkarna en något minskad lust att öka sin lektid med flickorna, men det uppvägs av att de redan har utökat sin lektid med flickorna en del under perioden, se fråga 1!).

Det finns i undersökningen tre pojkar från invandrarkultur på Ekberga, mot 0 sådana pojkar på Hamre. Pojkar från invandrarkultur har ofta uppfostrats i den andan att kvinnor är underställda männen. Dessa pojkar kan säga att: ”Jag får inte leka med flickor”. Utifrån det kulturmönster de uppfostrats i, blir de mycket svårpåverkbara i jämställdhetsarbetet. Ur statistisk synvinkel, för Dryadprojektets del, hade det varit lämpligt att ha lika stor andel invandrapojkar i bägge skolorna.

Nu blev det istället så, att 14 % av pojkarna på Ekberga, mot 0 % på Hamre, uppvisar ett kulturrelaterat motstånd mot jämlikhet mellan könen. Att Ekbergapojkarna trots detta uppvisar en öppnare tendens gentemot flickorna, än vad Hamrepojkar gör, förstärker intrycket av att Dryadprojektet har påverkat barnen.

Fråga 3. Vem bestämmer mest av pojkar och flickor, tycker du?

Pojkar bestämmer mest, anser pojkarna på Hamre och Ekberga, samt flickorna på Ekberga. Dessa grupper uppvisar ganska statiska värden över perioden. Flickorna på Hamre uppvisar dock dynamiska värden i frågan. Vid startintervjun anser en knappt övervägande del av dem att flickor bestämmer mest. Vid slutintervjun anser en tydlig majoritet, eller dubbelt så många, att

pojkar bestämmer mest. Flickorna från Hamre har vid slutintervjun den sämsta tron på sitt eget genus, i denna frågeställning, av grupperingarna.

Fråga 4. Hur många barn brukar du leka med här i förskoleklassen?

Några få barn (6 vid startintervjun, 4 vid slutintervjun) har uppgivit att de leker med över 10 barn. Jag har uppfattat detta som ej med verkligheten överensstämmande, eftersom jag iakttagit barnens lek. De barn som uppgivit att de leker med fler än tio barn, har utgått ur statistiken på denna punkt.

Barnen har snittvärden runt 5 lekkamrater per barn. Det är de kamrater som de känner bäst och helst leker med. Tendensen att släppa in fler kamrater i leken är inte stor. Ekbergaflickorna har släppt in i genomsnitt 0,9 nya kamrater i leken under perioden. Ekbergapojkarnas motsvarande ökning är 0,1 nya kamrater. Hamreflickornas ökning är 0,5 och Hamrepojkararnas är 0,4.

Fråga 5. Skulle du vilja leka med fler barn här i förskoleklassen?

Ekbergabarnen och Hamrepojkararna uppvisar statistiska intressen för detta över perioden. Tendensen är att öppenheten är större på hösten, och grupperingarna mera slutna på våren. Mot detta står Hamreflickorna med en i stort sett oförändrad tendens under perioden.

I startintervjun ser det ut som om Hamreflickorna uppfattar fråga 2 och 5 synonymt (identiska siffror). Ja-sägarna är i majoritet, och det tycks vara enbart pojkar de är ute efter, som nya lekkamrater. Vid slutintervjun, fråga 2 och 5, kvarstår fortfarande att en majoritet av Hamreflickorna vill leka med fler barn, men nu vill bara mindre än hälften av dessa ja-sägare att de nya lekkamraterna ska utgöras av pojkar. Intresset för att ha pojkar till nya lekkamrater har svalnat under perioden.

Fråga 6. Lyssnar dina kamrater på vad du säger?

Fråga 7. Får du vara med i leken som du vill?

Dessa bägge frågor har vi behandlat tillsammans, då de egentligen är nyanseringar av samma grundfråga: Blir du synliggjord av dina kamrater? Ofta är det svårt för barn att erkänna för någon överhuvud taget, att de skulle ha låg status i kamratkretsen. Genom att fråga om detta på två sätt kan ett säkrare svar erhållas.

Svarsalternativet Ibland är rikligare förekommande i slutintervjun än i startintervjun, på Ja:s och Nej:s bekostnad. För att få en entydigare bild av tendenserna har vi fördelat svarsalternativen Ibland och Vet ej i lika stora delar till de bägge huvudalternativen Ja och Nej. Detta ger följande tolkningsbild.

En majoritet av barnen tycks mena att de är synliggjorda av sina kamrater. Tendensen över perioden är relativt statisk, speciellt för Ekbergaflickorna och Hamrepojkararna. För Ekbergapojkararna går tendensen mot nej i fråga 6, men mot ja i fråga 7, så den samlade bedömningen för dem blir ändå statisk. För Hamreflickorna är tendensen i fråga 7 mot nej, och detta kompenseras inte av svaren i fråga 6 som är statiska. Även här tycks Hamreflickorna alltså vara den gruppering som förlorat.

Sammanfattning och slutsats

Under den ålder som föregår vistelsen i förskoleklassen, är barnen inte så uppmärksamma på om deras lekkamrater utgörs av pojkar eller flickor. I förskoleklassen blir barnen mer medvetna om sitt eget genus. Sexåringarna tar intryck av de äldre barnen i skolan, och av andra vuxna förebilder. Väldigt plötsligt sker nu en separation mellan pojkar och flickor. De leker inte längre samma lekar, och har svårt att förstå varandra.

Vi vuxna har hittills stått ganska handfallna inför denna förändring. Men det finns mycket att göra för att förhindra denna separation. Och det är viktigt att vi påverkar, för de attityder som skapas i förskoleklassen kommer att utgöra en stark värdegrund för individernas fortsatta liv. Vi måste lyckas med denna påverkan, den är en förutsättning för att kunna nå det jämlika och demokratiska samhället.

Utifrån statistiken har vi tolkat fram följande scenario. Hamrepojkar har under perioden hårdnat betydligt i sin relation till flickorna. De har inte utökat sin lektid med flickorna, och de uppvisar också ett hundraprocentigt kompakt motstånd mot att ge flickorna mera lektid.

Hamreflickorna å sin sida, som initialt har varit öppna för mer lektid med pojkarna, svarar på pojkarnas ovilja, med att skaffa sig en egen ovilja mot att leka med pojkarna. Denna flickornas ovilja kan förklaras med att pojkarna bestämmer mer än flickorna. Vid startintervjun uppfattar flickorna ett ganska jämlikt styrkeförhållande i bestämmandet mellan pojkar och flickor. Vid slutintervjun uppfattar en anmärkningsvärt hög majoritet av dem att pojkarna bestämmer mest.

Ekbergabarnen uppvisar under perioden inte alls samma utveckling. Ekbergapojkarnas attityder till lek med flickorna ligger på ungefär samma nivå under perioden. Pojkarna ökar sin lektid med flickorna en del, och säger sig därefter inte vilja utöka den mer.

Ekbergaflickorna ökar sin lektid med pojkarna under perioden. Flickorna säger sig också, vid slutintervjun, vilja leka betydligt mycket mer med pojkarna än vad de gör. Flickorna tycks ha upptäckt pojkarna som en resurs ur vilken man kan förvärva nya likvärdiga lekkamrater.

Förlorarna i den här studien är i första hand Hamreflickorna. De kommer förmodligen att gå ut ur förskoleklassen med en sämre tilltro till sig själva, och en starkare uppfattning om att det är pojkar och män som bestämmer här i världen.

I andra hand utgörs förlorarna av Hamrepojkar. De kommer förmodligen att gå ut ur förskoleklassen med en förlorad insikt om hur givande all samverkan mellan pojkar och flickor kan vara. De har siktet inställt på att det bara är pojkar/män som räknas.

Vinnarna i den här studien är i första hand Ekbergaflickorna. De har kraftigt förstärkt sin tilltro till pojkarna som möjliga samarbetspartners. De har fått befästa en tilltro till att pojkar och flickor ska bestämma lika mycket. Allt tyder på att de kommer att lämna förskoleklassen med en större tilltro till sitt eget genus, än de hade när de började där.

I andra hand utgörs vinnarna av Ekbergapojkar. De har bibehållit en betydligt öppnare attityd gentemot flickorna, än vad Hamrepojkar har gjort. Visserligen har även Ekbergapojkar, i förödande hög utsträckning, en känsla av att pojkar bestämmer mest (Ekbergaflickorna anser dock inte att pojkarna bestämmer i så hög utsträckning som de själva uppfattar att de gör).

Förhoppningsvis är pojkarna ändå så pass öppna, att livet kan lära dem att samverka mellan pojkar och flickor är det enda naturliga tillståndet, för att nå en bred framgång.

Har Dryadprojektet påverkat barnen ?

Ja, Dryadprojektet har påverkat barnen. Förändringarna kunde ha varit större, men där finns ändå tydliga spår av projektet. Med alla de förbehåll till trots, som man kan sätta upp inför en sådan här studie, så tyder allt ändå på, att det går att påverka barns attityder inom områdena jämlikhet och demokrati. Det går att påverka barnen genom, övningar, undervisning och träning.

Social kompetens är en färskvara. Lärande av social kompetens bör ges kontinuerligt och kraftfullt inom skolans värld. Dryadprojektet har påvisat en möjlig väg för skolan att gå, för att på sikt nå ett mer jämlikt och demokratiskt samhälle.

Grupperna och vad som hände i dem

Av sekretesskäl är alla namn utom mitt eget, samt rektorernas, utbytta mot kodnamn. Vissa fakta har utgått ur texten, för att försvåra identifiering av barnens rätta namn. Även personal har kodade namn. Här beskrivna anteckningar har sitt värde, i det att de exemplifierar det arbetssätt jag använt mig av inom Dryadprojektet.

Efter barnens namn finns en kort beskrivning, hur de var i just den gruppen. ”Inte närvarande” betyder i det sammanhanget, att barnet visserligen funnits på plats i rummet, men inte varit närvarande mentalt.

Några av de mest intressanta grupperna, enligt min mening, är grupp nr 16, 17, 30, 31, 39, 40, 47,48, 59, 66, 71, 83, 84, 90, 95. Se även discogrupp, efter grupp 24.

Grupp 1 981109 8.30-9.30

Bill - lite blyg, inte riktigt med.

Elin - stark, orädd, iakttagande.

Agnes - orädd, tillbakadragen, lite trött. (Berättar efteråt att hon varit lite nervös).

Rita - orädd, närvarande, tillbakadragen.

Petra - trött, försiktig, inte roligt.

Tuva - iakttagande, släpper inte loss, vågar inte visa att hon inte kan.

Mjukstart. Jag hälsar välkommen, berättar lite om rummet. Barnen gör lottdragning, ser sig i spegeln, de får dansa och känna in sig i manteln. Gör soluppgång, månstrålar, diamant i natten (olika kroppsörelser). Gör jag är jag, du är du, vi är vi - övningen. Barnen väljer mantel en andra gång. Om två barn väljer samma mantel blir det lottdragning. Övningen går ut på att välja, att göra det bästa valet för sig själv. Barnen snurrar i sina mantlar och känner in - känns bra och skönt.

Grupp 2 981109 10.00-11.00

Ted - lite avvaktande, säger ofta ”jag vet inte”. Vill inte vara med i jag är jag, vi är vi.

Lisa - ser allt med lite skepsis, vill leka.

Klara - försiktig, tystlåten, rädd att visa sig.

Hanna - något avvaktande, leker, är med.

Carina - sorgsna ögon, avvaktande, ej säker.

Lena - iakttagande.

Hälsar välkommen, och förklarar lite om hur vi ska arbeta. Vi samlar ihop vår blyghet och slänger ut den genom fönstret. Lottdragning av mantlar. Det är lite svårt att få igång dem. **Ted** vågar inte se sig i spegeln. Då börjar jag att de får springa i rummet, spring, spegel, de får stanna till vid en spegel, se sig själva. Vi har slängrumpa i rummet, man får stanna till vid en spegel och se sig själv. Därefter jag är jag - övning. **Klara** är mycket svag. **Carina** och **Lena** alltför starka.

Jag gör en klappövning mot dem, och visar med min kraft hur det känns att inte få fram sina armar och händer, dit där det känns bra. Jag berättar att **Klara** måste ta fram sin styrka, och att

vissa andra måste dra sig tillbaka. Dåliga i vi är vi - övningen. Vi övar enbart det och övar sedan goddag, goddag. **Lisa** sänder ut skepsis.

Jag frågar vad de känner i sina mantlar. De svarar att det känns bra. De känner sig som prinsessor. **Ted** känner ingenting, vet ingenting. Alla tjejerna tycker att han är snygg i sin mantel (svart/guld). De säger att han ser ut som en prins, en riddare eller en **Batman** som ska på fest, men ingenting duger. När vi är i rörelse lyser ögonen av glädje hos barnen. Perioder av frånvaro hos vissa barn.

Jag frågar hur en bra kompis är. **Lena** svarar på sitt sätt, hon har ett sätt att spegelvända allt, hon är på ett sätt och säger ett annat, det som hon tror att jag vill höra. Ex: Man ska inte bestämma, lyssna på sin kompis. **Hanna** säger att man ska låta alla bestämma.

Vid fråga till **Ted**, om han leker med flickor, blir det ett övertygande: "Nej!". Han vill inte. Flickorna menar att de leker med pojkar.

Mer rörelse i denna grupp, mycket skratt. Lovar **Ted** att han ska få vara i en grupp med 5 pojkar + 1 flicka. Han verkar känna sig ensam i gruppen.

Grupp 3 981110 8.30 - 9.30

Adam - öppen, lite osäker.

Eva - öppen, iakttagande.

Maja - öppen, säker, glömmer sig själv.

Dora - allvarlig, iakttagande, lite osäker.

Pia - tar för sig, pratar. Avstår att välja sin favoritmantel, trots att möjlighet finns. Väljer en annan istället.

Nina - allvarlig, med på det som är, ibland frånvarande.

Jag hälsar välkommen, och förklarar varför det är viktigt att välja. Sedan bli det lottdragning, och val av mantlar, barnen dansar mjukt och virvlar runt i rummet. **Adam** uttråkad av jag är jag - övningen, inte av vi är vi - övningen. **Maja** slår lite för hårt mot **Adam**. Han har svårt att visa sin styrka, händer och armar lite osäkra. **Dora** visar sin styrka i händer och armar, hon är iakttagande och tyst. Ibland tar vi en slängrumpa, alla får i tur och ordning leda den.

De får springa runt och söka en spegel, stanna vid en ny spegel. Om de kommer till en spegel de varit vid tidigare måste de välja en ny. Lära sig att fråga kompisen. Lära sig att förklara snällt varför man inte vill eller kan tänka sig att gå ifrån sin spegel. Lära sig att det inte är farligt att fråga, oavsett om svaret blir ja eller nej.

Därefter ny övning: Ett barn snurrar i sin mantel och är huvudperson, och de andra tittar på. Alla får vara huvudpersonen, i tur och ordning. Därefter snurrar jag flera buggsnurror med varje barn, de andra tittar på och skrattar. **Pia, Dora, Eva, Maja** vill vara prinsessor, **Adam** vill vara prins och **Nina** drottning. Alla barn är från samma avdelning, de andra hade åkt på utflykt. Gruppen är lätt att arbeta med, i slutet något segt - de blir trötta och vill sluta.

Grupp 4 981110 10.00 - 11.00

Ola
Mia
Fia
Anja
Wilma
Annika

Är helt uppfylld av att gruppen slutade så bra, går ut och berättar för två mammor (**Agnes** och **Lisas**). Så här var det:

Gruppen är mycket svår i början. Det är ingen känsla mellan barnen. Stor blygsel mellan dem, tills jag kommer på att vi glömt att de ska borsta av sig, och samla ihop sin egen blyghet och slänga ut den genom det öppnade fönstret. Efter det blir det bättre. Därefter tar vi en slängrumpa, och barnen får stanna vid någon spegel (eget val), för att se sig själva.

Vi gör en övning att presentera oss själva. Barnen får titta runt i de andras ögon och säga sitt namn. Därefter jag är jag, du är du, vi är vi - övning. Obalans. **Wilma** som markerar att hon inte vill vara med **Mia**, är stark i händer och armar. **Mia** är svag och okoncentrerad i händerna, spaghettikänsla. Gruppen är svår i övningen. Vill inte mötas. **Ola** i motstånd.

Lottdragning. **Ola** väljer svart paljett, flickorna tycker att han är snygg, och de skrattar. Han tolkar (felaktigt) att de retas, han stelnar och vill inte vara med. Jag berättar för flickorna att jag förstår att han känner sig ensam, men att jag kommer att ta med fem pojkar och en flicka i en annan grupp, och då kommer flickan att känna som han känner nu. Då accepterar han att fortsätta.

De snurrar och får känna hur fina de är, att allt är bra. De får ha huvudrollen en och en, och alla applåderas i tur och ordning. Alla får någon gång leda slängrumpan, och de andra får följa. Tills jag ropar ”spegel”, då får de springa till den spegel som är närmast. I tur och ordning frågar jag vilken spegel varje barn egentligen vill ha, och då får barnet gå bort till den spegeln och fråga kompisens som är där, om det får låna kompisens spegel. Alla svarar nej, och jag kan tydligt se hur känsligt det är att ta emot ett nej.

Då bildar vi en ring på golvet och talar om känslan av att få ett nej. Alla talar utom **Fia**, som får tåror i ögonen. **Fia** får sitta i mitt knä och behöver bara prata om hon själv vill. **Ola** tycker att det är ”lyx” att få sitta i knä.

Efter tröststund följer slängrumpa, och byte till den mantel man egentligen ville ha: **Pia** som fick lott nummer 1 väljer silversvart blommanteln, och när vi sedan kollar om de fick den mantel de vill ha, så vill hon egentligen ha kopparsvart kragmanteln. Hon har haft chansen att välja den mantel hon tycker är bäst, men hon valde den näst bästa. När jag förklarar att man alltid ska välja det bästa, var ögonen stora och förundrade på henne.

Timmen slutar med att alla barnen säger högt: Spegel, spegel på väggen där, säg mig vem som finast i världen är, och så säger de sitt förnamn och efternamn. Detta upprepas flera gånger. Vi avslutar med jag är jag, du är du, vi är vi - övningen.

Grupp 5 981111 8.30 - 9.30

Ivan - går bra ihop med tjejer.

Vera - närvarande, ibland stark.

Anneli - tystlåten, iakttagande, stark.

Ylva - säker, närvarande, stark.

Elsa - lite långsam att komma igång.

Alva - osäker, långsam.

Gruppen är ganska trög i början. Barnen väntar sig saker. Trög i slängrumpan, tills det blir slängrumpa med uppsträckta armar, där de får tänka sig en speciell färg (gul) på de olikfärgade stjärnorna i taket. Det gäller sedan att ta ner färgen, med hjälp av fantasin. Därefter tar vi övningen att välja spegel, och fråga den som står vid månspegeln om man får låna den. Alla lånar ut den snällt. Jag säger att de ska försöka tänka att jag inte är med i rummet. De fortsätter att låna ut den finaste spegeln till varandra. Jag frågar om de alltid är så snälla. **Ylva** är den enda som erkänner att man säger nej ibland.

Då ställer jag mig där och alla får fråga mig, och till alla vägrar jag att låna ut den. Den spegeln ska bara jag ha i förskoleklassen, säger jag. De blir mycket osäkra, och **Ylva** frågar om jag gör så mot mina barn hemma. Jag svarar att det gör jag aldrig, och att jag nu spelar rollspel med dem.

Jag frågar vad de tänker göra, och föreslår att de ska hämta en fröken. Alla rusar ut och säger till **fröken Gunilla** ”fröken, fröken, **Berit** lånar inte ut sin spegel!”. **Fröken Gunilla** kommer in och berättar allvarligt att jag måste dela med mig, om jag säger ja, så kommer jag att få flera kompisar. Då säger jag: Ja, ni får låna spegeln. Övningen gick ut på att få dem att känna hur fel det blev, om en tog för sig på de andras bekostnad. Och att det kunde vända, om man bad en fröken om hjälp.

Vera försöker sedan säga nej vid månspegeln, men då rusar vi skrattande mot henne och säger att vi delar lika. **Alva** skrattar, och är med under denna övning hela tiden.

Grupp 6 981111 10.10 - 11.10

Ludvig - tillmötesgående, lugn, närvarande.

Tuva - säkrare än förra gången, något iakttagande.

Stina - något störande, vill bestämma.

Sanna - gör inget väsen av sig.

Klara - säkrare än förra gången, visste vad det handlade om.

Annika - lugnare än förra gången i övningarna, osäker i mantelvalet.

Jag är jag - övningen mycket tydligare, med starka röster. Det märks att tre flickor varit med tidigare. **Annika** väljer guldpaljettmanteln, men vill vid nästa val ha kopparblommanteln. Hon väljer inte det hon vill ha, trots att hon har chansen. Hon väljer istället det som hon uppfattar som näst bäst.

Jag pratar om vikten av att alltid välja det bästa, många gånger finns den mantel kvar som de helst vill ha. I grupp 5 fick 4 av 6 den mantel de vill ha vid första valet. **Ludvig** och flickorna

fungerar fint ihop. Jag berättar vad som händer när man säger ja eller nej. Ringar på vattnet - effekten.

Vi gör en övning för att känna in utanförskap - och hur roligt det är när ingen är utanför. Flickorna blir allvarliga, speciellt **Tuva, Sanna** och **Annika**, när jag tar ut ett annat barn och vi håller varandra i händerna och buggsnurrar. Vi två skrattar, de andra är utanför. Jag nekar ett av barnen utanför att komma in i leken, med motiveringen att vi har ju bara två par händer (en motivering som barnen själva använder för att utestänga kamrater ur leken).

Jag uppmanar barnet att känna efter vad det känner när det är utanför (ledsen). Sedan säger jag att samma barn får vara med, alla tre skrattar vi. Så ansluts barn efter barn, tills alla först har känt utanförskapet, och sedan fått komma in i gemenskapen, ingen är utanför. Vi avslutar med att prata om värdet av att vara tillåtande och bejaka varandra.

Grupp 7 981111 14.00 - 14.30

Svante - förväntansfull.

Anja - som fick avbryta (hämtad av släkting).

Fia - säkrare, närvarande.

Maja - pratig, ville berätta vad hon visste skulle hända.

Petra - tryggare, men ändå spänd.

Eva - lite ovillig i övningarna. Ej närvarande.

Hanna - låg lågt, följsam.

Gruppen börjar fel. Barnen får tjata sig till en plats (speciellt **Anja**). Ingen stadga i framställningen från min sida. **Eva** tycker att hon alltid får vara sist. **Svante** är både närvarande och frånvarande. Han väljer den svartbredrandiga manteln först, och samma nästa gång. Hittills har alla pojkar varit riktade i sitt val.

Grupp 8 981111 15.00 - 16.00

Per

Vera

Carina

Lotta

Elin

Nina

Alla flickor tar rummet, säkra, **Per** mycket osäker. Jag välkomnar och ber flickorna vara artiga och att de ska hjälpa **Per** att trivas med oss. Jag förklarar jämlikhet och rättvisa, att alla har rätt till lika stort utrymme i rummet och i livet. Därefter en slängruppa som går ganska trögt. **Per** släpper inte loss och flickorna tar rummet.

Slängruppa, spegel - se sig i spegeln, se hur fin jag är, känna hur fin jag är. Alla säger ja till lånet av spegeln. Hela tiden säger jag att ni behöver inte säga ja, ni kan säga nej. Alla lånar ut spegeln. Så ber jag att låna av **Vera** och får det. Sedan nickar jag till **Vera** att hon ska låna spegeln. Hon frågar och jag säger nej. Jag nickar till alla att fråga om de får låna spegeln, och till alla säger jag nej. Stor förvåning och osäkerhet. Jag spinner vidare och dammar av spegeln och

säger att den kommer bara jag att använda hela tiden som jag är i förskoleklassen, ingen annan kommer att få använda den.

De frågar om de kan hämta en fröken, och det tycker jag att de ska göra. De springer ut och hämtar **fröken Siri**, som egentligen är upptagen av annat. **Fröken Siri** kommer in och förstår inte situationen. Vi har inte gjort upp något på förhand. Hon verkar osäker, tittar frågande på mig. Jag ljuger skenheligt (som barn ibland ljuger) och säger att de skulle få låna min spegel om en stund, att jag inte sagt så där. Jag hoppas att **fröken Siri** ska rätta mig.

Ingen säger att jag nu ljugit. **Fröken Siri** frågar heller ingenting. Allt står bara stilla. Då säger jag att **Vera** får spegeln. **Fröken Siri** stänger strax tyst dörren och går. När hon inte rättade mig, blir det svårare att fortsätta. Jag borde ha förklarat mer för fröknarna i förväg, så de skulle tordas rätta mig inför gruppen, det inser jag nu!

Vera har nu spegeln. Ett annat barn frågar om hon får låna spegeln av henne. **Vera** svarar nej, och njuter av situationen. **Elin** och **Lotta** sluter sig till **Vera**, skrattar och vill inte heller låna ut spegeln. 3 starka nej-sägare och 4 ja-sägare. Jag säger till ja-sägarna att vi ska gå till en förtrollad spegel och prata om hur vi ska göra nu. Hela tiden stör och tjuvlyssnar nej-sägarna.

Det är en stark känsla i rummet. Nej-sägarna skrattar i triumf och ja-sägarna tycker att det är obehagligt. Ja-sägarna får inte vara ifred. Då tar vi våra mantlar och de tre mantlar som är över, och knyter ihop och knyter fast dem i bokhyllan som ett tält. Där kryper vi in och viskar.

Jag frågar **Per**, som ser alldeles förskräckt ut, om pojkar brukar leka så här. Han svarar allvarligt att de leker inte så här. **Nina** sitter tyst och olycklig i ett hörn och vill inte prata. Plötsigt säger **Lotta** att hon inte vill vara med nej-sägarna längre, jag välkomnar in henne till ja-sägarna. De två nej-sägarna skrattar fortfarande.

Vi ja-sägare fortsätter att viska, vilket får nej-sidan att vackla ännu mer. Efter ett tag säger **Elin** att hon vill hem till mamma. Och då säger **Vera**, som varit igångsättare, att hon inte vill vara kvar i rummet längre. Då vet jag att det är dags att bryta, nej-sägarna är inte så säkra i sina handlingar längre.

Ingen lämnar rummet än, säger jag, nu ska vi sätta oss ner och prata om det som hände i rummet. Jag frågar vad de känt. Ingen hade trivts. **Nina** kände sig precis som när hennes äldre syskon var dumma mot henne. **Lotta** tycker att det till slut hade blivit svårt, det kändes inte bra. Alla ser ledsna och allvarliga ut.

Jag förklarar att det vi gjort var på lek, att det fanns en mening med det vi gjort, och att de som sagt ja från början varit duktiga. Även de som först sagt nej, men senare ja, får beröm för att de vågade ändra sig.

Vi avslutar med slängrumpa, sedan bjuder jag upp en till dans, och ber en annan att fråga sig in i dansen. En och en sluter upp så, till slut dansar vi alla i ring. Därefter jag är jag - övningen. Det som hände i rummet kändes alltför tufft för barnen. Det skulle mycket väl i en förlängning kunna starta upp mobbning och översitteri i en sådan här grupp. En del av barnen upptäckte sin styrka, och de andra kände sig svikna av **fröken Siri**, som inte "vågade" tala om att det jag gjorde var fel. Men att hon inte vågade var mitt fel, jag borde ha förberett henne.

Vid samtalet efteråt med barnen berättar jag vad som hänt så tydligt som möjligt - att de sökt hjälp hos fröken, men att hon varit upptagen och inte gett dem det stöd som de behövde. (Vilket jag får ta på mig, då jag inte informerat tillräckligt tydligt till fröknarna). Efteråt känns det inte bra, och jag beslutar att fortsätta med samma grupp i morgon bitti, för att få ett bättre grepp om den då.

Grupp 9 981112 8.30 - 9.30

Samma grupp som igår - fortsättning. Pratar först lite med **fröken Kerstin**, **fröken Barbro** och **fröken Gunilla** om vad som hänt (**Fröken Siri** skulle komma senare). Förklarar att vi ska göra om spegelövningen från igår, och att jag vill att **fröken Siri** ska komma in och läxa upp mig, tala om att jag gjort fel, att jag ska dela med mig.

Till barnen förklarar jag att jag med lek vill att de ska se hur de utestänger och tar in i gruppen - hur det fungerar när man mobbar. Alla får skrika ett nej till mig samtidigt, flera gånger, jag backar ut ur gruppen. Sen vill jag att de ska skrika nej till **Carina**, därför att hon har en orange tröja på sig, alla skriker nej och **Carina** kryper ut ur ringen.

Då säger **Vera** att hon har också en orange tröja på sig. Då säger jag att hon inte får vara med i gruppen - och alla skriker nej till **Vera**. Därefter förklarar jag hur mobbning fungerar, att det behövs så lite, att de aldrig ska ställa upp på mobbning. Att de alltid ska ställa upp på den som inte får vara med, aldrig följa det som känns fel. En mobbning vänds så lätt mot någon. Alla ska se till att ingen behandlas orättvist.

Carina vill efter övningen 15 minuter senare inte vara med. Jag inser att jag gjorde fel som lät henne spela en roll där hon uteslöts. Det är bättre att jag själv spelar sådana roller.

Sedan spelar vi upp gårdagens situation vid månspegeln. Barnen får återigen nej av mig. De springer och hämtar **fröken Siri**. Hon kommer in och frågar vad som händer. Jag gör som igår, ljuger och försöker slingra mig ur. **Fröken Siri** säger till mig, att du gjorde likadant igår, nu får du säga ja. (Lite otydlig är hon allt, fröknarna har nog lite svårt att tillrättavisa mig, så jag får hjälpa henne, och förklara för barnen att jag gjort fel, och ångrar mig och vill lämna tillbaka spegeln till barnen).

Vera och **Elin** tar den igen, och när jag frågar om vi får låna spegeln får vi nej med bestämdhet från **Vera**. **Fröken Siri** tittar bara på oss, och jag får säga att vi har ju kommit fram till att vi ska släppa in varandra i leken. **Elin** blir ängslig och osäker. **Vera** viker sig först när **Elin** inte vill vara med. **Fröken Siri** säger ingenting, går ut ur rummet.

Sedan pratar barnen och jag med varandra. **Vera** och **Elin** hade känt sig ensamma när **Lotta** gick över till ja-sägarna. De hade inte känt sig starka eftersom vi hade fler mantlar (?!). Det faktum att vi hade ett bättre budskap (alla ska få vara med), eller att vi ja-sägare var flera till antalet, hade inte varit avgörande för att nej-sägarna vacklade. Att vi fyra hade haft sju mantlar, och de två bara två, var den avgörande faktorn att de vacklade. Vad det står för kan man ju fundera en stund på. Kanske är manteln i barnens värld en stark maktsymbol.

Hur som helst känns det nu som jag återfått den goda kontakten med gruppen, och att det budskap om allas lika värde, som jag försökt föra fram genom rollspel, åtminstone till en del landat väl i gruppen.

Grupp 10 981113 8.30 - 9.30

Magnus - osäker, van att störa, rörde sig nästan hela tiden utom i slutet.

Eva - säker, iakttagande, närvarande.

Alva - tyst, gav **Magnus** motstånd i jag är jag - övningen.

Wilma - säker, tyst, gav plats till pojken.

Elsa - tyst, uttråkad emellanåt, gav plats till pojken.

Tuva - tyst, iakttagande, närvarande, osäker.

Idag tar jag ett barn som jag anser vara en verklig utmaning, **Magnus**. Han stör, rör sig hela tiden, tar luftrummet, ingen kontroll över rösten, impulsiv i kroppsspråket. Knuffas och sätter krokben.

Halva tiden går åt att visa honom hur han gjort. Jag härmar hans kroppsspråk med mitt kroppsspråk, och frågar flickorna om det stämmer, de svarar ja. Vill ge honom en bild av hans beteende.

Vi kommer inte igång, vilket jag påpekar för **Magnus**. Vi (flickorna) jämför hur vi brukade göra tidigare. Flickorna håller med om att vi inte kommer igång. Hela tiden talar jag om att han inte behöver göra som han gör - vi ser honom ändå, han är sedd. Till slut frågar jag vad han vill. Han vill bestämma. Okej, säger jag, du bestämmer. Vaddå, säger han. Ta ner en röd stjärna och snurra på den, säger jag. Det kan jag inte, säger han. Du kan använda din fantasi, säger jag. Och då gör han det.

Nå, vad mer vill du bestämma?, frågar jag. Jag vill ha rummet själv, säger han. Okej, du får rummet, vi andra går ut. **Magnus** får rummet. Vi andra sitter utanför och jag berättar lågt, att han snart kommer att tycka att det är tråkigt, och då ska vi gå in. Efter en stund går vi in till **Magnus**, som står mitt i rummet och snurrar långsamt runt.

Jag frågar hur det känns. Det är inget roligt, det känns ensamt, säger han. Nu går det bättre att sätta igång. Han har svårt att sitta stilla, men han försöker. Vi väljer mantel och **Magnus** väljer guldsvarbblom-manteln. Han får mycket stöd hela tiden. Ibland klagar han att han har ont i magen, men han får fortsätta.

Alla flickorna vill vara prinsessor, och **Magnus** vill vara riddare. Sedan dansar vi i ring, in mot varandra, ut från varandra. Därefter vill jag att pojken ska dansa ensam med varje flicka. Först vill han inte, men sen gör han det och är i känslan. De andra flickorna dansar två och två.

Efter det tar vi övningen Jag är jag, du är du, vi är vi. Och sedan förklarar jag vad det går ut på. Ej visa styrka på andras bekostnad, det ska kännas bra för alla - alla ska ha lika stort utrymme. Vid avslutningen berättar jag för flickorna att **Magnus** vill att de ska jaga honom, och sätta honom i fängelse i köket (det har han sagt till mig tidigare). **Magnus** ser nöjd ut och svarar ja. Flickorna tar fast honom och leder ut honom till fängelset.

10.30 - 11.30 Planering, berättar för fröknarna hur jag jobbar. Berättar om valet av mantel - en träning för barnet att unna sig det bästa valet.

Grupp 11 981116 8.30 - 9.30

Tommy - lite trög, blyg, vågar inte riktigt se sig själv i spegeln.

Alva - lite att störa, närvarande.

Sanna - iakttagande.

Pia - vill alltid berätta vad hon tror ska hända.

Rita - närvarande, öppen.

Fin känsla i gruppen, mjuk utstrålning. **Tommy** vill vara Batman på fest, och flickorna vill vara prinsessor. Jag är jag - övning. Lite trögt i slängrumpan - blir ingen direkt energi i rummet, allt är i långsamt tempo. Pojken är tung i stegen och det påverkar rörelsen i gruppen, det känns som det är bra att det får ta den tid det tar.

Val av mantel. **Tommy** väljer först den guldsvarta paljettmanteln, och när han ska välja igen med lottnummer 6, så väljer han samma mantel som två andra flickor har valt och står och håller i. Lottdragning följer, och **Tommy** har turen att få manteln igen. Förklarar hans val, att det var bra att han höll fast och vågade stå för det. I slutet efter det de gjort ett nytt val av mantel, gör jag en ny övning.

Ny övning: Ett barn står framför spegeln och jag förklarar att just detta barn är unikt med alla gåvor, en stor själ som vi alla ska ställa upp för, om han eller hon behöver stöd eller hjälp. Förklarar att vi alltid ska vara en god kompis. Ingen får vara dum på något vis, i så fall ska vi alltid ställa upp på kompisens som far illa. Jag säger att detta är ett heligt löfte, sedan så strör jag 30 - 40 guldstjärnor över huvudet.

Tillsammans plockar vi upp dem igen, och jag tar dem i min hand och upprepar ungefär samma procedur med alla barn. Efter varje löfte får det barn som är utvald till "stjärnfall" springa i väg, med manteln på axlarna, till sin låda och lämna en stjärna där. Stjärnan ska sparas till Stjärnpåsen (som jag inte hunnit göra än). Det hände inte så mycket i dans och slängrumpa i denna grupp, men det jag pratade om verkade gå in i hjärtat.

Grupp 12 981116 10.00 - 11.00

Mats - tyst, nej-sägare, osäker, släpper inte loss.

Evelina - stör lite, ska förklara vad jag gör och vill ha förklaringar hela tiden, närvarande.

Lena - Vill hela tiden tala om vad hon gjort i gruppen, högt skratt som ej låter naturligt, tar lätt över.

Mia - närvarande, tyst, lite svag i framtoningen, behöver få fram den styrka hon faktiskt har.

Agnes - tycker att det är roligt, litar helt på mig, tystlåten men stark i sina val.

Lisa - verkar mer mogen än de andra, lätt uttråkad, gäspar. Värdig kamrat - **Lena**, då först skrattar hon i jag är jag - övningen.

Mats får mycket uppmärksamhet, men stör ändå gruppen med sin negativa utstrålning, han trivs inte. Jag vet inte riktigt hur jag ska stödja honom, när han inte tycker det är roligt. Jag ska fundera på det.

Grupp 13 981117 8.30 - 9.30

Samuel - lite blyg, osäker, frågar hela tiden, skrattar mjukt och blygt.

Agnes - säker i sina val, trygg.

Lisa - stör lite, men är ändå avslappnad.

Mia - stör hela tiden, hör inte vad man säger.

Ylva - iakttagande, allvarlig, närvarande.

Eva - trött, icke närvarande, verkar veta precis vad som kommer, ser inte förväntansfull ut.

Halva tiden går åt att få ihop gruppen. **Samuel** stör med kroppsspråk, suckar och rörelser som ger ljud (plast). Jag visar med kroppsspråk och berättar hur pojkar signalerar till varandra och stödjer varandra på ett omedvetet sätt. Berättar om hur kul det kan vara att leka flicka - pojke.

Samuel säger nej hela tiden. Så småningom kan vi börja slängrumpa, och då först säger han att det är ju roligt. Slängrumpa och alla får bestämma och leda i tur och ordning. Jag talar om så fort **Samuel** markerar på "killsätt", flickorna skrattar och säger att så är det. Jag betonar att han gör inte så för att vara dum - han tänker bara inte på det.

Därefter kör vi en slängrumpa med spegel - titta på sig själv, samt jag är jag - övning. **Samuel** väljer den bredrandiga guld - svart manteln. Han vill inte säga vad han ska vara. När han tar för lång tid på sig får nästa barn ta över. **Mia** vill vara prinsessa, **Lisa** drottning, **Eva** flick - riddare (den första som sagt det), **Ylva** drottning. Efter en stund viskar **Samuel** i mitt öra: "riddare". De övriga hörde, och säger om högt, och då var allt okej.

Samuel väljer samma mantel andra gången. **Eva** vill byta, hennes smak har ändrat sig, säger hon. Det känns bra i gruppen, vi är snälla och hänsynsfulla mot **Samuel**, det känns som om han behöver varsamhet i tjejkontakterna. Han är inte så tuff som han verkar.

Grupp 14 981117 10.00 - 11.00

Jens - osäker, mycket rörelse.

Rita - iakttagande, allvarlig, trots enbart 2 ggr hänger hon väl med, ibland något trött, försvinner iväg med blicken.

Evelina - vill hela tiden tala om vad som kommer, fyller i hela tiden, tror att det kommer att vara som förra gången.

Emelie - Tyst, allvarlig, otydlig i sin framtoning.

Anja - Närvarande, vill tala om vad som ska hända, kollar och fyller sedan i till de tysta barnen.

Lotta - Tyst, närvarande, agerande i tysthet.

Jens är förväntansfull och stör hela tiden. Jag talar om vad han gör när han stör. **Evelina** tar rollen som lärare, tar över ordet, och förklarar hur hon gjorde förra gången. Hela tiden avbrott i gruppen när **Evelina** ska berätta. Jag avbryter varje gång och säger att det är en ny grupp nu, det blir inte samma som förra gången. Det ska inte hända samma saker idag.

Anja stör också, berättar, håller koll på de andra och kommenterar. Gruppen består av tre som stör hela tiden och orsakar ständiga avbrott, och tre som sitter iakttagande och undanträngt tysta, nedsläckta av sina kamrater. Det blir en konstig känsla i gruppen och ingen trivs. De som är vana att få ta för sig obegränsat av tiden och nu fick motstånd av mig, de vantrivs. De som är

tysta och iakttagande trivs inte heller. De verkar inte vilja ha mer tid, utstrålar att de redan är stukade i en roll som tysta.

Byte av mantel. Nummer ett ska bli sist och nummer sex ska välja först. Jag frågar vem som har nummer sex (Jag vet att det är **Emelie** som står något bakom mig). **Emelie** har gjort en antydan till handuppräckning, mycket otydligt, hon säger inget. **Anja** säger att det är **Emelie** som är nr sex. Jag frågar då gruppen om de märkt något. Ingen i gruppen har märkt något särskilt.

Jag visar genom att först säga: ”Vem har nummer sex?”. Sedan går jag till **Anja** och uppmärksammar vad hon gjorde (Jag blir **Anja**). Jag sträcker ut handen mot **Emelie**, tar tag i något osynligt i luften framför henne (de tysta ord som hon inte hann säga själv). Jag för ”orden” med handen till min mun, stoppar in dem där, tuggar sväljer, sedan säger jag som **Anja** sade, med adress till **Emelie**: ”Hon är nummer sex”.

Jag kollar att alla har hängt med på resonemanget, sedan talar jag om, att ingen får ta orden av något annat barn. Alla har rätt att få tala. **Evelina** blir mycket tagen, kroppsspråket är tydligt, hon ställer sig något ifrån gruppen och tittar bort. Ansiktet är slutet. Hon reagerar så, därför att hon är van att växa på de tysta barnens bekostnad, och hon har byggt upp sin identitet kring det.

Anja ser osäker ut - jag frågar vad hon känner - hon börjar gråta. Jag tar upp henne i min famn och tröstar samtidigt som jag går och vaggar henne i famnen, och berättar att det är okej att gråta - det är inte farligt. Jag vet att hon talar för andra därför att hon vill hjälpa, att hon vill vara snäll. Hon nickar instämmande i detta.

Jens, Evelina och **Anja**, de barn som stört hela tiden, är allvarliga, lite surmulna. Jag förklarar att det är viktigt det jag gör i gruppen, att jag vill att de ska tänka och fundera över detta, gärna prata med sina föräldrar om vad de tänker och tycker om det som hänt idag, och att föräldrarna gärna får ta kontakt med mig, så kan jag berätta mer för dem. **Evelina** vägrar titta på mig när jag pratar.

En mycket allvarlig känsla finns i gruppen. Mot slutet av timmen bjuder jag upp **Evelina** till dans (hon har valt att vara dansös). Hon skakar nekande på huvudet och tittar ut genom fönstret. Jag bjuder upp **Lotta** som dansar och vi buggsnurrar, hon tackar. Nästa - **Jens** som säger nej, han dansar inte, nästa **Rita**, hon dansar, **Emelie** dansar, **Anja** nekar, hon vill inte.

Jag låter dem vara i nej-sägandet och avslutar gruppen med jag är jag - övning. De tar av sig manteln, och säger tack för lån, och lämnar rummet. Jag går ut efter, och det blir så att **Evelina** och jag går bredvid varandra. När hon upptäcker det skyndar hon sig till sin hylla, och väntar där tills jag har gått.

Det är en stor utmaning för de bestämmande barnen, att jag tillrättavisar dem när de tar tid från de andra barnen. Deras värld rasar samman. De är vana att få störa med att avbryta och berätta det de tänker, att hela tiden få uppmärksamheten riktad på sig. De tar överdrivet lång tid på sig för att välja sin mantel, just för att få vara i centrum. De hamnar alltid först, i ledet in till rummet. De tar för sig på de andras bekostnad. Vi vuxna kan styra det här, ge motstånd och lyfta fram, tills alla individer i gruppen har ett jämnstarkt värde. Alla ska tordas yttra sig - då först fungerar en grupp, och blir optimalt mottaglig för kunskapsinläring.

Grupp 15 981118 8.30 - 9.30

Svante - vill vara **Svante**, inget annat, försvinner bort i blicken ibland, tycker om rörelse, slängrumpa, vill inte leka med tjejer.

Carina - iakttagande, stark, känslig, tar lätt över, vet sin styrka - håller igen när hon har vuxna i närheten.

Emelie - iakttagande, tystlåten, vet vad hon vill, säker, måste visa sig mer i storgrupp.

Anneli - säker, iakttagande att allt går rätt till, närvarande.

Hanna - närvarande, ger av sig själv.

Klara - vet vad hon vill, säker i sitt val - otydlig i kroppsspråk och röst.

Jag välkomnar, talar om att det är viktigt att visa vem man är. Övning: Rollspel, presentera sig själv på två sätt, först som blyg i kroppsspråk och röst, sedan som kraftfull och stark, fylla lungorna med luft och säga högt: Jag heter (namn), tydlig i framförandet. Här gör jag en sak fel och säger att jag är dum, **Carina** säger till mig att jag är inte dum. Jag hänger på och förklarar att det är fel att kalla någon dum eller korkad (som jag vet att **Carina** brukar kalla andra barn). Talar om att ingen har rätt att kalla någon för något nedsättande. En del säger att de inte brukar låtsas om att de hör nedsättande omdömen om sig själva.

Slängrumpa - välja spegel några gånger (med sina mantlar på). Så småningom väljer två barn samma spegel. Jag berömmar **Svante** och **Carina**, att de kan samsas om spegeln, uppmanar dem att våga titta på varandra. Jag synar dem, för att möjligen komma på vad det kan vara som gjorde att de valde varandra. Jag tror att det beror på att de har samma färg på tröjorna.

Senare samma sak. Snarlika guldpaljettmantlar väljer varandra, barn från samma avdelning väljer varandra. Jag tror att igenkännandet är viktigt. Jag berömmar när de vågar ta kontakt och släppa in varandra. Så småningom finns det 3 + 3 barn vid varje använd spegel. I slutet av övningarna vågar även **Svante** sluta sig samman med 2 flickor, som släpper in honom i gruppen. Fin känsla i övningarna. Lyhörd stämning.

Grupp 16 981118 10.00 - 11.00

Anders - försvinner bort i att peta näsan, känna på tänderna, dra i kinderna. Han hör inte alltid vad man säger.

Petra - närvarande, säker, i slutet trött.

Annika - närvarande, säker, vill någon gång berätta vad hon vet från tidigare grupp.

Tuva - säker, iakttagande, trött, utanför i slutet.

Elin - iakttagande, ligger lågt i gruppen, trivs inte med (avvaktande mot) **Anders**.

Wilma - verkar ledsen direkt när hon kommer in i rummet, varit ensam ute, känslig.

Vi hoppar jämfota, skakar av oss blygheten, plockar upp från golvet, slänger bort. Jag berättar om jämlikhet, rättvisa. Lottdragning och val av mantel. Berättar om vikten av att alltid göra bästa valet. Muntlig framställning - presentera sig blygt, samt visa tydligt vem man är med kroppsspråk och röstläge.

Anders trivs när vi har slängrumpa - hänger ofta på (andra plats) den som ska bestämma i slängrumpan - tung i stegen, svårt att släppa golvet. Alla får bestämma i tur och ordning. Vi gör jag är jag - övningen. **Elin** visar i kropps- och ansiktsuttryck att hon inte trivs med **Anders**. Alla tjejer får vara med killen i gruppen. Han är omedveten om gruppen, är bara i sig själv.

Ibland får jag en känsla att jag inte får igång gruppen. Kanske är det spänning som saknas. **Anders** har ingen syster (frågade). Han säger att han inte vill leka med flickor. Jag talar om hur spännande det är att leka med flickor. Så frågar jag om flickorna vill leka med killar (i tur och ordning). Alla säger ja, men **Anders** vill ändå inte leka med flickor. Jag tar tag i hans stortår och skakar dem lätt - han skrattar och jag frågar igen - vill du leka med flickor? Svar: Nej. Jag skakar tårna och frågar igen. Svar: Nej. Frågar igen, nej.

Okej, tjejer fråga honom ni! De frågar och får ett nej! Okej, tjejer, ta tag i hans stortår och skaka. Han skrattar och försöker undkomma. Säg ja till flickorna uppmanar vi. Nej säger **Anders**. En gång till flickor, ta tag i tårna! **Anders** skrattar och försöker säga nej. Jag säger att om han säger ja så slutar de. Alla skrattar från hjärtat. **Elin** bubblar nu av skratt, och **Anders** som varit trög i fötterna, han lyfter från golvet i skratt. Vi har inte skrattat så gott i någon grupp som i den här. Avslutning: Alla får ta ner sin stjärna med hjälp av fantasin.

981118.

Liten sammanfattning fram till nu. Ex på övningar: Hoppa av sig blygheten, spotta ur sig blygheten, slänga ut den genom fönstret. Slängrumpa med vem som ska bestämma i turordning. Jag är jag - övning. Val av mantel, bästa val, ny lottdragning, kolla om man gjort sitt bästa val.

Nu har flickorna övat upp sin känsla att veta vad de vill - göra sitt medvetna val - välja det bästa - jag förklarar alltid deras val. Ibland, ganska ofta har flickorna gjort det näst bästa valet (att de kanske trott att de inte varit värd det bästa!). Om de ändrar sig i sitt val nu har de börjat säga - jag har ändrat min smak - just nu känner jag för den manteln - jag tycker att båda är lika fina, därför väljer jag den här nu. De är mycket säkrare nu, än när jag började. Det känns bra.

Nu känns det som om de behöver arbeta mer med rösten och den kroppsliga framställningen = muntlig framställning.

Tysta flickor i storgrupperna är inte tysta när de leker med några få kompisar. Pojkarna som gör sig hörda i storgrupperna är ganska tysta i femflick - gruppen.

Grupp 17 981119 8.30 - 9.30

Peter - mycket osäker, ligger i fosterställning, gömmer ögonen, vill knappast stå rakt upp, erkänner att han är blyg, släpper inte in någon.

Stina - vill inte gå in i Stjärnrummet, utstrålar ett stort nej, omöjlig i samarbetet med gruppen.

Evelina - försöker ta över i ord och handling, vill inte vara med när hon märker att hon får motstånd. Alltid först i kön - även om hon kommer sist.

Fia - lågmäld, närvarande.

Dora - iakttagande, närvarande, tyr sig till **Evelina**.

Emelie - närvarande, vill att det ska vara bra i gruppen, försöker hjälpa **Peter**, talar i hans ställe, blir lite mamma åt honom.

En ganska omöjlig grupp. **Evelina** ställer sig först i kön. Jag frågar de övriga om de går med på det - ja. Hittar inte **Peter** i kön, flickorna visar var han är. Han ligger ihopkrupen på golvet och håller för ögonen. Helst vill han krypa in i rummet. Till slut går han in, men han segnar ihop på golvet, vill inte resa sig upp. Försöker stödja honom mentalt. Mycket trögt i energin i rummet.

Många gånger avbryter **Evelina** mig, hon vill gärna vara steget före mig i handling (lägger ut sittdynorna innan jag sagt att vi ska sitta i början). Jag måste poängtera att det händer olika saker med varje grupp - och att det är jag som är ledaren i gruppen, jag bestämmer vad som ska göras. När jag ser att **Evelina** vill förekomma mig gör jag något helt annat. Jag bryter av det hon tänker bestämma i rummet. Det behövs egentligen bara en gång att hon inte får bestämma, så är det tillräckligt för att hon med ansiktsuttryck och kroppsspråk markerar att hon inte trivs - hon vill inte vara med längre.

Jag försöker få ihop gruppen genom att låta dem titta på varandra genom kristallkulans fasettslipning, för att få bort blygheten. Ingenting får dem engagerade - kraftig motvilja i gruppen.

Demonstrativt visar **Stina** och **Evelina** att de inte vill vara med. Jag frågar om det är så, och de säger att det vill de inte. Mycket avslaget i rummet, stor väntan - ingenting händer. Jag överväger att **Stina** och **Evelina** ska få gå ut, men säger till slut bara till dem att de inte behöver vara med. Båda ser nöjda ut, och tänker gå och sätta sig tillsammans efter väggen. Jag ber dem istället sätta sig i varsitt hörn.

Försöker få igång en slängrumpa, en i taget bestämmer, av de fyra barn som nu är aktiva i rummet. Det går mycket trögt. **Peter** skrattar ändå, och tycker att det är roligt. Flickorna känner att det är avslaget mot tidigare. När det är klart får de stå framför månspegeln och jag säger barnens namn, i tur och ordning. Jag talar om att det här är världens bästa kompis, som vill att de andra barnen ska leka med just honom/henne. Det är bara att fråga, ska vi leka? Pratar om värdet av att släppa in varandra i leken. Så strör jag stjärnor över det barn jag pratar till.

Evelina sitter kvar i sitt hörn och vill inte vara med - tydligt förnärligt uttryck. Hon vill fortfarande inte vara med när jag frågar. **Stina** däremot kommer fram till de övriga när jag frågar, och hon ser förväntansfull ut. Vid stjärnfallet får barnen välja ut sin egen stjärna och spara till sin stjärnpåse.

Avslutar med jag är jag - övningen. **Peter** är som spagetti i armar och händer - sitter som en påse som har säckat ihop. Allt är avslaget i övningarna, de får byta partner, ingenting händer - förrän nej-sägarna sitter ihop, mittemot varandra, **Stina** och **Evelina**. Då lyser deras ögon, de speglar sig i varandra, och skrattar med nyfikenhet mot varandra. **Stina** bestämmer i sin avdelning, **Evelina** bestämmer i den andra avdelningen. Här i rummet upptäcker de varandra.

Händelse noterad utanför Stjärnrummet, i en av barnavdelningarna: Jag satt och antecknade. (**Evelina** bestämmer i hemvrån. När **Lotta** och **Nina** och **Evelina** är där gäller hennes lag. Hon säger högt utan tvekan: "Det är jag som bestämmer!"). Nu var **Carina**, **Eva** och **Mia** i hemvrån. De skulle precis börja leka, när **Evelina**, **Lotta** och **Nina** kom dit. **Evelina** sade, att de skulle vara där. De första barnen blev osäkra, tystlåtna. **Carina** sa till **fröken Kerstin**, som sade till **Evelina** att alla fick vara där.

Evelina svarade att de fick inte rum. **Fröken Kerstin** sa att de också skulle vara där. **Fröken Kerstin** blev upptagen av annat, och jag fortsatte att kolla vad som hände, utan att lägga mig i. Okej, sade **Evelina**, ni får vara med. Ni får vara därute och vara kattungar (därute = utanför hemvrån). Då började de tillsagda barnen lydigt krypa omkring på anvisad plats, och jama som

kattungar. De blev manipulerade att släppa ifrån sig det lekrområde som de beträtt först, och till råga på eländet verkade de nöjda med det.

De förstod inte att de blev lurade, eller också uppfattade de tillsägelsen från **Evelina** som en hyfsad kompromiss, jämfört med hur det brukar gå till.

En annan händelse som jag iakttog i början av min vistelse på Ekbergaskolan skedde ute på gården. En flicka bestämmer på sin avdelning. Nu var de ute och lekte. flickan ropade in c:a 10 barn, och sade att de skulle ställa sig mot väggen. När alla barn stod och väntade förväntansfulla, sa hon: Ni tre går dit bort och rullar snöbollar, ni två går till gungorna, ni två går till sandlådan.....och du och jag leker. Alla barnen sprang lydigt iväg och gjorde som hon sa. Ingen verkade tycka att det var något konstigt med att ett barn bestämde över dem. Det känns inte sunt, att barn redan i den här åldern har en sådan rangskala mellan varandra. Många barn tillåts inte växa för sina bestämmande kamrater.

Grupp 18 981120 8.30 - 9.30

Elsa - närvarande, tystlåten, visar inte vem hon är.

Peter - mycket säkrare i pojkguppen, dock osäker med **Magnus**. Svag i armarna i jag är jag - övningen. Sjuncker ofta ihop på golvet när han inte vågar.

Magnus - stör, säger att han inte kan sitta still. När han inte får göra en övning som han vill, blir han ovillig att göra övningar över huvud taget.

Svante - försöker att inte störa, orkar inte i slutet.

Bill - närvarande, säker, villig i övningarna.

Per - det känns som han är rädd. Förra gången var en tuff gång. Slappnar av i slutet.

Killarna säger till mig, när jag ber dem komma till Stjärnrummet, att de redan varit där. Jag talar om att det är stor överraskning, alla kommer på en gång. **Peter** verkar nöjd och mycket öppnare och tryggare. Jag klargör tydligt i rummet, att det är jag som bestämmer, och att det kommer att hända många olika saker. **Peter, Svante** och **Magnus** stör hela tiden, **Magnus** värst.

Jag ställer mig på knä, och tittar upp på **Magnus** och säger att jag ser honom, han behöver inte störa för att bli sedd - **Magnus** säger att han inte kan vara still. **Bill** talar när jag frågar gruppen. Han är närvarande men stör inte gruppen. **Peter** och **Svante** får gå till ett hörn - de stör. **Bill** hörs men inte störande, han får gå till ett annat hörn. **Per** och **Elsa** är helt tysta, de får gå till ett tredje hörn.

Sedan frågar jag om de förstår varför jag delat in dem i grupper. Ingen har märkt orsaken. Jag talar om vad som händer i gruppen. En stör genom att röra sig hela tiden, två stör genom att prata hela tiden. De tar luftrummet från de två som är helt tysta. Sedan berättar jag att jag vill att **Peter** ska få ha roligt den här gången - att när han var här dagen innan så fungerade det inte bra. Den här gången ska det kännas bra för **Peter**. De som stör uppmanas att sluta ta tid från de övriga.

Svante börjar tala om att rummet är fint, **Peter** lugnar ner sig. **Magnus** är ovillig - flyr undan med blicken. Jag berättar att jag sätter igång med övningarna när de förstått att inte störa. Strax blir det läge att starta.

Val av mantel. De är spindelman, fantomen, batman, **Elsa** är prinsessa. Gör en stor slängrumpa - stanna vid spegel. **Magnus** håller om månspiegeln med bägge händerna, men ett barn står kvar och gör anspråk på den. Jag säger att det är bra, att båda kan dela med sig. Gör slängrumpa några gånger. **Peter** skrattar. **Per** är mycket stel hela tiden. **Magnus** tränger sig före **Elsa**, som inte reagerar.

Jag stannar slängrumpan och frågar **Elsa** om hon tyckte att det var okej att **Magnus** trängde sig före henne. Hon svarar inte. Jag visar att jag vill att hon inte ska acceptera det han gör. Sedan visar jag hur jag skulle göra, om det hände mig. **Magnus** får tränga sig före, och jag säger kraftfullt: Nej!

Elsa får öva med **Magnus**. Hon säger ingenting, ser bara generad ut. Jag visar igen. De får göra det igen. **Elsa** säger nej med den ynkligaste röst man kan tänka sig. Det blir något bättre med övning. Nästan ingen i gruppen har kontakt med sin styrka.

Gör en övning där de ska känna styrka som i Kung Fu. Mellanrummet mellan fötterna som axlarnas bredd, böjda knän. Vi övar flera gånger, det går inte så bra. Sedan får de ha en slängrumpa - spegel - titta sig själv in i ögonen, känna sin styrka. Säga ett kraftfullt "nej!", allt vad de kan i volym. Alla vrålar ett "neeej!", så länge de orkar hålla andan. Det låter mest som ett långdraget vrål. Råkar titta ut genom fönstret, ser en skräckslagen förälder därute...

Grupp 19 981123 8.30 - 9.30

Joel - lite blyg, förväntansfull, tillgänglig, närvarande.

Agnes - närvarande, säker, tycker det är mycket roligt, tackar för att jag har kommit.

Hanna - lite tystlåten, närvarande, verkar känna sig ledsen.

Anneli - iakttagande, smått förtjust i **Joel**. Berättar att de brukar leka.

Klara - tyst, men säker i val och agerande.

Nina - trygg, närvarande, säker, hänger med på alla övningar.

Innan barnen välkomnas in i rummet strör jag stora guldstjärnor på golvet. De ska känna sig utvalda, som de verkligen är - alla barn har rätt att känna sig utvalda. Det är en lugn, avspänd, tillåtande atmosfär i rummet, när den här gruppen har intagit det. Fröken **Siri** har varit lite orolig hur **Joel** ska ta det, att komma in i Stjärnrummet med fem flickor.

Men **Joel** är mycket trygg, och vågar följa med i alla övningar. Alla tittar sig i spegeln. **Joel** väljer vitguld paljett-manteln vid första valet, och kopparsvart-manteln vid andra valet (för då var den första vald av ett annat barn). Verkar tycka att bägge mantlarna är lika fina. Han vill vara prins, **Agnes** vill vara drottning, **Hanna** prinsessa, **Anneli** prins (som **Joel**), **Klara** prinsessa, **Nina** drottning.

Vi gör den vanliga slängrumpan, där alla får bestämma någon gång. När det blir lite avslaget i slängrumpan, går jag bakom dem och skjuter ihop dem, så de går med små, små steg. De skrattar och jag uppmanar dem att titta på sig själva i speglarna under slängrumpan. Jag övar dem att arbeta tillsammans, genom att vi alla håller varandra i händerna och dansar i ring, sidledes in mot varandra, och händer och armar är i luften.

Vi gör ömsom en stor ring, genom att gå så långt bakåt vi kan, ömsom en liten ring, genom att gå in mot ringens centrum. Hela tiden håller vi varandras händer. Vi ropar först "kom!" varje gång

barnen gör liten ring, sedan ändrar vi till ”in!” (liten ring = ta in i gemenskapen). När ringen blir stor ropar vi ”ut!”. De skrattar och tycker det är roligt.

Vi stannar ibland upp, sätter oss i ring, och jag talar om att de nu har chansen att få en ny kompis. De är jämna i jag är jag - övningen. **Hanna** är inte riktigt nöjd - hon är allvarlig, kanske för att jag flera gånger har varit otydlig med hennes namn. Barnen är lugna, talar inte i munnen på varandra, väntar tills kompiserna har talat färdigt.

Agnes visar övertydligt att det är roligt, hon vill verkligen att jag ska veta att det är mycket roligt. **Nina** är mer avspänd i denna grupp än i någon annan. Hon är Drottning med stort D. Alla flickor verkar säkrare och mer tillåtande än tidigare. **Joel** verkar tycka att det är helt okej med flickor. Mycket bra känsla i gruppen.

Grupp 20 981123 10.00 - 11.00

Viktor - osäker, blyg, vill inte välja mantel, ska välja när det blir killar.

Pia - säker, pratar inte så mycket numera, stör inte, är med på det som händer.

Anja - närvarande.

Alva - periodvis okoncentrerad.

Mia - inte närvarande, talar om sådant som inte händer i rummet.

Rita - närvarande, tystlåten.

Inga anteckningar gjorda.

Grupp 21 981124 8.30 - 9.30

Pontus - närvarande, säker.

Sanna - närvarande, otydlig i sitt uttryck.

Vera - närvarande, lågmäld, tycker inte att hon har värdiga ”motståndare”.

Dora - närvarande, lågmäld.

Maja - närvarande, verkar trivas bra.

Ylva - tycker inte att det är så roligt, verkar trött, är iakttagande.

Inga anteckningar gjorda.

Grupp 22 981124 10.00 - 11.00

Ola - säker på sig själv, upptäcker så smått att det finns flera barn i rummet, spaghetti i armarna i jag är jag - övningen. Väljer att vara riddare av rymden.

Petra - säkrare för varje gång, iakttagande blyg.

Wilma - inte riktigt med, tycker antagligen att det är tråkiga kompisar, mycket lågmäld, vill vara prinsessa.

Pia - säker, stör bara någon gång, berättar vad hon gjorde förra gången, prinsessa.

Lisa - närvarande, tillåtande, behöver inte visa att hon är stark, hon ”vilar” i gruppen, behöver inte vara bäst, det räcker att vara en del av gruppen. Prinsessa.

Agnes - närvarande, säker, vet vad hon vill. Vill vara ballerina.

Fröken Siri - ska vara med och titta.

Välkomnar, kastar blygheten, lottdragning, välja mantel, slängrumpa, barnen leder i tur och ordning. **Lisa** och **Petra** väljer ofta samma spegel, tittar nyfiket på varandra. **Wilma** vill inte vara vid den spegel där **Ola** är. Visar med uttryck i ansiktet att hon inte vill vara där han är. Vid omval av mantel väljer **Ola** samma mantel (svart paljett). Denna gång får de ta av sig manteln som de har haft på sig från första valet, lägga den på golvet och sätta sig på den.

Därefter ber jag dem krypa över till den mantel de egentligen vill ha. **Ola** sitter kvar, och **Wilma** tittar i smyg på den svarta paljettmanteln, och sätter sig sedan på den kopparsvarta kragmanteln. Jag frågar **Wilma** om hon gjort sitt bästa val. Jag ser hennes tveksamhet och ber henne krypa till den mantel som hon tycker är bäst. Hon gör det. **Ola** och **Wilma** sitter på samma mantel, och då säger jag att vi ska göra lottdragning. **Ola** erbjuder sig att hon får ta den, sedan väljer han kopparsvarta blommanteln.

I denna grupp har temat varit att dela med sig. Det har ofta varit så att barnen valt samma spegel. Det har varit en lugn, avspänd och tillåtande stämning i gruppen. Barnen har ”vilat”, ingen har haft behov av att ta mer tid. Avslutar med buggsnurr och skratt.

Fröken Siri tyckte att det var skönt att vara passiv, och bara få sitta och titta på, utan att bli avbruten. Möjlighet att se på ett nytt sätt, och hur jag löste situationer. Hon upptäckte **Agnes** styrka, och reagerade på att jag hade använt ordet farligt: ”Det finns inget farligt i rummet”. Ger fel associationer. Bättre att säga ”ni kan vara helt trygga i rummet”. Ett bra tips.

Grupp 23 981125 8.30 - 9.30

Ludvig - närvarande, lite otydlig i att titta på kompisarna. Vill vara kung.

Eva - blyg, närvarande. Vill vara riddare.

Elsa - iakttagande. Vill vara **Elsa**.

Annika - närvarande, med i gruppen, vill vara prinsessa.

Dora - närvarande, allvarlig. Vill vara **Dora**.

Rita - närvarande, iakttagande, verkar mer avslappnad nu. Blir sorgsen i ögonen när jag tillrättavisar henne (tala inte för någon annan i gruppen!). Vill vara **Rita**.

Fröken Gunilla är med i rummet. Hon ska vara passiv, och se barnen utan att ingripa, hon ska känna in mitt sätt att arbeta. Jag strör först guldstjärnor på golvet, och placerar ut en slipad kristallkula i mitten. Därefter följer den vanliga ritualen, jag hälsar välkommen, och vi slänger vår blyghet. Vi dansar ett varv kring kristallkulan. Alla barnen står vid ena långväggen, jag berättar att de ska gå fram mot kulan och blygt presentera sig.

Därefter gå tillbaka till ursprungsväggen, hoppa upp i luften, landa bestämt på sina fötter, känna sin inre styrka. Därefter gå tillbaka till kristallkulan, titta alla in i ögonen, och säga sitt namn med bestämdhet. Varierande framgång. **Eva** är så blyg att hon måste övertalas om att gå fram och säga sitt namn blygt. Hon har fått alltför många nej på sitt första dagis, vet jag.

Efter detta tar vi en slängrumpa där alla får bestämma någon gång. Välja spegel. Jag pratar om att vissa vågar välja en kompis, medan vissa barn fått alltför många nej, så många att de inte längre vill utsätta sig för risken att få ett nej till. Vi lägger ut tre mantlar på golvet, 1, 2, 3. Jag låter mantlarna uppvisa ett rollspel, genom att berätta följande: Ingen av mantlarna leker. Mantel 1 frågar mantel 2 om de ska leka. Mantel 2 svarar nej, och går istället till mantel 3 och frågar om de ska leka. Mantel 3 svarar nej. Alla mantlar är ledsna.

Mamma eller pappa kommer och hämtar sina barn, och frågar hur dagen har varit. Alla nej som har sagts under dagen gör att barnet inte är nöjd med dagen. Frågan kanske besvaras med inget vidare (känsla finns av att inte vara bejakade). Mamma eller pappa får en osäkerhetskänsla, osv.

Talar om vad som händer om mantel 1 får ett ja, om alla mantlar får vara med i leken. Berättar även vad som händer när mantel 1 frågar 2 och 3 (som leker tillsammans), om den får vara med i leken. Mantel 2 frågar 3, vad tycker du? Mantel 3 säger nej. Berättar vad 1 känner då.

Berättar hur viktigt det är att känna efter om det inte känns riktigt (inne i hjärtat). Då måste man istället göra det som känns riktigt. Att vi ska våga ställa upp för varandra. Det är en lyhörd och fin känsla i gruppen.

Fröken Gunilla tyckte att det var spännande att se speciellt **Ludvig** och **Annika**. **Ludvig** vågade titta på de andra barnen, och var inte så mycket ”i huvudet”. **Annika** behöver inte ha så höga krav på sig att göra fina arbeten m m, utan hon duger som hon är, bra. Bra också att öva sig att titta på varandra. **Fröken Gunilla** tycker att det är viktigt det som händer i rummet. Det tar fram barnen individuellt. Rummet känns skönt.

Grupp 24 981125 10.00 - 11.00

Vera - ligger lågt, ovillig i övningarna.

Tor - säker, närvarande.

Anja - närvarande.

Peter - säkrare med pojkar i närheten, mycket otydlig i jag är jag - övningen.

Anneli - närvarande, iakttagande.

Joel - närvarande iakttagande, säger att det varit roligt vid överlämnandet av manteln.

Fröken Barbro - är med och tittar på.

Jag välkomnar dem in i rummet, som är beströdd med guldstjärnor på golvet, och med den slipade kristallkulan i mitten på golvet. De får hoppa på golvet och skaka av sig blygheten, samla ihop blygheten från golvet och slänga ut den genom fönstret. Alla barn får öva sig att inför de andra presentera sig, först blygt, sedan kraftfullt, där de visar vilka de är.

Gör slängrumpa där alla får öva sig i att bestämma. Barnen får välja spegel, så småningom börjar det bildas grupper vid varje spegel. Jag berömmar när de släpper in en kompis i gemenskapen. Någon gång står ett barn utanför gemenskapen. Då fokuserar jag på att här står det ett ensamt barn.

Med hjälp av tre mantlar på golvet gör jag ett rollspel, där jag tydligt visar att två mantlar leker, och släpper inte in den tredje. Jag talar om vad som händer, hur de känner sig, att man kan bryta, att vi alla kan bestämma oss för att släppa in varandra. När jag med min röst och rollspelet visar hur det ensamma barnet känner sig, ser jag att **Joel** är mycket deltagande. Flera barn är berörda.

Därefter följer en jag är jag - övning. Det finns en otydlighet i gruppen. Börjar om. Barnen får bara använda pekfingrarna istället för handflatan. De ska vara blyga myggor med ljusa röster. Sedan får de vara bin med lite starkare röster (pekfingrar). Därefter får de göra ett djupt andetag, och känna att rösten finns i magen, den är mörkare och djupare. Och nu är de brummande humlor när de använder pekfingrarna.

Efter detta får barnen sträcka på sig - andas in djupt och känna att de är människor. Jag räknar till 3 och de gör jag är jag - övningen, nu med stor tydlighet.

Barnen får dansa runt i ring. De håller varandras händer. Ringen blir mindre när alla tar sig inåt, den blir större när alla tar sig utåt. De får ropa ”in” när cirkeln blir liten, de får ropa ”ut” när cirkeln blir stor. Det är en böljande rörelse i rummet. **Vera** står nästan stilla under övningen, hon är inte riktigt med i rummet - är inte aktiv som hon brukar. Även **fröken Barbro** noterar att **Vera** inte följer med i dansens rörelser.

Jag ställer de tre pojkarna mot väggen, och ber flickorna, en och en, att välja en pojke. Syftet är att träna barnen i att våga välja. **Anja** valde **Tor**. **Anneli** tvekade framför **Peter**, och valde sedan **Joel** (de leker påfritiden). **Vera** tog den pojke som råkade bli sist kvar, **Peter**. Sedan fick de ta varandras händer, jag sjöng och klappade händerna, och de fick vagga fram och tillbaka i danstakt med handklappningen. Jag uppmanade dem att blunda, känna sina fötter en och en, samt känna pojkens/flickans händer.

Fröken Barbro tycker efteråt att det har varit bra. Hon vill gärna se enbart starka flickor i gruppen. Jag tycker det är okej, men då måste man vara beredd på att det kan hända starka saker i gruppen - eller också ”slår de ut varandra” och inget händer. Det som händer det händer, menar **fröken Barbro**.

981126 Disco i Stjärnrummet

Igår eftermiddag fick **Eva** inte vara med på ett ”disco”, som några av flickorna hade i ett rum. ”Gå härifrån din linjal”, sade en av flickorna till henne. Då blev hon ledsen och gick, utan att säga till någon fröken. Jag märkte också igår, att flera barn hade sagt nej, sedan de hört den första nej-sägaren. Dessa händelser har lett fram till att jag denna dag ordnar ett barn - disco i Stjärnrummet.

Alla som ville fick komma in, ingen skulle stängas ute. Vi körde smurfarna nr 5, en discolåt. Flera barn kom direkt, och började dansa, mest flickor. Några pojkar kom och ville vara vakter. Det fick de. Efter en stund började de ta på sig mantlar, de ville också dansa. **Eva** ville inte vara med i discot. Till slut tog hon på sig en mantel, och satt på golvet och snurrade för sig själv, lite i utkanten av discot. Alltid något.

En pojke, **Anders**, kom och frågade om han fick vara med i Stjärnrummet. Nej, sade **Ylva**, killar får inte vara med. Jag sade hallå där, alla som vill får komma in. Då sade **Ylva** att hon hade sagt något helt annat. **Anders** kom med in i rummet. Även **Jens**, **Svante**, **Magnus** deltog i discot.

Fröken Siri berättade om en händelse igår. Barnen hade varit ute och lekt i blötsnön, 14 flickor hade råslitit med att göra snöbollar. Tre pojkar stod still och bestämde var bollarna skulle läggas. **Ludvig** var kung. Nej, en sådan sträng chef vill jag inte ha, sade **Petra**. Du kan väl vara en snäll chef istället sade fröken. **Ludvig** blev en snäll kung. Fröknarna tyckte att det var lite eländigt, att flickorna gjorde grovjobbet, och pojkarna kommenderade. Men de lade sig inte i. Och vid en viss tidpunkt, när bygget började ta form, lekte alla barnen ihop. Fröknarna häpnade, för att så många förskolebarn lekt ihop hade de inte sett förut.

Så du sår dina frön bland barnen, sade **fröken Siri** till mig. Och vi personal hör ju dig och blir påverkade av det här också. Roligt att du säger det, sade jag, för ibland tvivlar jag på att det ska gå att förändra något. Det är roligt när det börjar skymta en del positiva resultat av alla övningar.

Grupp 25 981127 10.00 - 11.00 (info till rektor 8.30 - 9.30).

Pelle - gäspar, spelar pajas, vill vara "hus".

Hanna - närvarande, tackar för denna gång, vill vara **Hanna**.

Svante - närvarande, vill vara slott och drake, orkar inte riktigt i slutet.

Fia - närvarande, tackar för denna gång, vill vara prinsessa, låter henne öva sig att skrika "sluta!"

Anders - lite flamsig, tycker det är roligt. Vill vara slott.

Anja - närvarande, vill vara prinsessa, vill hjälpa en kille - tar upp hans mantel från golvet, jag talar om att om hon redan städar efter killar när hon är sex år, ja då är risken stor att hon får städa efter dem hela livet!

Dan, en pojke är inne i Stjärnrummet med sin tolk, passiva, ska bara titta på. Fortsätter nu med grupper om tre pojkar, tre flickor. Jag hälsar välkommen in i rummet, tar dem i hand en och en. Det är första gången för **Pelle**, han hänger med fint, men gäspar ofta (verkar vara en ful ovana).

Förklarar att det är viktigt att alltid göra det bästa valet. Lottdragning, val av mantel. I denna grupp känner jag att det är den inre styrkan som jag ska arbeta med. Bildar slängruppa där alla någon gång får bestämma. Med tydliga handklappningar markerar jag varje ord: "Det är du som bestämmer, du vet vad du vill, och du talar högt och bestämt om vad du vill," o s v.

Med **Fia** känner jag in ordet "sluta". Under tiden hon springer (och bestämmer) får hon skrika "sluta!". I början låter det ynkligt, så småningom blir det tydligare. **Anders** känns mycket otydlig i sin slängruppa. Jag klappar händerna och säger hela tiden att det är **Anders** som bestämmer, och ingen får springa framför honom. Inga övriga anteckningar om denna grupp.

Grupp 26 981130 8.30 - 9.30

Agnes - närvarande, stark i rösten, tackar för denna gång.

Eva - iakttagande, blyg, svag i rösten, vill inte riktigt vara med, får inte tag i styrkan, är mycket osäker.

Mia - trött, gäspar, okoncentrerad, otydlig i kroppsspråk, blir tydligare i slutet.

Alva - närvarande, stark i rösten, tittar ofta ner.

Klara - trött, gäspar ofta, skyddar sig med korslagda armar, stark i rösten, otydligt kroppsspråk, vill gömma sig, tackar dock och tycker det är roligt.

Annika - osäker, rädd för höga röster, skyddar mun och bröst med händerna.

Fröken Kerstin och **fröken Siri** har valt ut sex flickor, vilka alla är otydliga i framtoningen. Avsikten är att de ska få kontakt med sin inre styrka med röstövningar. Jag hälsar välkommen, och talar om att barnen kommit till denna övning, för att de inte riktigt visar vilka de är.

Barnen blir lite förvånade, de upplever inte sig själva som tystlåtna. Antagligen beror det på att de lever med i det som händer, men inom sig. De följer med i diskussioner, och tänker

meningar och svar. Men de ger inte klara signaler med sina röster till sin omgivning, om vad de tänker och tycker..

Jag berättar, att jag vet att de är mycket starka, genom de övningar de har gjort tidigare i Stjärnrummet. Därute vet inte de övriga barnen om att de har en inre styrka. De därute lyssnar bara på deras röster, som är ganska svaga, och därför verkar de blyga. Jag vill att de ska ta fram volymen, jag vill att det ska höras när de talar.

Vi sitter i ring, och jag visar olika ljud. Ett ljud åt gången, som härmas av ett barn i taget, laget runt. "Ho ho" - ett kraftigt utblås, så de tränar sig i att få ut ljudet. Det får inte stanna kvar i kroppen. "Ha ha ha, ti ti ti, jag jag jag, jag vill", o s v.

Samtidigt som jag tillsammans med barnen säger "jag vill", slår jag i golvet med högerhanden (goddag-handen). Sedan får barnen göra samma sak, en och en, och lyssna på varandra. **Agnes** och **Klara** har starka röster. Senare övergår jag till att säga "jag bestämmer, jag bestämmer", för att öva upp deras känsla av att de kan och får ha egna idéer i leken.

Så småningom tynger jag ner deras ryggar en och en, och säger till dem att skrika "sluta". Om de skriker för otydligt håller jag kvar tills de skriker högt och bestämt "sluta, sluta". Då berömmar jag barnet och går över till nästa barn. Barnen vet att de övar, så det blir inte på allvar.

Vi bildar en ring och håller varandras händer, när ringen är stor ropar jag högt: "Vem är du?". Ringen går in mot mitten, barnen får ropa sitt namn, ringen går ut, jag ropar "vem är du?". Ringen sluts samman, och de ropar sina namn igen. Jag uppmanar dem att ropa högre, att hela tiden överträffa sig själv i röststyrka. Till slut dånar det i rummet - bra!

Grupp 27 981130 10.00 - 11.00

Joel - närvarande, otydlig i kroppsspråket, tittar ner.

Ivan - närvarande, stör gruppen med egna förslag, är utåtgående i röst och kropp, tar för sig, platsar inte riktigt i denna grupp.

Mats - närvarande, svag och otydlig i röst och kroppsspråk.

Per - okoncentrerad, uppfylld av att bita på sina fingrar, blir bättre i slutet.

Markus, närvarande, ärlig, törs berätta att han är blyg för tjejer.

Adam - närvarande blyg, ger ett försiktigt intryck, trivs inte riktigt.

Gruppen utvald av **fröken Kerstin** och **fröken Siri**. Sammansatt av pojkar som inte har kontakt med sin inre styrka. Det blir en grupp som inte fungerar så bra ihop. Det går trögt att få igång dem. Jag börjar med att de får hoppa jämfota, borsta bort sin blyghet och spotta bort sin blyghet. Samla ihop och kasta ut den genom fönstret.

Jag talar om för dem varför just de är här, att de ska visa mer av sig själva "därute", (inte bara i Stjärnrummet). De får säga sitt namn, vända sig mot kompiserna och fråga "vem är du?". Kompisen säger sitt namn, och frågar nästa, o s v.

Vi sitter i ring, och övar att ha en styrka i rösten. "Ho ho, ha ha, jag jag, jag vill, jag vill", liknande övningar som i föregående grupp. Killarna har inga problem att göra sina röster hörda.

De vrålar, så det nästan slår lock för öronen. **Adam** hörs minst, han ser närmast olycklig ut i detta vrål.

Vi gör stor ring - liten ring, där vi håller i varandras händer. Jag ropar: "Vem är du?". De strålar samman i liten ring, och ropar sitt namn, alla på en gång. **Adam** trivs inte. Uppmanar honom att höras mer - lyckat resultat. Vi sätter oss i ring, och de får slå med högerhanden i golvet, och i takt med slagen ropa: "Jag vill".

Det är inga problem för killarna att göra sina röster hörda, de vrålar så att det gör ont i öronen. Jag måste hitta något annat sätt än rösten, något annat verktyg att få dem att visa upp vilka de är. Röststyrkan är det inget fel på.

Jag försöker att de ska hoppa upp i luften, landa på fötterna, och känna att fötterna griper tag i golvet (jorden), att de står stadigt kvar även om jag klappar dem på axeln och föser fram dem. Varierat resultat. **Adam** svajar. **Per** svajar. Till slut står de stadigt med ett axelbrett fotavstånd, och försöker känna sin styrka.

Därefter talar jag om att de alltid ska ställa upp för varandra. Om de ser att någon är dum med någon som de känner (eller någon obekant) ska de alltid reagera. Hjälpa den som drabbas, hämta en fröken eller annan vuxen.

Sedan trycker jag med fasthet ner dem mot golvet, och uppmanar dem att tydligt skrika: "sluta, sluta!". När jag tycker det låter övertygande släpper jag greppet, och berömmar dem. De skrattar, och alla väntar att jag ska trycka ner just honom. De är alla övertygande, när de vrålar "sluta!".

Mats är något otydlig. Jag kan inte höra att det är ordet sluta, men det låter i alla fall rejält om honom. Vi tummas nu på att alltid ställa upp för varandra, om någon är i knipa. Det är många ivriga tummar i luften. **Joel** och **Per** berättar om stora pojkar som varit dumma.

Det känns efteråt som om jag inte riktigt hittade verktygen för pojkgruppen, flickgruppen dessförinnan gick bättre.

Grupp 28 981201 8.30 - 9.30

Anders - närvarande, tänkvärda meningar om jämlikhet.

Sanna - otydlig.

Pelle - närvarande.

Elsa - närvarande.

Pontus - närvarande, otydlig i framtoningen.

Anneli - närvarande.

Lägger en elipsformad spegel på golvet, med kristallkula i mitten. Strör guldstjärnor på spegeln. Vi diskuterar lugnt och avslappnat men engagerat om hur kompisar ska vara, etiska diskussioner. **Anders** hade gjort illa sig i foten, så vi satt i ring och pratade. Barnen fick lyssna på varandras röster, och bedöma varandra. En fin stämning i gruppen.

Grupp 29 981201 10.00 - 11.00

Nina - närvarande, allvarlig och tyst.

Viktor - periodvis närvarande, försvinner bort i blicken, inte så stark i rösten, otydlig i att skrika ”sluta!”.

Petra - närvarande, tyst och otydlig, lång lugg som döljer henne.

Jens - närvarande, allvarlig.

Pia - stör genom att berätta vad hon ska göra senare, och med vilka hon ska leka. Hon behöver rikta sig, tala först när hon gått in i sig själv, och hittat det som sker just nu.

Ludvig - närvarande, svag i rösten, otydlig i att skrika ”sluta!”.

Jag berättar att jag vill att de ska tala med starka, djupa röster. Vi gör övningar med rösten.

Jag är **Berit, Petra, Ludvig**, osv. Vi övar ”jag vill, jag bestämmer, jag kan, jag vet vad jag vill”, och klappar i takt i golvet. Hela tiden uppmanar jag dem att lyssna på sina röster.

Petra och **Ludvig** är medvetna om sina svaga röster, och jag ber dem hela tiden öka styrkan.

Till slut vill jag inte fästa uppmärksamheten på dem, risk att de känner sig utpekade. Berömmar dem trots att de har mycket svårt att få tag i sina röster.

När de sitter på golvet sätter jag mina händer på deras rygg och pressar försiktigt ner dem. Innan jag sätter igång, har jag instruerat dem, att de tydligt ska säga ifrån: ”Sluta!”. Om de kvider ”sluta” tyst, håller jag kvar och säger ”jag tror dig inte”. Då ökar de sin röststyrka. När de tydligt skriker ”sluta!” svarar jag ”jag tror dig, bra, bra!”. De skrattar åt övningen. Jag berättar att ingen får vara dum mot dem, och att de alltid ska vara bra kompisar.

Sedan får de ställa sig vid en spegel, titta in i den, möta sig själv, tänka sig in i att någon de känner just har varit dum mot dem. Skrika med röststyrka ”Sluta!”. Våga se sig själva som arga, att den känslan är en naturlig del av dem själva. **Nina** tänkte på sitt äldre syskon, alla de övriga tänkte på **Magnus**, som sparkat i magen, lagt krokben, knuffat, sagt dumma saker, visar det sig.

Jag lovar att prata med **Magnus**. Vi ska aldrig acceptera att ett barn får skrämman eller göra ett annat barn illa.

Grupp 30 981203 8.30 - 9.30

Tommy - närvarande.

Anneli - närvarande.

Pelle - närvarande.

Sanna - närvarande.

Ludvig - närvarande.

Elsa - närvarande.

Det är ordning på gruppen, inga andra omdömen än närvarande behövs.

Jag fortsätter med grupper om 3 flickor - 3 pojkar. Gruppen består av barn som är vana att inte ta för sig. Målet är att stärka dem, hjälpa dem hitta sin inneboende styrka. Hälsar välkommen in i rummet. Alla har ett bra handslag och tittar mig in i ögonen. De avbryter inte, och är lyhörda på vad som sägs. Stor skillnad mot hur det var i början.

Jag hade sytt färdigt 6 st fjäderskrudar i läderimitation och bronsfärgat tyg, och min avsikt var att använda dem nu, men när jag tar upp dem ur plastpåsen luktar det fortfarande av kontaktlimmet. Så jag tar inte fram indianskrudarna nu.

Barnen och jag sätter oss i stället i ring. De får presentera sig med och utan handklappningar i golvet. Sedan får de öva sin inre styrka genom att säga ”jag heter” åtföljt av sina namn. Efter detta övningarna ”Jag vet vad jag vill, jag kan, jag bestämmer”. Därefter får de sätta sig med ansiktena mot väggen, och säga högt sina namn.

Jag ställer då frågan till gruppen: ”Tror ni på henne/honom?”. Barnen lyssnar och gör en bedömning, sedan säger de vad de tycker. Om någon inte upplever presentationen trovärdig, får det barn som presenterar sig göra det igen - tills alla i gruppen tycker det låter trovärdigt. Samma sak händer med meningen ”det är jag som bestämmer!”.

Det verkar ha en bra effekt att alla är delaktiga i att lyssna och säga sin mening. Ingen är blyg. De ökar villigt röstvolymen när kamraterna säger att det inte låter trovärdigt. Därefter tar vi fram mantlarna, något som alla blir glada över. Själv funderade jag om det behövdes ny ”utrustning” för att hålla intresset vid liv, men det är kanske inte nödvändigt, att döma av denna grupp.

Lottdragning, välja mantel i tur och ordning. När de sveper mantlarna över axlarna frågar jag dem en och en vad de vill vara denna gång. Då säger de alla sitt namn. Alla vill vara sig själva. Jag berömmar deras val.

Slängrumpa följer, och alla får någon gång vara den som bestämmer (springa först), och då är det viktigt att ingen får gå eller springa framför. I så fall ska de ropa ”Nej, ingen får springa framför!”. Jag betonar att slängrumpan ska bestå av varannat barn pojke, varannat flicka. De ordnar det lätt själva.

Slängrumpa, jag ropar spegel, barnen skyndar sig fram till en spegel. När barnen slumpmässigt råkar stå två vid tre speglar, ropar jag: ”Vem bestämmer?”. Alla barn ropar: ”Jag!”. Då frågar jag: ”Om alla ska bestämma, hur kommer ni vidare i leken?”. Därefter lite resonemang om värdet av att kunna bestämma tillsammans. Sedan slängrumpa, stanna vid spegel, det råkar bli två vid varje spegel. Och då frågar jag ”Vem bestämmer?”. Varje par, vända mitt emot varandra, ropar: ”Vi bestämmer tillsammans!”.

Jag öppnar ett fönster och säger till **Tommy**: ”Hela gruppen har bestämt att du ska hoppa ut. Tänker du hoppa?”. **Tommy** svarar: ”Ja!”. Jag frågar honom igen: ”Tänker du verkligen hoppa? Vore det inte bra om du går in i dig själv nu, och tänker igenom vem det är som bestämmer?”. **Tommy** ändrar sig och svarar: ”Nej, jag vill inte hoppa!”. Jag säger: ”Inget barn bestämmer över ett annat barn. Du bestämmer över dig själv!”. Jag stänger fönstret (det är lite svårt det där att ibland vara lyhörd, och ibland inte, för vad kompisarna säger).

Ny slängrumpa, spegel. 3 flickor vid samma spegel, **Sanna, Anneli, Elsa**. Jag berömmar dem, och säger att de valt bra kompisar, och släppt in varandra i gemenskapen. Jag frågar dem vem som bestämmer, de svarar att vi alla bestämmer, men **Sanna** skakar lite på huvudet samtidigt.

Jag frågar henne om hon vill bestämma. Hon svarar att hon inte vet. Då ber jag henne att bestämma vad **Anneli** ska göra. Men **Sanna** kan inte bestämma, hon vet inte. Jag ger mig inte.

Sanna ska bestämma vad **Anneli** ska göra. **Sanna** säger då att **Anneli** ska dansa, och **Anneli** dansar. När hon dansat färdigt, säger jag att hon kan säga nej, om hon inte vill dansa. Men hon ville dansa.

Sanna bestämmer nu att **Pelle** ska hoppa på ett ben. Jag talar om att han kan säga nej, om han inte vill. **Pelle** hoppar. **Sanna** fortsätter att bestämma vad de alla ska göra, och ingen nekar. Kinderna är röda, hon trivs att bestämma. Hon verkar lite överrumplad att hon faktiskt kan bestämma.

Därefter frågar jag vad hon ska bestämma att jag ska göra. Nej, det vet hon inte, svarar hon. Det är klart du måste säga vad jag ska göra, uppmanar jag henne. Stor tvekan. Därefter säger hon att jag ska stå på händerna. Då måste jag ju svara att det kan jag inte, men en av pojkarna visar lite med händerna. Jag kanske kan lösa det så här, säger jag då, och så sätter jag in fingrarna in under mina fötter.

Avslutningsövning. Vi bildar en stor ring hand i hand, och dansar sidledes, sedan går vi in mot mitten med uppsträckta armar. Jag ber dem att säga vad de vill ha, samt sitt namn, i tur och ordning. Jag vill ha en cykel, en hundvalp, jag vill leva (**Pelle**), o s v. Barnen tar sedan av sig sina mantlar, viker ihop och ger mig dem, och tackar för den här gången, innan de går ut.

Grupp 31 981204 8.30 - 9.30

Alva - närvarande.

Bill - närvarande

Petra - närvarande.

Per - närvarande, bet förut ofta på naglarna, nu bara en gång.

Fia - närvarande.

Viktor - närvarande, är ganska blyg och tyst.

Jag har en längre tid sett **Viktor** dra sig undan. Har pratat med hans mamma om min iakttagelse. Hon är tacksam att jag uppmärksammat honom, men hon har inte någon känsla av att han mår dåligt. Vi diskuterar om det kan vara en speciellt känslig period, som fler sexåringar hamnar i.

Viktor har ju varit i den grupp där de tysta barnen ska få göra sin röst hörd. Nu sitter han ensam, och jag tar kontakt med honom och pejar läget. Han vill inte in i Stjärnrummet. Jag ber honom välja ut två killkompisar som han vill vara med, och sedan ska jag välja ut tre flickor.

Viktor väljer ut **Bill** och **Per**, han blir ivrig och springer till Stjärnrummet. Jag väljer ut **Petra**, **Alva** och **Fia**, "tysta flickor" som inte vågar använda sin röst. Vid ingången till rummet står pojkarna först, flickorna sedan. Jag uppmanar **Petra** att ställa sig först, eftersom jag tycker hon är otydlig. Sedan säger jag att det ska vara flicka, pojke, flicka, o s v. Inga problem med att de ordnar ledet.

Jag säger deras namn, och hälsar dem välkomna in i rummet. Vi sätter oss i ring, och jag ber dem presentera sig blygt - alla är övertygande. Sedan får de presentera sig med sin inre styrka. **Viktor** håller händerna för ögonen och kvider fram sitt namn. Så småningom visar han sitt ansikte, och kan säga sitt namn. Det är kompisarna som sporrat honom att låta övertygande, jag har bett dem ge sitt omdöme. Först tyckte de inte att det lät trovärdigt, till slut, när röstvolymen var högre, "godkände" de presentationen.

Vi övar att säga dessa meningar samtidigt som vi gör handklappningar i golvet. Därefter följer röstövningarna: Jag vet, jag kan, jag bestämmer, du bestämmer inte över mig, sluta. Sedan vänder barnen sig, så att de inte kan se varandras ansikten. Jag ber dem att enbart lyssna på kompisarna, som talar i tur och ordning. De får säga sitt namn, och jag frågar om de tror det barn som just då talar.

Kompisarna är mycket säkra i sina omdömen. Om talaren uttrycker sig för lågt eller otydligt, eller skriker eller talar för fort, så tror de inte talaren. Om presentationen inte är övertygande får de säga om den, tills kompisarna säger en efter en: ”Jag tror dig!”.

Jag berättar att jag vill att de ska kunna skrika ett högt övertygande: ”Sluta!”. När de börjar i skolan ska de veta, att de alltid kan skrika så. Jag berättar att de ska lära sig att mycket tydligt säga eller skrika så, om någon försöker retas eller vara dum. Om de hör någon ropa ”sluta!”, så ska de springa dit, och tillsammans skrika ”sluta!”. De ska aldrig vara passiva och tysta i sådana situationer. De kan också springa och hämta en fröken eller annan vuxen.

Så lägger jag mina händer på axlarna, och pressar dem försiktigt framåt. Om barnen inte låter övertygande, när de säger ”sluta!”, talar jag om för dem att jag inte tror dem. Efter några gånger är de övertygande, och jag talar om för dem att jag tror dem.

Den här övningen är viktig! Många gånger kan just ett vrål (”sluta!”) innebära avslutningen på en pressad situation. (Jfr biltjuven som flyr den larmade bilen). Men det rädda barnet vågar många gånger inte skrika ut sin protest, och att de då är helt tysta gör att andra barn inte förstår allvaret i det som händer, och de vuxna i närheten kanske inte alls uppmärksammar att någon blir kränkt.

Att träna upp alla barns förmåga att protestera, innebär ett sätt att förebygga mobbning. Att våga använda ordet ”sluta!” kan vara avgörande för ett barn, om det ska bli ett offer eller inte. Jag vill att alla barn ska känna, att ingen annan människa ska inkräkta på deras revir, de ska inte skrämmas till tystnad. Det ska låta riktigt ordentligt om dem, om någon på något vis är dum mot dem. Inte någon tyst gråt som går inåt. Allt det här förklarar jag för barnen.

Vid en röstövning börjar **Petra** gråta, då hon blir uppmanad att ropa ”sluta!”. Det ska låta högre än hon själv vill. Hon har en låg framtoning och rösten är mycket tunn. Jag frågar då om hon vill sitta i mitt knä. Det vill hon. Jag känner in, hon är helt tillitsfull, och jag frågar om hon vill berätta varför hon gråter, men det vill hon inte. Hon skakar på huvudet. Hon sitter kvar, och jag berättar för barnen att det är okej att gråta, och så pratar jag vidare i övningen. **Petra** blir strax som vanligt.

Alla barnen har haft indianskrudarna på sig i ungefär fyrtio minuter, och jag ser att det börjar kännas obekvämt. De blir varma om huvudet, och det kliar. Vi kommer överens om att de inte ska ha dem alltför länge på sig. De har varit så fina i dem, känt sig fina. (Jag trodde att de skulle se ståtliga ut i dem, men de blir snarare som små sagoväsen, nästan yngre än vad de är. De ser helt underbara ut!).

Efteråt går jag och **Petra** till **fröken Siri**, och jag berättar vad som hänt, att **Petra** blivit ledsen. Kanske är du känslig för höga ljud, frågar jag **Petra**. Hon och **fröken Siri** nickar instämmande.

Grupp 32 981204 10.00 - 11.00

Anja - närvarande, stör ibland.

Dan - blyg, tyst, sänker ofta blicken, undviker att titta in i ögonen.

Pontus - närvarande periodvis, stör med att komma med kommentarer till allting, vill gärna ligga på rygg.

Mats - närvarande, mer tydlig i röst och kroppsspråk än tidigare.

Tolken till **Dan**, är med i rummet. Flera barn är i andra delar av skolan, vi gör en mindre grupp, 3 pojkar, 1 flicka. Jag börjar med att berätta hur de barn som är födda i Sverige skulle känna sig om de måste lämna sitt hemland, och flytta till ett främmande land, så som **Dan** gjort.

Jag hittar på ett fantasispråk, och pratar till varje barn. Jag betonar med rösten, att det obegripliga jag berättar, är mycket viktigt. De svenska barnen skrattar osäkert. **Dan** sitter som vanligt med undfallande blick, och räknar tyst viskande, hur många som är i rummet. Han skiljer inte ut fantasispråket från svenska språket. Jag vill med detta fantasispråk försöka förklara för de svenska barnen, hur det kan kännas för ett invandrarbarn att inte förstå språket. Tolken översätter till **Dan** vad jag gör.

Sedan säger jag att jag ska utse en hövding, som är mycket klok, som vet sin inre styrka, och som är en bra kompis. Jag tar en av indianskrudarna, och sätter på **Anjas** huvud. Hon blir indianhövding.

Sedan kröner jag dem var och en till hövding, de får ta på sig varsin "fjäderskrud" (tyg i läderimitation). Jag säger liknande saker till dem alla, de ska känna sig utvalda. Tolken får översätta hela tiden. Barnen ser underbara ut i sina kronor, där fjädrarna vippar och vajar vid rörelse. De får ställa sig vid en spegel, se sin spegelbild, och beundra.

Sedan väljer jag ut ett barn som får bestämma slängrumpans turer. Hela tiden klappar jag händerna, och talar om att just det här barnet bestämmer just nu, ingen får gå framför just det här barnet. Alla måste följa den här slängrumpans ledare, hoppa, snurra, krypa, stanna krypa, o s v.

Efter ett tag ropar jag spegel. Barnen väljer då ut och springer fram till en spegel. Ibland väljer flera barn samma spegel. Just den här första slängrumpan väljer **Pontus**, som är svarthårig och brunögd, samma spegel som **Dan**, som också har dessa färger på hår och ögon. "Titta!", säger jag, "de har valt samma spegel, de väljer en kompis, och titta på deras färger, vad roligt!". Båda barnen ser nöjda ut.

Ny slängrumpa, nytt barn som bestämmer, o s v. Därefter övningen jag är jag. Gruppen har svårt att samarbeta. Händerna är yviga, och de viftar för nära varandras ögon. Jag talar om vikten av att inte inkräkta på varandras revir (jodå det går att prata med små barn om revir).

Så visar jag inom vilket område varje barn har rätt att känna sig trygg. När de sitter med ihopvikta ben mittemot varandra, just där deras knän då möts, där får de tänka sig en genomskinlig vägg, där ska deras händer mötas i övningen. Inte längre fram, och inte längre bak, utan just där. Till slut fungerar det.

Vi sätter oss i ring, och talar om vad de känner när de får ett nej av kompisar. Alla berättar att de känner sig ledsna när de får ett nej. **Dan** sänker blicken och är blyg, när tolken översätter och han berättar. **Pontus** säger att det är bättre om man säger ja till varandra. Då säger jag att nu tummas vi på att ställa upp på varandra, på att vara en bra kompis. Alla tummar möts i luften.

Jag frågar tolken om **Dan** förstår vad vi menar, det gör han inte. Då förklarar jag att när man tummas, så menar man att man ska hålla ett löfte tillsammans. Jag frågar tolken vad **Dan** brukade leka i sitt hemland. Tolken översätter, och **Dan** gör en försiktig antydning till rörelse, som tolken förtydligar. Ena handflatan läggs mot golvet, och så lägger vi andra våra handflator uppepå. Den understa handen dras ut och lägger sig överst, vilket upprepas. Till slut dras händerna ut mycket snabbt, och det blir ett hiskeligt viftande, och alla barnen skrattar. Självt tycker jag att det gjorde lite för ont i händerna - men jag föreslår att vi kallar leken för **Dan**-leken.

Det känns en aning trögt i gruppen. Tolken översätter inte hela tiden, förstår kanske inte riktigt min mening, och **Dan** är undfallande och förstår inte. Jag tar fram mantlarna, och eftersom det känns som om det tar för mycket tid med lottdragning, så väljer jag ut 4 mantlar till barnen, de som blivit mest populära (svart guldpaljett, vit guldpaljett, svart paljett och kopparsvart krage). Jag tänker att de kanske var less på mantlarna, men på min fråga om de vill ha dem på sig, vrålar de: "Jaaa!".

Nu är de skrudade i indian - huvudbonad och glittrande mantlar. De får bilda slängrumpa, och **Pontus** (vita örnen) håller ut sin vita paljettmantel och leder slängrumpan. **Dan** (guldorren) flyger. **Anja** (kopparörnen) flyger. **Mats** (silverörnen) flyger. De får ta en ny mantel, ingen lottdragning.

Vi gör jag är jag - övning, som går något bättre. Mot slutet viftar inte händerna så mycket, och de slår inte in i den andres revir. Det känns fortfarande lite trögt i gruppen. Jag pratar om att de ska tänka på att leka med **Dan**, vara lugn och tydlig när de pratar med honom, tänka på att vi har tummats och gjort **Dan**-leken. Senare under dagen hör jag **Mats** ropa: "**Dan, Dan**, var är **Dan!**". Kanske ett mått på ett litet framsteg...

Grupp 33 981207 9.00 - 10.00

Adam - närvarande periodvis, verkar skygg. Vill vara prins **Adam**.

Eva - närvarande periodvis, vill inte ha mantel. Vill vara **Eva**.

Svante - närvarande, periodvis försvinner dock blicken inåt. Vill vara prins **Svante**.

Mia - okoncentrerad, trött, pratar om saker utanför rummet. Vill vara babyprinsessa.

Viktor - närvarande periodvis, försvinner bort med blicken. Vill vara **Viktor**.

Nina - närvarande, verkar trött. Vill vara drottning **Nina**.

De utvalda barnen går direkt in i rummet, och jag låter det vara så (i vanliga fall får de ställa upp sig på led). Barnen verkar lite måndagströtta, och vi börjar med att hoppa jämfota och skaka armarna avslappnat. De får slänga ut sin blyghet genom fönstret. En del av barnen säger att de inte längre är blyga. Jag börjar dela ut indianskrudarna, sätter dem på barnens huvuden.

Denna grupp består av barn som inte riktigt visar vilka de är. De är för tystlåtna i storgruppen. Jag gör röstövningar. De får presentera sig, först blygt, sedan med stor tydlighet. Jag frågar kompisarna om de tror det barn som presenterar sig. När alla är nöjda med varandras

presentationer (de säger "Ja" när presentationen är övertygande), så övergår vi till andra röstövningar: "Jag vet, jag kan, jag bestämmer". Då är barnens ansikten vända in mot väggen och de använder enbart hörseln för att ta in varandra.

Sedan säger jag: "Jag är fantomen!". Alla barnen säger i tur och ordning samma sak. Killarna fnittrar när tjejerna säger det, trots att de är lika övertygande som killarna. Sedan tar vi "jag är Spindelmannen!", och därpå "jag är snövit!". **Viktor** är då mycket osäker, **Svante** säger det tydligt, **Adam** är något otydlig, flickorna är säkra. Sedan tar vi "jag är Mamma Mu, och det klarar alla lika bra i tydligt framförande.

Jag är jag - övningen är inte övertygande. **Mia** vill inte komma fram med händerna, och **Viktors** händer är spretiga. Efter flera upprepningar blir de bättre i att samarbeta. Så är det dags för lottdragning, och alla barnen säger att de aldrig har varit först. **Mia** är den enda som en gång varit först. Då säger jag till barnen att ställa sig vid regnbågsväggen, och att alla är nummer 1.

Sedan tar jag fram en mantel som inte är favorit bland barnen (vitgulrandig). Jag säger, att nummer 1 får välja mantel. Inget barn går och väljer manteln. Då tar jag en ny mantel (ej en favorit), och ber återigen nummer 1 av barnen att välja. Till slut har fyra av barnen fått sin önskemantel, **Eva** och **Mia** vill båda ha samma mantel (vitguldpaljett), och då blir det lottdragning. **Mia** vinner. **Eva** föredrar då att vara utan mantel.

Slängrumpa följer, där några av barnen får bestämma. Jag avbryter, eftersom barnen är otydliga i framtoningen, och vi sätter oss i ring. Jag pekar på mig själv och sjunger: "Kolla på mig, kolla, kolla hej!, titta på mig, titta, titta hej!". Sedan vill jag att alla ska titta på den som jag pekar på, och lyssna på när det barnet och jag sjunger: "Kolla på mig, kolla, kolla hej!". I tur och ordning sjunger jag med varje barn, sedan sjunger vi alla tillsammans.

Efter det tar jag fram kristallkulan och placerar den en bit ut i rummet. Alla barnen får sätta sig på golvet (som teater). Jag visar hur jag vill att de ska göra: Stå vid kristallkulan, titta på alla sittande kompisar, klappa sina händer i takt, och sjunga eller tala: "Kolla på mig, kolla, kolla hej!". Jag sitter på golvet och pekar på den som är i centrum, samtidigt som jag viskar och ibland hjälper att sjunga för att den som behöver ska få stöd.

Barnen är mycket duktiga i sitt framförande. Avslutning: Alla barnen står framför kristallkulan, och sjunger "kolla på mig, kolla, kolla hej!".

Grupp 34 981214 9.00 - 10.00

Fia - närvarande.

Pontus - närvarande.

Tuva - närvarande.

Ola - närvarande, skrattade mycket vid slängrumpan.

Evelina - var nyfiken på innehållet i nya hemliga lådorna. Räcker upp handen när hon vill veta något, och är lite mer följsam i övningarna nu.

Viktor - närvarande, men undviker att ta kontakt med blicken, mot kompisarna.

Fröknarna får välja ut två barn var, sex stycken. Jag hälsar barnen välkomna i rummet, samtidigt som jag säger deras namn. På golvet står en blå låda med glittrande stjärnor på lock och sidor.

Jag har spänt en vit lina tvärs över rummet, på en oval spegel som ligger på golvet finns klädnypor, färgade i regnbågens färger.

Vi sätter oss i ring, och jag berättar att de här sex barnen är de första som får se vad som finns i lådan, alla är nyfikna på innehållet. De får gissa, och alla gissar rätt: Mantlar. Vi gör lottdragning, och tar ut alla elva mantlar och lägger dem i en hög på golvet. Samtidigt ber jag dem att hålla tyst med vilken mantel de tänker välja.

Jag märker att **Evelina** tänker börja berätta vilken hon tycker är finast. Jag talar om att de ska vara helt tysta om sitt mantelval, annars kommer den som har förtur att ta den manteln som omnämns som finast. Jag vill inte heller att de ska störa genom att berätta vad de har gjort tidigare. De ska bara vara i det som just nu händer i övningen.

I tur och ordning får de välja mantel. När det är **Viktors** tur kommer han fram till mig och viskar att han inte vill välja. Då säger jag att det är okej, han behöver inte välja mantel nu, han kan vänta till senare. De andra har nu sina mantlar, och vi förbereder en slängrumpa. Jag utser **Evelina** som först ut att leda slängrumpan. Jag väljer henne för att hon inte har velat vara med på länge inne i Stjärnrummet (hon tyckte inte om att hon fick motstånd i bestämmandet över andra barn, sist hon var med).

Att hon ville vara med nu berodde på att hon ville veta varför jag spänte linor i rummet, och vad som fanns i de två hemliga stjärnlådorna. Det fick bara de se, som var med i övningarna. Först bad hon mig att få vara med, jag sade att hon kunde gå och fråga en fröken, eftersom det nu var fröknarna som tog ut gruppen.

Nu har **Evelina** chansen att få vara först, den som bestämmer slängrumpan. Hon ställer sig då vid **Viktor** (som sagt nej till mantel) och skakar på huvudet och säger: "Nej!". Jag förklarar då, att om hon har bett att få komma in i gruppen, så måste hon också vara med på övningarna. Det går absolut inte att bara komma in för att få se vad som finns i lådorna, och sedan inte vara med på det vi gör i rummet. Då sätter hon igång med slängrumpan.

Jag uppmanar dem att titta så fina de är i de nya mantlarna i konstsidan. Mantlarna fladdrar när de springer, hoppar och skuttar framför speglarna. Det är en fröjd att se speciellt skrattet hos **Ola**, som riktigt bubblar fram. Barnen ser underbart fina ut i de glansiga tygerna. Jag har valt den här typen av tyg, för att barnen ska få en taktill upplevelse av det lena, mjuka tyget. Kanske kan en del associera till den egna snuttefilten. Jag vill att även pojkar ska få frossa i mjuka tyger, i starka färger, i regnbågens alla kulörer (även i guld- och silvertyger).

Efter ett tag fäster jag upp en av linorna, och tar fram klädnypona. Barnen får ta av sig sina mantlar, och hänga upp dem på linan. Därefter gör barnen jag är jag - övningen, och den går ganska bra. Sedan får det bli omvänd turordning, och de får välja en ny mantel (inte från linan). Nu väljer **Viktor** den ljusgröna manteln. Mantlarna på linan bildar nu en färgglad "vägg" som delar rummet, jag gör en liten öppning för "den nya teatern" i rummet.

Barnen står vid väggen framför teatern, och de får en i taget gå bakom mantlarna. Därefter får de gå fram till öppningen, och öva muntlig framställning: "Jag heter och är sex år!". Först får de säga det blygt, sedan sträcka ut bägge armarna och presentera sig kraftfullt.

Viktor, som varit mycket lågmäld och ibland frånvarande i blicken, presenterar sig nu säkrast av alla, mycket tydlig röst och bra kroppsuppfattning: ”Jag är Bullen **Viktor** och jag är sex år!” (han ville vara bulle). Alla skrattar som om det är den bästa teater.

Grupp 35 981215 10.00 - 11.00

Per - lågmäld, gör inget väsen av sig, osäkert om han tycker det är roligt.

Pia - närvarande, lite pratig.

Samuel - okoncentrerad, blyg, lite pratig.

Carina - närvarande, säker, iakttagande.

Bill - närvarande, säker.

Nina - närvarande, säker.

Alla barnen är från samma avdelning (övriga barn är på utflykt). Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet. Jag använder deras namn. Vi sätter oss i ring, varannan pojke, varannan flicka. Jag placerar den blå stjärnlådan mitt i ringen. Gruppen är pratig, och jag talar om vad som gäller. De ska inte störa sina kamrater med onödiga kommentarer, utan vara i det som händer i rummet. De ska räcka upp handen innan de säger något.

Barnen får gissa vilket nummer de kommer att få vid lottdragningen som ska följa. **Nina** tror nummer 3, och **Pia** nr 1, båda får rätt. Så väljer de sina mantlar, och vi kör igång en slängrumpa. Det är mycket skratt och snabba vändningar. De får välja spegel, och stanna till för att se på sig själva, hur fina de är.

Jag poängterar deras ögonfärger mot mantlarnas färger. (Ex: ”Titta på **Ninas** ögonfärg, se så vackert blåklintsblå de är mot den här klarblå manteln! Och se hur den här färgen på manteln lyfter fram **Samuels** bruna ögonfärg!”). Det här gör jag medvetet, därför att jag vill att de ska upptäcka varandras ögon. De ska våga titta in i och möta en annan människas ögon, och titta med intresse. De ska inte vika undan med blicken.

Sedan får de ta av sig mantlarna, och välja nya av de glittriga, som de sedan har på sig. Jag spänner en lina som mantlarna kan hängas upp på. Det ser mycket vackert ut med de hängande mantlarna. Jag gör en öppning till teatern, och vi gör samma övning som förra gruppen. Ett barn går in bakom mantlarna, kommer fram i öppningen, presenterar sig först blygt, sedan mer kraftfullt med kropp och röst. Alla barnen gör det övertygande, utom **Samuel** som inte vill vara med. Jag accepterar, och de andra barnen får göra det en gång till. De tycker det är roligt.

Vi gör jag är jag - övningen, och gruppen är mycket säker. Barnen går inte in på varandras revir, fint möte i händerna. Vi sätter oss i ring, och gör övningen med att lyssna på varandras röster, och acceptera om det verkar övertygande, eller inte acceptera - göra om (ex: ”Jag heter.....!”, ”Jag bestämmer!”, ”Nej, sluta!”).

Samuel har ingen styrka i rösten, men barnen säger ändå att han är övertygande. Någon försöker säga nej, lite svagt. **Samuel** har en position i gruppen, trots att han inte är tydlig med rösten, därför blir han nu godkänd av gruppen. **Nina, Pia, Bill** och **Per** har varit med tidigare i grupperna med otydliga barn. Där arbetade vi mycket med deras röster. Nu är de mycket övertygande. **Carina** är van att bli åtlydd, hon är mycket säker i framtoningen. Ibland har jag en känsla av att hon håller igen, för att inte visa hur stark hon är.

Så får barnen hänga upp mantlarna där de övriga redan hänger, det blir tätt med mantlar. Sedan ber jag barnen ställa sig vid väggen, därefter får en i taget gå bakom mantellinan, och komma fram vid sin älsklingsfärg, och presentera sig för kompisarna. Denna gång går **Samuel** fram av bara farten, och presenterar sig! _

Grupp 36 981215 8.30 - 9.30

Lena - talar för andra.

Svante - närvarande.

Vera - närvarande, räcker upp handen när hon vill säga något.

Mats - mycket pratig om saker och händelser utanför rummet.

Wilma - mycket pratig om saker utanför rummet.

Pelle - spelar pajas.

Gruppen hälsas välkommen in i rummet, efter att ha stått på led utanför dörren (varannan flicka, varannan pojke). Jag har satt ihop en grupp med starka flickor, och pojkar från tidigare grupper med otydliga barn. **Wilma** och **Mats** stör båda två genom att prata om allt möjligt som poppar upp inom dem. **Wilma** börjar med att vid de tolv utlagda mantlarna högt berätta vilken mantel hon anser bäst. Jag får berätta (försent), att de ska vara tysta med vilken mantel de vill ha, de ska inte påverka sina kamrater, utan var och en ska gå in i sig själv och känna vad just han/hon vill ha.

Vi gör en jag är jag - övning. Det går trögt, men det blir bättre så småningom. Därefter följer lottdragning, och de får välja mantlar. Efter det blir det slängrumpa i rummet, och alla får bestämma varsin gång. Jag spänner en lina tvärs över rummet, och barnen får hänga upp de resterande mantlarna, som får bilda draperi. Sedan gör jag en öppning i draperiet. Barnen får nu presentera sig en och en i öppningen, inför sina kamrater först blygt, sedan tydligt och kraftfullt.

Efter det hänger vi upp alla mantlar på linan, och varje barn får gå in bakom ridån, och komma fram och presentera sig med sin älsklingsfärg som bakgrund. Sedan gör vi så att barnen får gå in bakom ridån (en i taget), och sedan komma fram vid den näst bästa manteln. Där får de stanna upp och tala om för kamraterna hur de vill att en bra kompis ska vara.

En kompis ska vara snäll, säga ja, inte bestämma allt, inte bråka eller slåss, nypas, göra krokben, inte ge slag i magen. Så säger barnen i framställningen. Sedan börjar de prata spontant och berätta allt vad **Magnus** gör med dem hela tiden. Jag upplever att de känner sig helt maktlösa. De säger till fröken, men han fortsätter. De berättar att det gör ont, han gör ändå om det hela tiden.

Sedan berättar de om alla ställen som något barn har fått smällar på, av **Magnus** (haka, framtänder, armar, mage...). Jag förstår inte att 50 barn hela tiden ska behöva acceptera att ett barn slår dem, sparkar, lägger krokben och skrämmer dem. Det är en stor brist, när ett sådant problem inte tacklas kraftfullt.

Jag berättar att varje gång **Magnus** gör någon illa, ska de vråla: "Sluta!". Vi gör en övning då **Lena** får knuffa mig, jag vrålar "sluta!", sedan pekar jag på barnen en och en, att de ska vråla likadant. Det märks att de förut så tysta pojkarna (de som var i en grupp med otydliga barn) nu vågar vråla i på ett övertygande sätt. Bra!

Grupp 37 981215 10.00 - 11.00

Ivan - närvarande, mycket pratig.

Alva - närvarande.

Annika - närvarande.

Anja - närvarande.

Det är planeringsdag för alla fröknar. Fritidspersonalen kan inte komma idag, extra (för barnen okänd) personal är inkallad. Det är en oro hos barnen, högljudda och stökiga. Jag har tagit ut 4 barn, och ska ta ut två till, att ingå i gruppen. Två pojkar, **Ivan** och **Peter** säger nej, de vill bara in i Stjärnrummet, om de får veta vilka flickor som ska vara med. Om det börjar med ett nej, så kommer det lätt flera, det är som en smitta. **Ludvig** och **Joel** säger också nej. Då bestämmer jag att ta en liten grupp denna gång, det kan vara roligt att se hur det går.

Jag spänner upp linor kors och tvärs i rummet, och tillsammans med barnen hänger vi upp alla 21 mantlar i mitten, så de bildar en koja med väggar och tak. Vi kryper alla in i kojans, och de får sätta på sig varsin indianskrud på huvudet. Sedan går vi ut till den ena väggen, och drar undan en mantel som öppning (teater). Ett barn i taget får krypa in i kojans, samt visa sig och göra en blyg presentation, följd av en kraftfull och tydlig.

Därefter får de välja en mantel att sätta på sig. **Anja** väljer orange, och vi kallar henne eldflamman. **Alva** väljer röd och vill heta jordgubben. **Annika** väljer kopparmanteln, och vill heta skattkistan. **Ivan** väljer guld, och vill heta senap. Då vill **Alva** kallas för ketchup.

Efter detta får barnen ta en ny mantel att sätta på sig, uppe på den andra. Vi plussar på, till slut har de fyra barnen tillsammans alla 21 mantlar på sig. På deras huvuden vippas indianskrudarna så fint. Jag ber barnen snurra runt på golvet, det är mycket färgsprakande och glittrande, ser ut som en liten minikarneval från Brasilien.

Efteråt funderar jag på detta. Barnen tyckte att det var mycket roligt att skapa tältet i mitten av rummet. Det fanns en tendens att **Ivan** skulle vara den som bestämde i tältskapandet, men flickorna visste att de inte behövde vara följsamma, och släppa ifrån sig en mantel som **Ivan** ville ha (när jag var i rummet). Jag fick stödja **Alva**, när **Ivan** tänkte dra en mantel ur hennes hand. Hon skulle precis släppa taget, när jag uppmanade: ”Bra **Alva**, släpp inte taget, det var du som hade den först!”. Då höll hon fast, och fick behålla den.

Grupp 38 981216 8.45 - 9.50

Evelina - vill inte vara med, ser uttråkad ut, ligger lågt i alla övningar, ibland lyser dock ögonen (=har roligt).

Adam - osäker och ovillig i rummet, vill egentligen inte vara där.

Mia - närvarande korta perioder, stör genom att prata ovidkommande.

Svante - vill inte vara med.

Agnes - närvarande, tycker det är roligt.

Pia - mer pratig än vanligt, hela tiden ovidkommande kommentarer.

Det är **fröken Kerstin** som valt gruppen. Hon vill att **Samuel** ska vara med, men han vill inte. **Fröken Kerstin** försökte få ihop några barn som hon tyckte skulle vara intressant att se ihop,

men det gick inte fullt ut att få ihop den gruppen. Nu kom **Svante** in istället för **Samuel**. **Fröken Kerstin** sitter nu passiv i rummet, och ser på, när jag arbetar med barnen.

Jag hälsar alla välkomna in i rummet. När det börjar så här blir det aldrig bra i rummet. Tre barn som inte vill vara där, då är förutsättningarna inget vidare. Allt går trögt. **Fröken Kerstin** är här för första gången, jag vill visa henne hur jag arbetat första perioden (att göra det bästa valet, att välja mellan de glittrande metallfärgade mantlarna).

Vi gör även jag är jag - övningen i olika varianter, med olika röstlägen, pipig mygga, ettrigt bi, brummande humla, människa. Jag berättar för **fröken Kerstin** om revirgränsen runt varje individ, att det är där deras händer ska mötas. Det går trögt, det har varit för mycket störningar innan, och sedan gör jag ju ett hopkok av allt, för att visa **fröken Kerstin** så mycket som möjligt.

Barnen får göra röstövningar. Vi lyssnar på varandras röster när vi säger: "Jag bestämmer!". **Evelina**:s röst är något försiktigare än de övrigas. Hon har ju fått mottaga en hel del kritik indirekt, för sitt bestämmande tidigare, och det har säkert varit tufft för henne (**fröken Kerstin** noterar också efteråt, att **Evelina** inte gjorde mycket väsen av sig).

Jag pratar om att inget barn får bestämma över ett annat barn. De enda som får bestämma över dem, är deras föräldrar eller de personer som föräldrarna valt ut, t ex Förskoleklassens fröknar. Sedan spänner jag en lina över rummet, och ber barnen hänga upp alla mantlar som en ridå. Därefter får de, en i taget, gå fram till ridåöppningen. De presenterar sig med namn och ålder, först blygt, sedan kraftfullt och övertygande.

Alla gör det bra. **Evelina** har alltid varit övertygande i samlingen, likaså **Pia**, **Svante**, **Mia**, **Agnes** och **Adam** däremot, har tidigare varit i övningsgrupperna för tysta och otydliga barn. Även de barnen har nu tydliga, kraftfulla röster. Det märks här idag, och det märks även när **fröken Kerstin** vill att de ska säga "Ja!" vid samlingen.

Min känsla efter denna grupp: Det handlade mycket om att visa så många olika övningar som möjligt för **fröken Kerstin**, det blev ett hopkok där övningarna inte kom att avlösa varandra naturligt och spontant, som de ofta brukar göra. Fröknarna är här för sällan, det har hänt massor av intressanta saker med barnen, som kan vara lärorikt för fröknarna att ta del av.

Jag känner att jag måste få en bättre dialog med dem, om mitt arbete här. De har inte riktigt tid att gå igenom med mig, vad jag kommit fram till. Och jag får för lite information från dem, om eventuella förändringar hos barnen i storgrupperna, som skulle kunna härledas till mina övningar med barnen. Jag måste ta upp det med fröknarna.

Grupp 39 981216 10.00 - 11.20

Klara - närvarande, aktiv i skådespelet, leken, berättandet.

Hanna - närvarande, aktiv i berättandet (ledarroll), även med i leken.

Rita - närvarande, aktiv med att helst bygga på mantelteatern, öppna dörren, sätta fast med klädnypor, stänga.

Emelie - närvarande, men tyst och iakttagande, mer passiv, leker bara ibland.

Petra - närvarande, aktiv både i berättandet och leken, mycket busig och skrattande, hon sjunger högt när hon bygger på teatern.

Jag känner att det behövs en ny aktivitet i rummet. Om några barn har börjat säga nej till att komma in, så sprider det sig lätt, man säger nej för att kompiserna gör det. Jag går ut i korridoren, och testar en idé. Tre flickor leker ihop (**Klara, Rita, Emelie**), jag frågar dem om de vill bygga en teater ihop i Stjärnrummet. Alla vill, och jag ber dem hämta några till, de hämtar **Hanna** och **Petra**.

Jag spänner upp linorna, och tillsammans börjar vi sedan bygga teatern med väggar och tak, med hjälp av mantlar och klädnypor. När de kommer igång med uppgiften drar jag mig undan och förklarar vad jag vill att de ska göra - leka en teater. Efter en stund kommer de ut från teatertältet och leker Pippi Långstrump (lite tafatt). **Hanna** är aktiv i berättandet, och vill gärna fördela rollerna.

Så småningom byter de teaterstycke, de blir Madicken på Junibacken. Rollerna: Madicken, Alva Lisabeth, mamma, pappa, Abbe Nilsson, farbror Nilsson, hunden, katten. De springer ut och in i teatertältet, hela rummet används. Mamma ordnar matsäck. Alva ger paraplyet till Madicken. Ibland är Madicken på taket, köttbullar kastas till Abbe Nilsson, hunden biter barnen i tårna.

Madicken upplevs som farlig, ibland som tråkig, och den rollen får ambulera mellan barnen. **Hanna** håller koll, så att allt följer videofilmens handling (vilken alla tycks ha hemma). **Emelie** är lågmäld, passiv i leken. Hon väljer att vara hund som kryper omkring, och skäller till ibland, någon gång äter hon eller biter barnen i tårna. Hon verkar nöjd med hundrollen.

Rita är nöjd med att pyssla i tältet, och fixa med klädnypona, vika upp öppningar. Hon är tyst, närvarande, svarar när de andra tilltalar henne. **Klara** är insatt i videohistorien, är aktiv i berättandet, men lyssnar också vad de andra har att säga.

Petra tycker att det är mycket roligare så här i rummet, men hon vill ändå veta vad de andra grupperna gjort med de glansiga mantlarna. Hon är aktiv i leken, berättar inte så mycket, agerar mer, småsunger ofta, och är allmänt småbusig. **Emelie** och **Hanna** öppnar dörren två gånger, och ropar till de andra barnen: "Det är bauta-roligt här i Stjärnrummet!"

De har lekt över en timme i Stjärnrummet, och hela tiden har de spelat Madicken. De säger själva, att "så här länge har vi inte lekt Madicken någon gång tidigare". Och till slut var det jag som fick bryta leken. Jag tänker börja ta in barnen på det här sättet ett tag framåt. Jag får veta väldigt mycket om hur samarbetet fungerar i leken. Den här gruppen lekte konstruktivt, det kändes oviktigt för mig att lägga mig i. I andra grupper kan jag behöva gå in och styra. Min målsättning är, som vanligt, att få barnen att värna om rättvisan i leken.

Grupp 40 981219 8.30 - 9.50 paus 10.00 - 10.20

Carina - har inget att göra på morgonen. Jag ber henne välja ut 5 kompisar. Hon väljer:

Adam

Lotta - hade redan börjat leka i Stjärnrummet, nappade därför gärna på idén.

Bill

Wilma - hade redan börjat leka i Stjärnrummet, nappade därför gärna på idén.

Viktor

Carina, Lotta, Wilma och **Adam** är aktiva att bygga teatertältet. De bestämmer snabbt att de är indianer, och vet vad de ska heta. **Carina** = Månöga. **Lotta** = Solros. **Adam** = Svarta

molnet. **Wilma** är rövarhövding). **Viktor** och **Bill** diskuterar om de ska vara gås, anka eller groda. De är passiva hela tiden, och då säger **Lotta** och **Wilma** att de får gå ut ur rummet. De skyndar sig ut ur rummet. Jag låter det ske, leken får visa vad som händer.

Svarta Molnet (**Adam**) plockar blåbär titt som tätt, försöker vara med i leken, men blir inte insläppt. Till slut ställer han sig vid en vägg och säger att han inte vill vara med. Jag berättar då att de inte släppt in honom i gruppen, att det är därför han tröttnat. **Carina** menar att han visst är med, han är ju hövding. Men jag säger att han inte har fått vara med i berättandet.

Wilma och **Lotta** är ledare hela tiden, och de har en kamp inbördes, om att vara ranghögst. **Wilma** försöker berätta för **Lotta**, att det är **Wilma** som bestämmer, men det springer bara **Lotta** ifrån, och ropar då skrattande på mamma, trots att någon mamma inte finns i leken. **Wilma** gör om historien, hon blir en rövare som ska röva bort **Lotta**. **Carina** ligger mest på golvet och jämrar sig, fiender har skjutit mot dem.

Carina är döende (passiv) liggande på golvet. **Adam** vill in i leken, och blir en bäbis i indianskrud. Han gnyr och gnäller, och försöker hela tiden påkalla uppmärksamhet, men flickorna glömmer (medvetet) honom. Jag får fråga hela tiden, om de ska överge bäbisen. **Wilma** och **Lotta** är aktiva i leken, det händer allt mellan himmel och jord. De leker sin egen lek, och bryr sig inte om de övriga, att de också vill in i leken.

Carina får hela tiden signaler, att hon inte är med i leken, så till slut omvandlar hon sig också till en gnällande bäbis, som mest ligger på golvet och talar babyspråk. Genom att göra sig så ranglåga som möjligt försöker bäbisarna omedvetet beveka ledarna om en plats i leken, de utgör ju som bäbisar inget direkt hot mot lekens ledarfigurer. Bäbisarna finner varandra, och talar babyspråk med varandra. De är gnällande barn, som så småningom blir större (de bekräftar varandra, och tillåter sig då själva att växa).

Wilma och **Lotta** är fortfarande stora, aktiva i berättandet och agerandet. De talar hela tiden om för varandra vad de är, bekräftar varandras roller. De är starka, agerar och simmar, ror, drunknar men dör inte. De håller **Carina** och **Adam** kort, de får bli barn som är hemma. Så småningom testar **Carina** och **Adam** att få lite andra roller, där de försöker ta egna initiativ. Men **Wilma** dämpar varje sådan tendens aktivt. Hon svarar dem bara att de har ingen båt, de ska visst inte ut i skogen, etc.

För mig som åhörare är det helt uppenbart att de två ranghögsta i leken inte ger övriga en chans att komma in på allvar. **Wilma** och **Lotta** vill ha leken för sig själva, kort och gott. Jag försöker gå in och styra lite, eftersom leken är så uppenbart orättvist fördelad. Jag säger att det finns fina kantareller i det hörnet av rummet, mycket lingon och blåbär i ett annat hörn.

Carina rusar dit. Jag ropar att hon ska passa sig, det finns en giftig röd flugsvamp där. **Adam** nappar genast på idén, och säger att han tar en tugga. Jag säger till barnen att nu kommer han att bli sjuk. Motvilligt tar de övriga hand om sjuklingen, en kort stund. För **Adam** utgör denna stund förstås lekens höjdpunkt. Men underbart kan vara kort. Strax är han och **Carina** åter borta ur händelsecentrum.

Lotta har nämligen blivit passiv, ligger på golvet, och **Wilma** pysslar om henne. Men **Lotta** har inte ätit giftig flugsvamp, hennes tillstånd är betydligt mer välsignat - hon väntar barn. **Carina**

ser här en möjlighet att avancera i leken, hon vill bli **Lottas** bäbis. Det accepteras, till **Adams** fasa, för nu blir han ensam bortglömd. Han kommer fram till mig, och begär att få en giftsvamp.

Jag ger honom en, och då går han tillbaka till tjejerna, och gnäller och säger att han ätit giftsvamp. Men nu bryr sig ingen. **Adam** säger då att han inte vill vara med längre. Jag berättar för tjejerna lite grand om vad som hänt, varför **Adam** ledsnat. Då försöker de få in honom i leken igen. Men det har gått för långt. Han vill inte leka med dem längre. Det blir tio minuters paus, samling med fruktätande, och sedan fortsätter leken.

De fortsätter, alla fyra är med i leken till att börja med, med sedan går leken in i det gamla spåret igen. **Wilma** och **Lotta** är aktiva att leka med varandra, **Adam** och **Carina** är bäbisar som leker med varandra. Plötsligt blir **Wilma** bäbis (tar **Carinas** roll), och **Lotta** är hennes mamma. **Carina** vill då inte längre vara med **Adam**, hon blir på dåligt humör och han är återigen ensam.

Ja, det här var ju en uppvisning i hur en samlek inte ska gå till. En grupp på sex barn försöker leka ihop. Två barn fördrivs omgående från leken, två andra barn kämpar i dess utkant för att få vara med. Endast två barn av sex har roligt. Med varandra, och på de övrigas bekostnad. Inte bra.

Som föräldrar och personal ser vi ofta bara att barnen är sysselsatta i leken, och vi nöjer oss med det. Men börjar man analysera leken, så sker redan här en uppdelning i ledarroller, mer passiva roller, och rollen att inte alls få vara med. De barn som ständigt kläms in i rollen att vara värdelös får en dålig självkänsla. I förlängningen kan detta få katastrofala följder för individen.

Jag har varit passiv i min egen roll den här gången. Men jag är övertygad om att barns lekar måste styras mer av oss vuxna. Åtminstone om vi vill att alla människor (även som vuxna) ska ha samma värde. Det är redan i förskoleåldern som personligheten och jag-upplevelsen grundas. Jag överväger att gå in mer aktivt i leken i Stjärnrummet. Kanske kan det vara ett sätt att påverka...

Grupp 41 990107 9.00 - 10.00

Mats - ibland närvarande, vill gärna ligga på golvet (pojkar härmar och stödjer varandras beteende).

Hanna - närvarande, har nyss fyllt sju år, känner sig utvald.

Pontus - småtrött ibland, har gått upp tidigt, vill gärna ligga på golvet.

Nina - närvarande, tystlåten.

Adam - närvarande, något trött, vill gärna ligga på golvet istället för att sitta.

Emelie - närvarande, är delaktig, kommer med tänkvärda meningar om att vara tillåtande.

Har haft genomgång med fröknarna i veckan. Från och med nu tar de ut barnen som ska till mig redan i samlingen. Så hinner de inte börja leka. Barnen tar nu rummet med en klar säkerhet, Stjärnrummet är deras. Jag säger till dem att det var ett tag (jullov) sedan vi träffades, de kanske är blyga. Men barnen säger att de inte längre är blyga.

Vi står i ring och hoppar lite, bara för att få igång energierna i rummet. Jag plockar fram alla sidenliknande mantlar, och ber barnen välja ut en mantel som de inte tycker så mycket om. De

får sätta på sig den manteln. Och sedan ber jag dem att välja en ny mantelfärg, en som de tycker om. De gör sina val.

Barnen får draperas sig med sin ”bästa” mantel på framsidan, och den de inte gillar sitter då på baksidan (ryggen). Utifrån detta börjar jag berätta om att alla människor har (minst) en framsida och en baksida. Vi är snälla - mindre snälla, pigga - trötta, glada - ledsna, o s v. Alla behöver inte vara precis som vi, alla har rätt att vara olika. Det viktiga är att vi är tillåtande, att vi säger ja till varandra, att vi är justa kompisar.

Sedan spänner jag en lina tvärs över rummet, och med klädnypons hjälp bildar mantlarna en ridå. Jag gör en öppning i ridån. Där ska barnen i tur och ordning (varannan pojke, varannan flicka) presentera sig själva, och berätta för de övriga hur de tycker att en bra och fin kompis ska vara.

Alla talar då om att de inte vill ha bråk, att de inte ska slåss, att de ska vara snälla. Jag kollar av om det är något barn som fortfarande säger nej i förskoleklassen, och det är det. Det visar sig att de barn som jag upplevt som mycket dominant och bestämmande fortfarande säger nej: bl a **Evelina, Lena, Stina**. Men de får mycket större motstånd nu, av de andra barnen. Många vill inte leka med dem, just för att de ska bestämma för mycket i leken. Alla barn vet nu, att de inte behöver gå med på att något annat barn ska bestämma över dem. Det gör barnens lekstruktur mer platt och rättvis.

Grupp 42 990108 8.00 - 9.00

Elin - närvarande, något blyg.

Pelle - närvarande.

Anja - närvarande.

Viktor - närvarande.

Eva - närvarande.

Alva - närvarande.

När gruppen står utanför Stjärnrummet ser den trött och håglös ut. Jag undrar först hur det ska gå, men det är ju samtidigt en utmaning. Jag säger deras namn och hälsar dem välkomna in i Stjärnrummet.

Först har jag en genomgång med barnen om hur vi arbetar. Jag berättar att jag ser dem och känner in dem med alla deras känslor. Jag ser när de är glada och mår bra, när de är ledsna och känner sig ensamma, eller om det är något annat. Alla känslor är tillåtna. Det är roligt när vi är glada, men det är också okej att känna sig arg, ledsen, irriterad, o s v..

Vi hoppar av oss blygheten, och får igång energierna i rummet. Barnen säger att de inte är så blyga, men vi samlar ändå ihop lite på golvet, och slänger ut genom fönstret. Efter det börjar jag ett rollspel med tre av favoritmantlarna. Två mantlar (=barn) har funnit varandra, de leker och känner sig lyckliga. Så kommer en tredje mantel fram till de två, och ber att få vara med i leken.

Men då säger de första två, att den tredje inte får rum i leken (i berättelsen säger barnen att de bara har två par händer, alla händer är redan upptagna). Då blir den tredje manteln ledsen, hjärtat gråter men den visar ingenting utåt. Allt går inåt.

Så kommer den fjärde manteln och vill leka med den (tredje) som är ensam. Men även mantel fyra får ett nej, trean tar efter ettan och tvåans nejsägande. Och då är två mantlar ledsna. De bägge första mantlarna fortsätter sin lek, som hela tiden stänger ute mantlar som vill in i leken. Många mantlar blir ledsna och många säger nej till varandra.

Så blir en av de bägge första mantlarna sjuk i vattkoppor. Och den mantel som alltid haft en kompis att leka med, den är nu plötsligt helt ensam - ingen kompis! Så ändrar jag rollspelet, jag berättar hur det skulle kunna vara helt annorlunda. Det skulle kunna gå till så här (varje mantel är fortfarande ett barn i berättelsen):

Tre mantlar finner varandra. De slänger sig ner i tre av de fem saccosäckarna i rummet, pratar och lyssnar på varandra. En fjärde mantel kommer in och frågar om den får vara med, och får ett stort ”Ja!”. Den fjärde manteln slänger sig ner i den fjärde saccosäcken. Detta upprepas, snart ligger fem mantlar i de fem saccosäckarna. Alla trivs och är tillåtande mot varandra.

Två nya mantlar blir nyfikna på det roliga som händer i gruppen. De frågar om de får vara med. Javisst, alla saccosäckar flyttas ihop, och sju mantlar tränger ihop sig och är i en gemenskap. En mantel är borta några dagar, det känns okej i gruppen. Sex lyckliga, tillåtande mantlar har fortfarande roligt i gruppen. Sedan kommer den sjunde tillbaka, och får självklart vara med i leken.

Ingen får ett nej, ingen är utanför, alla är med.

Jag avslutar med att kolla om barnen förstår tankegången. Varje barn får berätta vad de såg i rollspelet. De har hängt med, de förstår.

Sedan blir det slängrumpa, där varje barn får bestämma en gång var. Med kroppsrörelser och olika ljud får den som bestämmer leda slängrumpan. Efter varje slängrumpa ropar jag spegel, och alla barn tittar på sig själv i spegeln, och försöker hitta sin egen lilla lysande stjärnglans i ögonen.

Därefter övar vi rösten, om de verkar övertygande i röststyrkan när de säger: ”Jag bestämmer! Du bestämmer inte över mig!”. Jag klargör att deras föräldrar bestämmer över dem, och att även andra vuxna som föräldrarna valt ut (ex fröknar) får bestämma över dem. Men inget annat barn får bestämma över dem. Barnen ger egna exempel på när andra barn har krävt att få bestämma över dem. Jag berättar avslutningsvis om hur viktigt det är att man bestämmer tillsammans.

Grupp 43 990108 9.45 - 10.45

Per - närvarande, lite tystlåten.

Wilma - närvarande i övningarna, pratig i början, blir ovillig i övningarna när jag sagt till.

Ivan - närvarande, inte pratig denna gång.

Lisa - närvarande, lyhörd.

Anders - närvarande någon gång, försvinner iväg i tankarna.

Elsa - närvarande.

Jag har ungefär samma övningar i denna grupp, som i den förra. Barnen får med hjälp av lina, klädnypor och mantlar skapa en ridå, där de agerar först blygt sedan kraftfullt. De får tala om

vem de är, att det är viktigt att vara en bra kompis, hur de själva är en bra kompis. De lyssnande barnen (publiken) ska lyssna koncentrerat och uppmärksam, inget ovidkommande prat. Vi övar också att uppleva mantlarnas färger, att verkligen känna in färgen, att se hur färgerna kan lyfta fram en människas ansikte.

Grupp 44 990111 8.50 - 9.50

Joel - tystlåten - närvarande korta stunder, iakttagande.

Tuva - närvarande korta stunder, iakttagande.

Jens - lite störande, närvarande periodvis.

Dora - iakttagande, tyst, uttråkad, utstrålningen är ett stort nej.

Ted - lite nej-sägande, närvarande korta stunder, säger nej till att presentera sig.

Ylva - närvarande.

Jag hälsar som vanligt välkommen in i Stjärnrummet. Vi hoppar, och borstar bort vår blyghet, och samlar ihop den från golvet, och slänger ut den genom fönstret. Det är mycket trögt i rummet. Alla verkar trötta. **Dora** har en hård utstrålning - helt stel blick som inte verkar snäll? När jag frågar henne hur en bra kompis är, svarar hon "jag vet inte". Jag ber henne tänka efter igen, hur ska en bra kompis vara?

"De ska ge mig godis! En bra kompis ger godis!, säger **Dora**. Jag svarar att då är det en kompis som köper vänskap. Känslan är konstig i rummet, hur jag än försöker får jag inte igång dem. Trots att det finns fyra helt nya mantlar (nya färger), och trots att två av barnen inte sett de 15 senaste mantlarna, så är det mycket avslaget i rummet.

Jag ber dem att vi ska sätta oss i ring, och så berättar jag om jämställdhet mellan pojkar och flickor, att alla har rätt till lika stort livsutrymme, lika stort lekutrymme. Sedan försöker jag med en slängrumpa, men den blir mycket avslagen. Hela tiden är det samma känsla i gruppen.

Därefter gör jag en ridå av mantlarna och ber dem presentera sig, först blygt, sedan starkt och övertygande. Och sedan ska de tala om hur en bra kompis ska vara. **Dora** börjar, och hon vet fortfarande inte hur en bra kompis ska vara. Den inställningen smittar av sig i gruppen. Det är bara två som vet hur en bra kompis är. De som i andra övningar varit övertygande är nu mycket tysta. De säger inte hur de vill att andra ska vara, och hur de själva kan uppträda för att vara justa kompisar.

Efter detta får de göra lottdragning och välja en mantel. De ska välja den mantel som har den vackraste färgen av de femton som ligger på golvet. De gör valen och sätter på sig mantlarna. Därefter nytt försök med slängrumpa, samma resultat, avslaget.

Då börjar jag berätta att de har var och en en stjärnfärg på sig. De får titta i spegeln hur mantelfärgen påverkar deras ögonfärg och ansiktsfärg. De får känna in att de faktiskt trivs i den mantel de valt (eget val). Så får de välja nya mantlar av dem som hänger på ridå-sträcket. Nu har de två mantlar på sig i färger som de tycker om. Nu först lyser deras ögon, och ett intresse har vaknat.

De gör många omval av mantlarna, tittar på sig själva i spegeln och trivs. Vad är det som gör att de först nu tycker att det är roligt? Slängrumpa brukar ju alltid locka fram skratt och glädje.

I pausen efteråt går jag ut och sätter mig intill gruppen med **Lotta, Dora, Evelina, Nina**, och **Lisa** (som håller på att ta sig in i gruppen). Jag kände in och lyssnade på tonen dem emellan. De är inne i en maktkamp. Tonen är aggressiv och kort. De försöker på olika sätt manövrera ut varandra ur gruppen. **Lisa** är tyst och lyssnar.

Grupp 45 990111 10.15 - 11.15

Maja - närvarande.

Klas - ny pojke i förskoleklassen, mycket lyhörd och närvarande.

Carina - närvarande, ligger lågt, är tystlåten.

Ludvig - närvarande, vill visa upp **Klas**, nya kompis. Tar ut svängarna, agerar.

Evelina - närvarande.

Svante - närvarande, vill ge gruppen allt, kramar om mig och tackar för denna gång. (Före jul tyckte han att han blivit utvald till Stjärnrummet för ofta).

Klas är ny, och jag förklarar för gruppen att de ska ta väl hand om honom. Jag berättar för honom hur vi jobbar i rummet, och att det är viktigt med jämställdhet och rättvisa. Flickor och pojkar har samma värde. Jag berättar för alla att de inte får störa eller ta tid av andra, de ska tala i tur och ordning, räcka upp handen när de vill säga något.

Så lägger jag ut femton olikfärgade mantlar på golvet, och gör lotter 1 - 6, som de får göra lottdragning med. Sedan väljer de mantlar, och tar på sig dem. Därefter slängrumpa, där varje barn får leda och bestämma varsin gång, i tur och ordning. Det går bra. Det är en helt annan stämning i den här gruppen, än i den tidigare. Här finns en öppenhet och ett tillåtande mot varandra.

Vi tar en vilopaus efter slängrumpan, vi sitter i ring och pratar om hur en bra kompis är. Samtalet fungerar bra. Efter detta spänner vi en ridå-lina tvärs över rummet, och hänger upp alla övriga mantlar. Barnen får behålla den mantel de bär, eller välja en ny. De får göra flera val och känna in mantelns färg, hur den påverkar deras ögonfärg och ansiktsfärg, hur färgen känns ”i kroppen”, m m.

Jag berättar att det är en stjärnfärg de väljer, när de tar ut den färg som de tycker är vackrast. Sedan får de en och en gå in bakom ridån, och komma fram under den mantel som de också tycker om (som hänger kvar på linan). Den manteln får de också ta på, och så har de två mantlar på sig var, som förstärker deras personlighet.

Barnen uppmärksammas på att det hela tiden händer saker med dem, när de har nya färger på sig. De tittar på sig själva i speglarna, och kollar in kompisarna. Sedan övar vi muntlig framställning, de uppträder i mantel-ridån. Först blygt, därefter frimodigt. **Klas** är helt trygg i gruppen.

De är lite dåliga på att applådera. Jag visar genom att klappa händer och ropa ”jättebra!”. Då gör de likadant. I slutet tar vi jag är jag - övningen, och det gör de mycket bra. Alla möts i händerna, och ingen går in i den andres revir. Detta var en grupp där allt flöt fint.

Grupp 46 990113 8.30 - 9.30

Tor - närvarande, vill gärna prata om vad han ser.

Nina - närvarande.

Anneli - närvarande.

Svante - närvarande, orkar inte i slutet.

Lotta - närvarande, skrattar ibland, verkar ha längtat till Stjärnrummet.

Pia - närvarande, är ej pratig som tidigare.

Tor ställer sig med självklarhet först i ledet, han är ledaren i denna grupp. **Svante** ställer sig efter honom, fyra flickor smyger in bakom dem. Jag frågar om det är okej för de övriga att **Tor** står först, alla säger ja. Sedan ber jag att en flicka ska ställa sig bakom **Tor**. Jag hälsar dem vid namn, välkommen in rummet.

Jag förklarar för barnen att jag känner in dem, och att jag arbetar med rättvisa och jämställdhet mellan flickor och pojkar. Vi går igenom vilka regler som gäller i rummet. Jag talar också om att jag tycker att de lyssnar dåligt på sina kompisar, när fröknarna har samling med dem. Jag önskar att de lyssnar mer koncentrerat, och inte stör, när någon kompis talar. Precis så som de vill att kompisarna ska behandla dem, när de själva talar.

Vi gör en övning att kasta blygheten. Därefter lottdragning, och de får välja den mantel som de just idag upplever är bäst. Sedan startar vi en slängrumpa, där alla barnen någon gång får vara den som bestämmer. Jag spänner en lina tvärs över rummet, och vi hänger tillsammans upp alla färgade mantlar, som får skapa en teaterridå.

Barnen får nu i tur och ordning presentera sig, och efter varje muntlig presentation klappar vi händerna för att visa vår uppskattning. Det visar sig att vissa har lite svårt att ge erkännanden till kompisarna, så vi övar att klappa händerna och ropa ”bravo, jättebra!”. De får känna på känslan att ge uppskattning till någon annan. Vi pratar om hur det känns att klappa händerna ivrigt (man blir glad!), och hur det känns att få applåder när man gjort någon typ av framträdande.

Just den här delen, att inte enbart fokusera på sig själv, utan även kompiserna ska få synas och höras, det är viktigt att arbeta med. Både givande och tagande ingår i livet, och helst i välbalanserade doser.

Grupp 47 990113 10.00 - 11.00

Vera - stark i sin avdelning, leker ofta tillsammans med **Stina**, bestämmer och ger ett bestämt intryck, utestänger andra barn.

Stina - stark i sin avdelning, leker ofta med **Vera**, släpper in endast några barn i leken (mest **Anneli** och **Elin**), verkar mjuk i framtoningen, glider undan men är mycket stark.

Evelina - stark i framtoningen, säger klart till flickorna i sin avdelning att det är jag som bestämmer, och spänner ögonen i barnen. Har dock mjuknat en del sedan i höstas.

Lena - mjuk i framtoningen, mycket stark, vet vad hon vill, agerar mjukt och kraftfullt, får nästan alltid som hon vill eftersom hon med sin följsamhet kan ändra leken.

Wilma - mycket stark och mycket känslomässig, om hon inte får som hon vill lämnar hon situationen och rummet. Eller om det inte går (som i Stjärnrummet) blir hon butter och frånvarande.

Den grupp jag valt består av 5 starka flickor som är vana att bestämma. Jag vill se vad som händer i gruppen om fem (ojämt antal) flickor är tillsammans i Stjärnrummet. De ska tillsammans bygga upp och agera i en teater där de själva bestämmer handlingen. Jag har spänt linor kors och tvärs i rummet, lagt ut klädnypor, och 24 mantlar i olika färger ligger på golvet.

Barnen hälsas välkomna in i rummet. Jag förklarar att de först ska bygga upp teatern med hjälp av mantlarna. Därefter hitta på och spela upp teaterstycket. Jag ska vara passiv. De börjar bygga. **Lena** förklarar hela tiden vad hon gör, och vad som händer. De andra barnen arbetar tysta. De är lika aktiva alla fem. Ingen tittar på, eller väntar på instruktioner. **Lena** är ändå den som markerar håligheter i teatertaket. Det hela liknar strax en uteteater utan väggar.

De sätter sig i en ring och börjar diskussionen om vad de ska göra. **Wilma** föreslår xxx ett fantasiord (som jag inte förstår vad det står för). Alla barnen tittar på **Wilma** utan att visa att de inte förstår. **Evelina** blir till slut den som säger att hon inte förstår vad ordet betyder. Jag ber henne förklara, och hon ger sin förklaring.

Det verkar ändå inte som om något barn förstår vad hon menar, inte jag heller. Jag säger då att det kanske är en lek som hon leker hemma, men att de nu ska försöka leka något där alla kan ha en roll. Kanske kan de leka en film som de alla känner igen. Jag föreslår **Mulán**, men **Lena** säger, med det troskyldigaste ansikte, att hon inte känner till **Mulán**. Jag påpekar att jag nyligen träffat henne på biografen där den visas. Ja, då minns hon, men förklarar att den filmen hade hon helt glömt bort (hon ville inte leka **Mulán**)...

Plötsligt säger **Vera** att hon är en hund, och **Stina** stämmer in, vill också vara hund. **Wilma** vill vara mamma. **Evelina** vill vara storasyster, och **Lena** sällar sig som hund till övriga hundar. **Vera** talar om att hon är en indianhund, och då vill övriga hundar också vara indianhundar. **Lena** är aktiv i berättandet. Hon beskriver vad som händer hela tiden.

I början är alla utom **Lena** tysta. Hundarna springer omkring i olika mantlar. Mamma **Wilma**, klädd i mantel på huvudet och mantel runt midjan, går mellan de fyra speglarna och tittar småsjungande på sig själv, ej delaktig i det som händer i rummet. Plötsligt går **Evelina** fram till indianhunden **Lena**, och sträcker fram sin arm mot **Lenas** hals, och säger högt: "Klick, nu kopplar jag dig!". Så tar hon i indianhundens koppel (tröjan), och leder runt henne. Men **Lena** säger bara att "nu smiter jag, du får inte tag på mig".

Wilma står fortfarande framför någon spegel, tittar enbart på sig själv, är inte delaktig i leken längre. Hundarna försöker gläfsa och skälla omkring henne, men hon ser bara sig själv. Indianhunden **Vera** säger att hon vill att någon ska klappa på henne, men ingen lyssnar. **Evelina** är tyst agerande, har tagit ett nytt grepp i indianhunden **Lenas** tröjkoppel, men hon smiter ljudligt igen.

Hundarna försöker få in **Wilma** i leken, men hon snäser av dem, hon leker istället ensam framför speglarna. Hundarna **Vera** och **Stina** leker ensamma sin egen lek. För en kort stund leker **Lena**, **Wilma** och **Evelina**. Men strax är **Wilma** ur leken, hon vill vara passiv, de bägge andra leker inbördes. **Lena** är aktiv och avgör när de ska ta en ny mantel, det finns en tendens att hon även bestämmer vilka mantlar de andra ska ta.

Evelina försöker välja en ljusblå mantel till **Stina**, som vägrar och istället väljer en svart paljettmantel, hon gör sitt eget val och markerar sitt oberoende. **Wilma** har en guldportmonä i vilken det finns pengar. Hon tilldelar indianhunden **Lena** pengar för inköp av hundgodis. Hunden **Vera** går tyst ifrån, och börjar hänga mantlarna lite annorlunda.

Evelina tyr sig tyst till **Lena**. Det är hon som berättar hela tiden vad som händer just dem två i leken. **Evelina** och **Lena** försöker få in **Wilma** i leken, men hon skriker ett högt. ”Nej!”, och skjuter dem ifrån sig. **Wilma** tar upp klädnypor, och slänger ut dem till hundarna som hundgodis. Mamma **Wilma** köper en lådbil till hunden **Lena** som sätter igång och kör lådbil.

Evelina trivs inte, frågar om hon ska vara i rummet länge. Mamma **Wilma** tittar bara på sig själv i spegeln, och småsjunger för sig själv. Plötsligt finns det fyra hundar i rummet, och de kryper gläfsande mot **Wilma**, som skriker: ”Sluta!”. Leken stannar upp.

Vera känner sig utanför, går fram till mig och frågar om inte teatern är slut snart. Barnen sluter upp omkring mig och vill inte fortsätta. **Evelina** tycker att **Wilma** har bestämt hela tiden. **Lena** håller inte med, hon menar att **Wilma** bara har bestämt lite (Så säger hon bara för att hon inte vill erkänna att någon annan än hon satt villkoren i leken). **Vera** menar också att **Wilma** har bestämt hela tiden.

Vi pratar om saken. Jag berättar vad jag sett, att de egentligen delat in sig i grupper, att de alla försökte bestämma över varandra, att de inte hade samarbetat, att **Wilma** flera gånger sagt nej till de övriga barnen. Jag frågar dem om de brukar leka med varandra i vanliga fall. De säger ja, men jag ser att det inte stämmer. En del av barnen har någon gång lekt med varandra. **Wilma** vet inte vad **Vera** heter, fast de varit på samma lekis hela höstterminen.

Jag frågar barnen i tur och ordning hur de upplevde teatern som de spelat upp. De tyckte det var tråkigt att alla inte hade fått vara med och bestämma. Alla utom **Lena** (och **Wilma**) tyckte att **Wilma** hade bestämt allt, och sedan hade **Lena** bestämt. Alla tyckte att det hade varit tråkigt, därför att **Wilma** inte varit med i leken, hon hade bara stått och speglat sig. Jag låter dem nu berätta hur en bra kompis ska vara.

Jag avslutar med att fråga om de själva är bra kompisar. Det tycker **Wilma** att hon är, trots att övriga (utom **Lena**) tycker att hon bestämt för mycket i teatern. **Lena** beskriver sig som en kompis som låter alla bestämma lika mycket (trots att det är hon som bestämmer hela händelseförloppet i sitt aktiva berättande).

Evelina tycker att **Wilma** bestämmer, och att **Lena** bara kommer med förslag. **Evelina** tycker att alla ska få bestämma lika mycket, annars är det inte roligt. Nu säger **Wilma** att hon orkar inte stå kvar i rummet längre, hon orkar inte sitta heller. **Lena** och **Wilma** markerar tydligt, med ett otåligt kroppsspråk, att nu vill de ut ur rummet.

Stina och **Vera** har inte hunnit säga sin åsikt ännu, men **Lena** och **Wilma** närmar sig otåligt dörren, de ger dem inte en chans till det. **Vera** och **Stina** gör ett försök att berätta vad de tycker, men störs av **Wilmas** och **Lenas** trampande med fötterna upp och ned, som om de håller på att kissa på sig (vilket de inte gör).

Jag försöker bromsa avfärden, men det går inte, de vill inte höra längre. Jag säger: "Stanna upp!" Sedan ber jag dem tänka på hur det blev när de själva inte fick bestämma. De måste känna in hur de känner sig, och lära att det är mycket roligare i leken, om alla får vara med i bestämmandet. Då först trivs alla!

Denna gång var det inte roligt för barnen i Stjärnrummet. Och hur skulle det kunna vara det, ingen följsamhet, inget samarbete, inget tillåtande, ingenting att bekräfta varandra. Min bild av dessa fem flickor: Krampaktighet. En isolerad ensamlek + två isolerade tvåsamlekar. Rummet hade tre glaskupor, en över **Wilma**, en över **Vera / Stina**, en över **Lena / Evelina**. Kupan över **Wilma** var av det starkaste glaset, och leken kunde kanske ha tagit en annan vändning, om hon bejakat den.

Dessa barn behöver lära sig att bejaka kamraterna demokratiskt. Det viktigaste i leken är inte tävlan om vem som kan bestämma mest och bli ranghögst. Det viktigaste finns i lekens sociala egenvärden. Där finns (ännu oupptäckt för en del) gruppens gemensamma glädje över att alla får vara med och föra leken framåt. Delad glädje är dubbel glädje - för dem som får lära sig det. De barn som misslyckas med att få in den kunskapen riskerar att till slut bli ensamma. Många barn avstår från att leka med de dominanta barnen, det framgår tydligt här i förskoleklassen.

Grupp 48 990114 8.30 - 9.30

Peter - stör.

Sanna - passiv.

Magnus - stör.

Rita - passiv.

Lisa - passiv.

Mia - passiv.

Det blir en grupp idag, innan julgransplundringen. Vi har bestämt att fröknarna varje gång ska välja ut en pojke och en flicka från sina (3) grupper. Nu blev det 2 pojkar och fyra flickor. Inte en bra sammanställning. Två pojkar förstärker varandra. Tre pojkar kan inte hålla samma kontakt sinsemellan. Detta händer:

Barnen hälsas välkomna in i rummet. De två pojkarna tar rummet på en gång med röst och kroppsspråk. Pojkarna stör genom ljud och olika kroppsmarkeringar. Flickorna står på rad med passivt kroppsspråk, armarna hänger utmed sidorna, ansiktsuttrycken är helt nollställda, de är tysta och väntar. Jag tystar ner pojkarna och talar om att det är jag som bestämmer i rummet.

Jag talar tydligt om att de stör, när de inte slutar med det. Jag förklarar att de tar tid från flickorna, som väntar på att få sätta igång. Inget händer, pojkarna skrattar bara och hetsar varandra ännu mer. Jag talar om att nu är jag arg, för att vi inte kommer igång. Pojkarna tycker att det är en rolig situation, och flickorna väntar.

Pojkarna hetsar upp varandra. Jag visar tydligt att det här är inget som jag accepterar. Jag talar om att de förstör för hela gruppen. De förstör även för sig själva. Jag säger till dem att en pojke får sitta i varje hörn av rummet, och de fyra flickorna får sitta emellan dem. (Flickorna utgör inga stötdämpare - jag ska visa ett rollspel). Sedan förklarar jag vad som just händer i gruppen. Jag visar med mina båda handflator i golvet.

Den högra handen är då pojkhanden med alla fingrarna utspärrade, hela handflatan tar golvet. Den vänstra handen är flickhanden, den ligger bara där med liten beröring mot golvet. Så är det just nu, det är inte jämställt och rättvist i rummet. Pojkarna tar för sig på flickornas bekostnad, killarna leker och tjejerna väntar på att få börja. En ständig, lydig väntan på att pojkarna ska koncentrera sig....

Det är lättare om det är 3 pojkar i rummet, de har inte samma chans till kontinuerlig ögonkontakt, och därmed till att härma varandras rörelser. **Peter** suger på tummen, **Magnus** gör likadant. Om en tredje pojke varit med, är det inte säkert att han ställt upp på larvigheterna. Det är lättare att få en med sig, dubbelt så svårt med två. Tidigare när jag haft tre pojkar har den tredje ofta inte ställt upp på larvet, och därigenom har störningarna dämpats.

Nu visar jag ett rollspel med mantlarna. Jag tar fram sex färgade mantlar, Flickor = röda nyanser, Pojkar = blå nyanser (traditionellt). Jag lägger ut mantlarna på golvet, pojke, flicka, pojke, flicka, pojke, flicka. Så visar jag att de röda mantlarna tar lika stor yta av golvet som de blå. Alla ska ha lika stort utrymme i leken. Sedan tar jag bort en pojkmantel, och lägger dit en flickmantel. Precis som i gruppen. Vad händer?

Barnen sitter nu tysta och tittar på vad jag gör. Jag går fram till de två pojkmantlarna och visar vad de gör (tar dem i mina händer, singlar, slänger och tjoar med dem, och tar hela rummet. Sedan är det dags för flickmantlarna. Vad gör de? Barnen tittar vad som ska komma. Flickmantlarna hänger bara rakt ner och väntar. Barnen är ganska allvarliga nu, pojkarna skrattar lite avslaget. Jag frågar om de förstår vad det är jag menar. Flickorna nickar allvarligt. Pojkarna bara tittar.

Så säger jag till dem: "Flickor! Ta för er i rummet. Sluta vara lydiga och snälla! Ni har lika stor rätt att leka i rummet. Ni behöver inte vänta på killarna. Visa att ni också vill vara aktiva i leken!". Efter rollspelet försöker jag få igång gruppen. Omöjligt, pojkarna kollar av varandras beteende och härmar varandra.

"Okej", säger jag, "sätt er stilla i varsitt hörn av rummet, och titta på när flickorna leker". Det här är en slags tillrättavisning, de har inte gett någon möjlighet att komma ifrån det. Så sätter vi igång en slängrumpa, där varje flicka i tur och ordning får leda och bestämma. Pojkarna är tysta och allvarliga. Emellanåt försöker de störa genom att lägga sig ner och låtsas sova med snarkljud. Då säger jag till dem direkt, de får sätta sig upp och vara tysta.

Flickorna får frossa i val av alla 24 mantlarna, de delar på dem och sätter på sig sina mantlar, både fram och bak och på sidorna. Sedan ber jag dem snurra runt, runt. De skrattar och faller

ihop av yrsel. Killarna är lite spaka nu, de är iakttagare som bara väntar (som flickorna brukar få göra). Slutligen gör jag en sammanfattning av vad som har hänt i gruppen, frågar om de förstår vad det är jag velat visa. Flickorna nickar jakande. Pojkarna är tysta.

Senare på dagen ser jag att någon klippt sönder pappersmössan som jag haft på julgransplundringen. Det känns tråkigt eftersom jag gjort den själv. Jag misstänker ju vem det är, men jag går ändå runt bland barnen, visar att jag blivit ledsen, och undrar vem det är. Alla nekar, men flera barn kommer sedan fram och säger att de sett vem det är som klippt sönder mössan, och talar om namnet på barnet.

Det är jobbigt för de störande barnen att få motstånd. Men för deras egen skull måste de få aktiv ledning in i ett mer socialt beteende.

Grupp 49 990115 8.30 - 9.30

Agnes - närvarande.

Ted - närvarande. Hans ständiga svar på frågor är ”jag vet inte”. Men hur en bra kompis är, vet han. ”Snäll”, blev svaret.

Petra - närvarande.

Joel - närvarande.

Elsa - närvarande.

Svante - närvarande hela tiden ut!

Alla hälsas in i Stjärnrummet, och får hoppa av sig blygheten. Vi hänger tillsammans upp de färgade mantlarna, som en teaterridå tvärs över rummet. Sedan ber jag dem sitta längs väggen och titta på när de en och en presenterar sig, i en roll de hittat på. Övningen går ut på att lära dem bejaka varandra. Publiken ger applåder och bra-rop. Vi går igenom hur det känns.

Grupp 50 990115 10.15 - 11.15

Pelle - vill inte komma till rummet, är tvingad att bryta en lek.

Eva - vill inte vara med, vill vara på gymnastiken istället.

Stina - vill komma till rummet.

Tor - vill komma till rummet.

Ylva - vill komma till rummet.

Pontus - vill vara på gymnastiken istället.

3 vill inte - 3 vill. De som inte vill, markerar med ett surmulet ansiktsuttryck när de står utanför Stjärnrummet. Jag hälsar dem välkomna in. Jag berättar att jag vet att det vissa gånger kan kännas att det är tråkigt. Just idag, just nu, vill jag hellre göra något annat. Det är tillåtet att känna så, så kommer det att vara hela livet. Men ändå måste vi göra det bästa av allting. Om vi alla anstränger oss, kanske vi kan få den här timmen att kännas riktigt rolig.

Så berättar jag att vi ska bygga ett hus, ett slott, en koja eller en teater, som ska ha både tak och väggar. Lite draghjälp får de. Jag förklarar att det är bättre att bygga väggarna först, och sedan tak av de mantlar som är kvar. Jag spänner så upp linorna över hela rummet, och råder dem att de ska bygga tillsammans, lyssna på varandra, och komma fram till var dörren ska vara. Ett barn får inte bestämma, alla ska samarbeta.

Nu är intresset väckt. Alla är aktiva. **Tor** är lite för bestämmande, men jag påpekar att han måste lyssna mer på de andra, och då blir det bättre. Det blir en mycket fin och fungerande byggnad med både tak och väggar. Sedan tar de på sig indianskrudarna och är tjutande indianer.

Jag poängterar att alla måste vara med i leken, och att de måste vara tydliga mot varandra. **Eva** fungerar bra ihop med pojkarna, hon är lika aktiv som de i indianleken. **Stina** och **Ylva** är mer osäkra. Det märks tydligt att de inte är vana vid den här typen av lek. De leker mest med tjejer.

Så ändrar jag leken. Vi stänger för alla öppningar i byggnaden, och två pojkar + en flicka får vara inomhus i tältet. 2 flickor + en pojke står utanför tältet. De som är utanför ska försöka träffa de händer eller fötter som barnen inomhus sträcker ut. När det sker byter barnen plats. Barnen tjuter av spänning, och besvikelse när de blir tagna. Det är en intensiv rörelse i rummet, skratt och glädje. Det som från början skulle bli så tråkigt har nu vänts till glädje.

Stina och **Ylva** är lite lugnare än de övriga barnen. Även de tjuter av skratt och spänning, men ibland verkar det vara lite för intensivt i deras smak. **Eva** trivs. Jag hoppas pojkarna upptäcker hur roligt det är att leka med flickorna, och att flickorna lär sig att ta för sig mer aktivt.

Grupp 51 990118 8.30 - 9.30

Elin - närvarande.

Per - närvarande, passiv i början.

Alva - närvarande.

Viktor - närvarande, passiv i början.

Hanna - närvarande

Anders - närvarande, passiv i början (pojkarna härmar varandras ansiktsuttryck och kroppsspråk).

Barnen står på kö framför Stjärnrummet. Pojkarna tror att de ska stå först. Jag talar om för dem att det ska vara rättvist, jämställt. En pojke, en flicka, osv. Inne i rummet börjar vi med att hoppa av oss blygheten. Flickorna ser förväntansfulla ut, och pojkarna upplever jag uttråkade, uttryckslösa i ansiktet. Jag frågar om de är trötta, och de nickar jakande.

Jag talar om att det är vi som är i rummet som skapar leken. Om det ska bli roligt hänger det på oss. Pojkarna fortsätter att se uttråkade ut. Då ber jag dem sitta ner vid en vägg, och titta på när flickorna bygger ett tält med väggar och tak. Vi spänner linorna kors och tvärs i rummet. Snart har de byggt ett mycket fint tält.

Anders ögon strålar nyfikenhet, detsamma gäller strax för **Viktor**. **Per** är fortfarande svår att avläsa. Flickorna är aktiva, skrattar och samarbetar. Pojkarna tittar på passivt (precis som flickorna brukar få vara när pojkarna leker). Sedan avslutar jag leken och vi sätter oss i ring, och jag frågar pojkarna hur de kände sig när de bara fick titta på och vänta.

De berättar att de också hade velat vara med, det hade varit tråkigt att bara sitta och vänta. Jag frågar dem en och en, om det hade varit roligt att vara med från början, och får ett övertygande ja-svar från dem alla tre! De kan många gånger vara svåra att läsa av, speciellt **Per** och **Viktor** kan vara uttryckslösa i ansiktet. Nu känns det som om jag gjort ett misstag, att de inte fick vara med. Jag tar dem i hand och ber dem om ursäkt att jag gjort mitt misstag (bra att de ser att vuxna kan be dem om ursäkt!).

Efter det bygger vi snabbt en koja av alla mantlar, och så leker vi leken tre inne i kojans, tre utanför. De som är inne sticker ut en hand, blir de nuddade av de utanför, så får de byta plats. Allt tidigare är nu glömt. Barnen skrattar hejdlöst, allas ögon strålar, och de har en underbar samlek där alla får lika stort utrymme!

Grupp 52 990118 10.00 - 11.00

Bill - närvarande men tystlåten, iakttagande.

Sanna - närvarande, tystlåten, inte lika aktiv som de övriga.

Samuel - närvarande, men ska alltid bestämma, kommer med förslag hur vi ska ändra leken. efter hans ideér hela tiden, vill gärna prata rätt ut i luften.

Anja - närvarande, lite pratig, vill prata för **Sanna**.

Pontus - närvarande.

Emelie - närvarande.

Samuel ställer sig först i ledet utanför rummet. Han markerar sin ställning. Sedan ställer sig **Pontus** bakom honom, och markerar också sin ställning i täten. **Samuel** ska alltid vara först och **Sanna** ställer sig alltid sist. Jag förklarar att nu är det **Sannas** tur att stå först. Vi tågar in i rummet, med **Sanna** som första barn.

Först talar jag om hur jag vill att de ska göra. De ska lyssna på varandra, samarbeta, ta hänsyn. Tillsammans ska de bygga ett tält med väggar och tak. Vi hjälps alla åt. **Samuel** vill gärna bestämma, han är aktiv i att hela tiden berätta vad han gör, det blir bara hans röst som hörs. De andra barnen är helt tysta. Jag får hela tiden gå in och påminna om att de ska bestämma och bygga tillsammans. **Sanna** är den minst aktiva i byggandet.

Tältet blir mycket fint, stort och rymligt, mer kvadratisk än vanligt. De får göra samma lek som tidigare grupper. Tre barn utanför och tre barn innanför tältet. De ute ska försöka nudda inomhusbarnens utsträckta händer och fötter. Vid kontakt byter de plats. Mycket skratt. Här leker pojkar och flickor lika glatt. **Sanna** och **Emelie** är något mindre aktiva än de övriga barnen.

Efter detta gör vi en paus i leken och sätter oss i ring på golvet. Jag frågar dem i tur och ordning om de tror att leken skulle ha varit roligare om det varit sex pojkar (fråga till pojkarna) eller sex flickor (fråga till flickorna). Alla svarar ett övertygande nej, och en del tillägger att det skulle ha varit tråkigt. Jag applåderar deras svar, och berättar att i början när jag kom till förskoleklassen hade många pojkar och flickor inte velat leka i blandade grupper.

Sedan fortsätter leken en stund till, och därefter hjälps vi åt att riva byggnationen. När alla mantlar ligger på golvet, får de i tur och ordning välja mantlar. Till slut har alla fyra mantlar på sig var (fram, bak, sidorna). Vid varje val frågar jag dem vad manteln kan vara, utifrån färgen (sol, hav, o s v). **Bill** och **Anja** är säkra och använder sin fantasi när de associerar mantlarna med något.

Sedan ställer alla barn upp sig vid väggen. De får gå fram en och en. Utifrån de fyra ledorden till varje barn gör jag en saga till var och en: (Det var en gång...). Samtidigt snurrar de sakta runt runt, så att mantlarna far ut i luften. Efter varje saga och uppvisning applåderar de övriga barnen, och då bugar sig den som har snurrat, och tackar för applåderna.

Det är viktigt att de bejakar varandras framträdanden med applåder och bravorop. Just den här delen är de ganska dåliga på, därför kommer jag att öva dem mer på detta.

Grupp 53 990119 8.40 - 9.40

Anneli - närvarande, samarbetar.

Peter - har svårt att stå upprätt, försöker vara närvarande.

Tuva - iakttagande, tyst, kommer inte till sin rätt.

Ivan - tror att hela världen är till för honom, vill ensam bestämma hur tältet ska vara, egna förslag hela tiden. Vad övriga tänker och tycker är helt oviktigt.

Rita - närvarande, delaktig, samarbetar.

Mats - närvarande.

Jag hälsar välkommen in i Stjärnrummet. **Peter** sjunker ihop som han alltid brukar göra. Jag talar om att vi alla måste samarbeta, att vi tillsammans skapar situationer, vi tillsammans kan göra att det blir roligt. Jag frågar om de vill ha roligt, och de ropar: "Ja!". Okej, då sätter vi igång och bygger ett tält med väggar och tak.

De hjälps åt att bygga ett mycket fint tält. Sedan börjar vi leken tre barn inne i tältet, tre barn utanför, som försöker fånga utsträckta händer. Det blir liv och rörelse i rummet. Alla skrattar. Det är ett nöje att se **Peter** lycklig, närvarande och aktiv tillsammans med hela gruppen.

Grupp 54 990119 10.20 - 11.20

Jens - närvarande.

Hanna - närvarande, något osäker i gruppen, släpper inte riktigt loss.

Svante - närvarande.

Maja - närvarande.

Ludvig - närvarande men periodvis frånvarande, inte riktigt med i leken.

Lotta - närvarande.

Inga anteckningar gjorda.

Grupp 55 990120 8.30 - 9.30

Vera - närvarande.

Tommy - lite trög och otydlig.

Pia - närvarande, säker, lite pratig.

Pontus - närvarande, vill alla väl, är med på alla övningar.

Carina - trivs inte i gruppen, klagar på huvudvärk.

Samuel - markerar hela tiden att han finns, är osäker vad han ska vara i leken, säger alltid samma som den pojke som har svarat senast.

Först välkomsthälsning. Sedan tar jag ut ett barn i taget, lägger mina händer på barnets axlar, och frågar om det finns något barn i den här gruppen, som leker med just det här barnet. De som leker med det barnet går då fram. Det visar sig att **Vera** och **Carina** aldrig leker med **Samuel**, men han hävdar bestämt att han leker med alla barn.

Pia säger att de (**Samuel, Pontus, Tommy** och **Pia**) lekte igår. Med **Samuels** leksak som kastades i luften. Igår såg jag att **Samuel** bestämde att **Tommy** inte fick vara med i gruppen. Stor sorg hos **Tommy**. Jag frågar nu vem det var som bestämde i den leken igår. **Samuel** säger snabbt och tydligt vad de andra ska svara, att alla bestämde i leken. Jag frågar dem då en och en och får svaret, att "någon bestämde". Svaret visade tydligt vem som hade bestämt - **Samuel**. Det visste jag ju redan innan, eftersom jag såg händelsen igår. Den här genomgången hade endast till syfte att få **Samuel** att tänka till.

Så får barnen sätta sig längs med långväggen, och titta på ett rollspel som jag gör. Jag väljer ut tre lila mantlar föreställande flickor, och tre blå föreställande pojkar. Sedan visar jag hur pojkarna leker i rummet (flygande mantlar högt och lågt), och hur flickorna står passivt väntande.

Grupp 56 990120 10.00 - 10.45

Bill - närvarande

Maja - närvarande.

Viktor - närvarande - ögonen lyser.

Anja - närvarande.

Ted - närvarande, mycket delaktig.

Lena - närvarande.

Jag hälsar välkommen in i rummet, och frågar om vi tillsammans kan bygga ett tält av alla 24 mantlar. Alla ropar "Ja!". Snabbt spänner vi linor i rummet, och på kort tid har vi ett mycket fint tält med väggar och tak. Jag beskriver hur vi ska göra. Tre barn inne i tältet och tre barn utanför. De som är inne sträcker ut ett ben eller en fot och ropar tittut, de som är utanför ska försöka nudda dem med sina händer. Om så sker byter man plats.

De kommer fort igång, det blir stoj och skratt direkt, alla leker till hundra procent. **Ted** som tidigare varit mycket osäker glömmer sig själv. **Viktors** ögon lyser, och han är ibland så modig att han smyger obemärkt ut ur tältet, de andra försöker ta honom, då slinker han in. Alla trivs och skrattar.

Flickorna är lika aktiva som pojkarna, och det känns mycket bra att pojkarna får uppleva att flickor kan vara lika roliga kompisar som pojkar. **Lena** vill vila efter en halvtimme, hon har börjat hosta, känner sig lite förkyld. Då går jag in i leken i hennes ställe, jag är utanför tältet. Nu blir det en sådan spänning i leken när jag är delaktig, att de vrålar av förtjusning. Jag har lika roligt som de. Vi är efter 45 minuter tvingade att avbryta, eftersom jag skulle ha samtal med en i personalen.

Grupp 57 990125 8.30 - 9.30

Eva - närvarande, lite pratig.

Ola - närvarande.

Agnes - närvarande.

Dan - periodvis närvarande, mycket duktig att hänga med, trots att han varit med i Stjärnrummet så lite.

Lisa - närvarande, lite pratig, mycket stark i leken, ställer sig framför den som har uppmärksamheten, och talar högt om sig själv.

Jag hälsar dem välkomna in i Stjärnrummet. Vi hoppar av oss blygheten, barnen hoppar högt och länge, fast de först sagt att de inte är blyga. De går i omgångar och slänger ut blygheten genom fönstret. Sedan sätter vi igång. Jag lägger ut alla glansiga mantlar på golvet, och ber först pojkarna att välja ut en flickmantel - klarblå guld och silver. Flickorna får välja typiska pojkmantlar - röd, blågrön, lila.

Jag berömmar deras val, och säger därefter att det finns inga flick- eller pojkfärger. Vi kan alla använda vilken färg vi vill. Barnen håller med. De sätter på sig sina mantlar, och berättar vad de vill ha för roll i leken. **Agnes** och **Eva** vill vara kinesflickan Mulán. **Lisa** vill vara en brinnande korv med snabba fötter. **Ola** vill vara en giftig orm liksom **Dan** (som valde det först). **Tor** väljer silvergräs.

De får sätta sig efter ena väggen, och jag börjar berätta en saga. Barnen får agera vartefter sagan tar form, vid "det var en gång en giftig orm", går **Dan** ut på golvet och agerar. Meningen är att alla barnen i tur och ordning ska vara med och bestämma sagans innehåll, i berättandet fokuseras sagans innehåll på ett barn i taget.

Men det faller på att **Lisa** ställer sig framför huvudrollsinnehavaren hela tiden, och förvandlar sin egen roll. Trots uppmaningar att inte störa, kan hon inte låta kompisarna agera själva. Övningen går ut på att alla ska tillåtas att ha huvudrollen, i tur och ordning.

Grupp 58 990125 - 990126

De flesta barn och personal är inne i rummet dessa dagar. Rummet mörklagt, fantasilampa med glasfiberstavar i olika lysande färger i mitten på rummet. I kombination med CD-skiva fantasiresa, möte med delfiner, avslappning för barn. _

990127 Inga övningar - spökberättande i Stjärnrummet.

Grupp 59 990128 8.45 - 9.45

Pelle
Lisa
Peter
Pia
Ted
Agnes

Gruppen får vetskap om att de ska in i rummet alltför sent. De har redan börjat leka, och därför blir det ganska stökigt och svårt att få ihop dem. Barnen börjar med att gruppera sig i 3 st pojkar på led, och 3 st flickor på led. Bägge grupperingar står och markerar inbördes samhörighet genom att hålla om varandras halsar. Pojkarna står först.

Jag hälsar dem välkomna in i rummet, och tillsammans hoppar vi av oss blygheten, alla utom **Peter** som inte vill hoppa. Snabbt spänner vi linor i rummet, och bygger ett tält med väggar och tak av mantlar, tre barn innanför och tre barn utanför. Pojkarna tjuvar av glädje under byggandet, de har varit med förut. Flickorna arbetar under tystnad, två av dem har inte varit med förut, och vet inte vad som ska hända. **Lisa** har varit med förut.

Pojkarna är säkra, deras röster fyller rummet, trots att jag ber dem dämpa sig lite (så att flickorna också kan komma in i leken). Leken går ut på att de som är inne får sträcka ut en arm, de utanför ska nudda armen. Om så sker byter de bägge plats. Högst status i leken är att vara inne i tältet.

Under lekens gång ser jag tydligt att pojkarna blir tagna, de blir tillsagda av flickorna att byta plats, men de bryr sig inte, utan fortsätter att vara inne i tältet. De menar att de inte blivit tagna. Så kan pojkar agera och tänja på reglerna mot flickor, men när de spelar mot varandra i lagsporter håller de styvt på reglerna. Därför måste pojkarna lära, att även flickor måste respekteras. De tycks inte ha en sådan inställning naturligt i sig.

Grupp 60 990128 10.00 - 11.00

Sanna
Svante
Ylva
Anders
Stina
Pontus

Jag frågar om det finns någon i gruppen som inte vill vara med i Stjärnrummet. Flickorna är tydliga, speciellt **Ylva**. **Pontus** är också tydlig. De vill vara med. **Svante** och **Anders** är osäkra, de måste först kolla av **Pontus** innan de svarar.

Ylva har nyligen fyllt år, och jag ber henne välja en födelsedagskrans till sig. Hon väljer den röda glittrande stjärnfärgen och en röd mantel. Hon vill vara en prinsessa. Prinsessan får idag välja vad vi ska göra. Hon säger med glittrande ögon att vi ska göra slängrumpa. Hon får leda slängrumpan, därefter leder alla barn i tur och ordning, utom **Sanna**.

Sanna vill absolut inte leda slängrumpan. Jag ser i hennes ögon att hon vill vara i vila, inte aktiv. Hon slipper denna gång.

Jag märker att även denna grupp delar in sig vid speglarna, i killar och tjejer. Jag samlar ihop barnen, och berättar vad jag ser. Och att jag är i Stjärnrummet för att lära dem om det som kallas jämställdhet mellan pojkar och flickor. De får berätta vad de skulle tycka om den situationen, att det var enbart pojkar eller flickor i förskoleklassen. Alla säger med övertygelse att det skulle vara tråkigt.

Barnen ber att få välja en mantel, vilket de också får. Sedan berättar jag en saga utifrån alla mantlarnas färger. Vi gör jag är jag - övningen på flera olika sätt. Efter diskussionen om varför det är bra att flickor och pojkar leker tillsammans, att vi har mycket att lära av varandra, händer följande. Barnen sätter sig i en ring, pojke, flicka, pojke, o s v. Även i jag är jag - övningen sätter de sig spontant flicka mot pojke. Roligt!

Grupp 61 990202 8.30 - 9.30

Svante - trött, ovillig i början, blir bättre efter tjugo minuter.

Stina - närvarande periodvis, vill ut och leka med **Elin** och **Vera**.

Adam - blyg och osäker, speciellt i muntlig framställning.

Pia - närvarande, pratig, vill tala om för de andra vad de ska vara och göra.

Samuel - närvarande periodvis, säger ofta "jag vet inte".

Dora - närvarande, med på alla övningar.

Barnen hälsas välkomna in i rummet, och får en och en hålla mig i pekfingret och göra en buggsnurr, istället för att de bara går in. De får hoppa av sig blygheten, och slänga ut den genom fönstret. Det går lite trögt. **Svante** som alltid brukar vara pigg på att leka släpper inte loss, samma med **Adam**.

Jag undrar om de dämpas av **Samuel**, märker denna tröghet nästan varje gång **Samuel** är med. Jag har en känsla av att de är rädda att sjunka i rang inför honom. De måste vara så grabbiga inför honom, vilket de kanske inte vill (speciellt inte **Adam**). **Samuel** använder enbart **Svantes** namn i rummet. Jag får poängtera för honom, att det finns fyra barn till i rummet.

Vi spänner linor, och bygger snabbt ett slott. Flickorna ska vara prinsessor inne i slottet. Pojkarna ska vara troll utanför, som om de lyckas nudda en prinsessa byter plats med henne och blir till prinsar därinne (prinsessorna blir troll därute).

Just i denna grupp händer många små olyckor på kort tid (finger i ögat, hand på en tand, dunk i ryggen), så jag avbryter leken. Istället börjar vi med uteteater, där varje barn får spela ett pantomim - teaterstycke. Efter varje framträdande applåderar vi, och gör tecknet tummen upp, och ropar "jättebra".

Vi gör klappövningar och ropar bravorop. Lite träning är det inför imorgon, då vi ska åka buss till Bryggargården och se en danssaga. Då ska vi visa vår uppskattning till de som gör sagan. (Danssagan blev tyvärr inställd p g a sjukdom).

Grupp 62 990202 10.00 - 10.45

Annika - närvarande.

Magnus - närvarande första halvtimmen.

Rita - närvarande.

Ola - närvarande.

Maja - närvarande periodvis.

Viktor - närvarande periodvis.

Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet. Varje barn fattar i tur och ordning mitt pekfinger, och tar sig via en buggsnurr in i rummet. **Magnus** spelar lite pajas, han snurrar många varv. Vi bygger snabbt en teater i rummet, med hjälp av nedhängande mantlar. **Magnus** har inte varit med om detta förut. Han arbetar tyst och koncentrerat med själva tältbyggandet.

Jag visar och förklarar vad jag vill att de ska göra - pantomim. Vi andra ska gissa vad de, en efter en, visar i sina framträdanden. Efter sin föreställning ska varje barn niga eller buga, och ta

emot publikens applåder. Alla är duktiga i sin egen framförda roll. Vissa barn (**Viktor, Maja, Magnus**) glömmer ofta att klappa i händerna. Vi övar alltså i handklappning.

Avslutningsövningen är just att avsluta. Att riva teatern, att vika ihop mantlarna och göra fint i rummet. I slutet orkar inte **Magnus** och **Viktor**, de blir okoncentrerade.

Grupp 63 990203 8.30 - 9.40

Dan - närvarande, lugn.

Nina - närvarande.

Jens - närvarande.

Anja - närvarande.

Ludvig - närvarande.

Emelie - närvarande.

Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet, där vi hoppar snabbt för att bli av med blygheten. Vilken samlas ihop och slängs ut. Övningar: Ring - övningen, stor ring, liten ring. Vi håller varandra i händerna. Jag frågar ”Vem är du?”, alla svarar sitt eget namn, först gör vi det viskande, sedan högt.

Vi samlas i ring och pratar om hur man bestämmer tillsammans i exempelvis ett bygge av koja. Barnen bygger därefter en koja mitt i rummet. Sedan får de göra en teater i kojans, pantomim. Vi går igenom hur viktigt det är att bejaka varandra.

Grupp 64 990203 10.00 - 11.00

Klara - närvarande, länge sedan hon var inne i rummet.

Ivan - är aktiv i sina egna tankar, pratig.

Wilma - är inte närvarande, gråter, tänker hela tiden på ett djur som bodde långt härifrån, och som dött.

Pelle - närvarande, orkar inte i slutet.

Ylva - närvarande, iakttagande.

Joel - närvarande, tystlåten.

Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet. De får uppmaningen att slappna av och gripa om mitt högra pekfinger. Sedan leder jag dem en och en in i rummet, med en buggnurr. Samtidigt berömmar jag dem alla, hur duktiga de är att dansa. Av detta följer mycket skratt, då de blir yra i huvudet. Sedan hoppar vi av oss blygheten, samlar ihop och kastar ut genom fönstret.

Vi bildar en stor ring genom att hålla varandra i händerna. Ringen går ihop mot mitten av rummet då jag ropar: ”Vem är du?”. Då svarar de (mitt förslag) viskande sina egna namn. Ringen blir stor igen, och jag frågar samma sak, de svarar nu högt och tydligt sina egna namn. Därefter får de i uppdrag att snabbt bygga en uteteater.

Jag samlar ihop gruppen och går igenom övningens förutsättningar. De ska själva komma fram till vad de vill spela/leka, när de ska börja spelet, och när de ska sluta. Gruppen samarbetar inte. **Ivan** och **Joel** (samma avdelning) bollar sina meningar mot varandra. **Pelle** vill ha en egen ingång. **Wilma** och **Klara** kommer överens om var de vill ha sin ingång, och håller på det. **Ylva** är mycket bestämd över sin ingång. Här finns inget samspel.

Jag uppmanar barnen att vi ska sätta oss i ring, och så berättar jag för dem om vad jag har sett, och hur jag vill att de ska göra i fortsättningen: Att de ska lyssna mer på varandra och arbeta mer tillsammans. Då kommer de att få roligare i leken.

Grupp 65 990204 8.30 - 9.30

Ola - närvarande.

Hanna - närvarande.

Mats - närvarande.

Sanna - närvarande.

Svante - närvarande.

Lotta - närvarande.

Alla hälsas välkomna med en buggsnurr in i rummet. Vi hoppar av oss blygheten, och slänger ut den genom fönstret. Tillsammans bildar vi en stor ring, och håller varandra i hand. När ringen krymper in mot mitten frågar jag viskande ”vem är du?”. Barnen viskar sina egna namn, samtidigt. Jag lyssnar in att alla verkligen viskar namnet.

Sedan ber jag dem att ropa sina namn. Pojkarna vrålar sina namn, flickorna hörs inte. Jag uppmärksammar barnen på den stora skillnaden, och ber pojkarna sänka röstvolymen, samt ber flickorna höja röstvolymen. Vi övar några gånger. Sedan spänner vi trådar över hela rummet, och tillsammans bygger vi en fin teater. Jag berättar för barnen att de ska gå in i teatern och tillsammans komma fram till ett teaterstycke att spela/leka.

Övningen syftar till att stärka samarbetet, att stärka förmågan att starta upp, agera, och därefter avsluta en aktivitet.

Grupp 66 990204 10.00 - 11.00

Vera

Tor

Anneli

Anders

Elsa

Peter - lite ovillig att komma in.

Alla barnen kommer från samma avdelning. Jag gör den vanliga proceduren med välkomsthälsningen. Vi håller varandras händer och bildar en stor ring, jag uppmanar dem att viska sina namn när ringen minskar, då vi går in mot mitten. Vi lyssnar på alla namn som viskas samtidigt, det låter mycket spännande. Vi gör om övningen flera gånger. Det låter urtjusigt - vi blundar och lyssnar.

Barnen får i uppdrag att snabbt bygga med mantlarna i rummet. Jag säger till dem att det är de som bestämmer i byggandet, berättandet och agerandet och avslutandet. **Anneli** och **Tor** är aktiva i att bestämma. Alla barnen lyssnar på dem.

Anders stannar i blicken, petar sig i näsan. Han är osäker i leken, han är med periodvis. **Tor** pratar om att de är kajbåjs (cowboys). Kajbåjsen försöker döda indianflickan **Vera**. Men hon ropar bara: ”Jag dör aldrig, jag är av sten”. En typisk kommentar från ett starkt barn. De säger

bara emot, när andra försöker ge dem en roll. De kan inte underordna sig, resultatet kan bli en hämmad lek.

Anneli säger: ”Vi är gjorda av sten, när de skjuter studsar kulan tillbaks så de dör. **Elsa** släpar **Tor** till grillen, och han tar eld och skriker. **Anneli** tar ner den blå manteln som får vara vatten. Helt plötsligt blir någon en grillad julskinka. **Tor** ställer ultimatum: ”Om ni är sten vill jag inte vara med!”. Typisk kommentar från starka killar. De har svårt att underordna sig. De ställer ultimatum, för att få kontrollen på leken. Resultatet kan bli att leken upphör. Eller de får som de vill.

Jag ser att **Peter** är osäker och drar sig undan. Till slut ser jag bara hans stillastående fötter genom de nedhängande mantlarna. Leken tonar av, och de kommer fram till mig och säger att **Peter** bara sitter i ett hörn därinne. Jag ber honom komma fram, men allt är stilla och tyst i rummet. Då går vi alla och sätter oss hos **Peter**. Jag berättar vad jag sett, att **Tor** och **Anneli** varit de som bestämt mest, att jag sett att **Peter** varit utanför leken.

Jag frågar om han har känt sig ensam, och då brister han i gråt och säger: ”Ja!”. Jag tar honom i min famn och tröstar, och berättar för barnen att det **Peter** ger dem är en gåva. Han visar tydligt att han känner sig ensam när han gråter. Alla barn i rummet nämns vid namn, då jag berättar att alla barn någon gång känner sig utanför, precis som **Peter** gör nu.

Jag säger att det är mycket viktigt att vi är snälla mot **Peter** nu - att det är viktigt att vi alla tänker på att ta in varandra i lekens gemenskap. Alla nickar instämmande. **Peter** sitter kvar i mitt knä, och jag lovar honom att jag alltid ska hjälpa och stödja honom här i förskoleklassen - han nickar ja.

Sedan ber jag att några barn ska ta in saccosäckarna. Jag frågar vilken mantel **Peter** vill ha som filt, han önskar den klarblå. Alla barn får sin egen önskemantel till filt, och de väljer även en mantel till att ha virad runt huvudet. De gosar ner sig och gör det skönt. Jag hör små gny-ljud från **Peter**, han känner sig lugn och trygg nu. Så pratar jag om att de är mina små guldklimpar, som ska ligga skönt och avslappnat. Att de bara ska vila och känna att de är omtyckta precis som de är.

Därefter sätter jag mig tyst i rummet och väntar. Barnen ligger kvar en stund. Sedan reser sig **Anders, Vera** och **Tor**. De får lämna rummet och jag tackar dem för deras närvaro. **Anneli, Peter** och **Elsa** ligger kvar en god stund till. **Peter** hör sedan **Pontus** röst utanför rummet, och då vill han också ut ur rummet. Även flickorna vill då gå, och jag tackar dem alla för idag.

Peter leker länge tyst bredvid **Pontus** därute. Så småningom hör jag hans röst. En fröken kommer in i rummet, och jag berättar vad som hänt. Hon ska kolla av i samlingen före lunch, om barnen kan berätta om vad som har hänt i Stjärnrummet (det gjorde barnen - bra!).

Grupp 67 990208 8.30 - 9.30

Ted - aktiv.

Tuva - är utanför, vill inte riktigt vara i leken.

Pontus - aktiv.

Evelina - är inte riktigt med, samarbetar inte.

Per - aktiv.

Petra - aktiv.

Barnen hälsas välkomna med vanlig procedur. De får hoppa av sig blygheten och slänga ut den genom fönstret. Därefter går vi igenom vad jag vill att de ska göra. De ska tillsammans komma överens om vad de ska leka. Det viktiga ska vara, att de ska samarbeta. Komma överens om lekens innehåll, och hur mantlarna ska hängas upp på de uppspända linorna. De ska själva börja leken, leka den, och avsluta den.

De har svårt att komma igång, de drar åt olika håll, och kan inte få en början på leken. **Evelina** försöker inte, är otydlig och missnöjd. **Tuva** håller sig för sig själv, tittar bara allvarligt på de övriga barnen. **Pontus** försöker leka sin lek, ingen lyssnar. **Ted** vill leka på sitt sätt, som de andra inte lyssnar på. Samma sak med **Per** och **Petra**, men de är mer tysta med vad de vill göra.

Gruppen samarbetar inte alls. Det finns ingen nyfikenhet på de andra kompisarna, de är helt inne i sina egna önskemål och känslor. Ingen av dem lyckas få de andra att nappa på just sin idé. Det är helt avslaget, så till slut går jag in och bestämmer att vi snabbt ska bygga en koja tillsammans. 3 är inne, och 3 är utanför. De utanför försöker nudda de utsträckta armar och ben, som tillhör dem därinne - då byts platser.

Barnen leker leken, och hela tiden är **Tuva** utanför. Jag avbryter leken, och kallar samman barnen i en ring omkring mig, och berättar vad jag sett. Jag frågar **Tuva** om det stämmer, och hon svarar ett allvarligt ja. Barnen säger att de inte vet hur de ska göra, så att hon kommer in i leken. Jag ger dem förslaget att de kan sträcka ut sin hand, och hålla den kvar, så att **Tuva** hinner nudda den.

Jag berättar att det är mycket viktigt att vi hjälper de som inte kommer in i leken, att vi alltid på olika små sätt kan hjälpa varandra in i leken.

Grupp 68 990208 10.00 - 11.00

Fia - närvarande.

Jens - närvarande.

Lena - närvarande.

Samuel - närvarande.

Lisa - närvarande.

Joel - närvarande.

Skolans **rektor Gösta** kom för att närvara under övningen. Han ska vara passiv, och se på. Barnen hälsas välkomna in i rummet. Vi börjar timmen med övningen att hoppa av oss och borsta av oss blygheten, och slänga ut den genom fönstret. Barnen är förväntansfulla i sina utstrålningar, rektorn är ju på besök. Vi gör lottdragning för att få turordningen på att välja en

glittrig mantel. Sedan väljer de roller i leken, tre vill vara sina egna namn + två prinsessor och en prins.

I slängrumpan som följer, får barnen turas om att vara först och leda den, och bestämma över dess utformning. Sedan avbrott för jag är jag - övningen. Alla barnen är närvarande, och det är fina möten i händerna. Så småningom blir det dags för omval av mantel. **Lena** drar ut på tiden för att få uppmärksamhet.

Joel är säker och riktad i valet. **Fia** och **Samuel** tar en ny mantel, fast de kunde ha tagit den vid det första valet. Osäkra i att förklara varför de gör ett annat val. Efter detta är det dags att snabbt skapa en teaterridå i rummet. De är aktiva att hänga upp alla mantlar, så det blir en vacker teaterridå. Alla tre glitterkransar (används vid födelsedagar) får också hänga på ridåkanten.

Barnen får nu presentera sig blygt med namn och ålder, samt få applåder och bravorop från alla i publiken. De får känna på känslan, hur det är att applådera likgiltigt, och med inlevelse. De ska bejaka varandra. De får gå in genom sceningången en gång till, och presentera sig med hela sin styrka och personlighet. Till slut får de hitta på något helt eget, göra ett framträdande och få uppskattning av kompisarna.

Det är mycket skratt i övningen. Plötsligt ropar barnen att nu ska **rektor Gösta** och **Berit** göra teater. **Rektor Gösta** skrattar, och gör sitt framträdande, först blygt och sedan kraftfullt, därefter ett eget teaterstycke (studsar en boll och slår iväg den). Då ropar alla barn: "Du spelar tennis!". De jublar och skrattar.

Sedan gör jag mitt framträdande, och vid mitt teaterstycke tittar jag i kristallkulan, och räcker den sedan till ett av barnen, som får titta en stund, kulan får vandra runt bland barnen. Det är en fin stämning i rummet, alla trivs. De verkar lyckliga att rektorn är med i leken.

Jag tackar slutligen alla som varit med, och så får de tacka för lånet av mantel, och hjälpa till att riva ridån, samt vika ihop och lägga tillbaka alla saker.

Det märktes tydligt att pojkarna var mycket säkra och trygga i sina framträdanden, när det var en man med. De var riktade, "tjafsade" inte, var uppmärksamma och tillmötesgående. Jag hade en känsla av att de hela tiden ville vara till lags, samma sätt som flickorna ofta har. Det visar tydligt att pojkar har ett annat sätt att vara, när män finns i deras värld.

Rektorn tyckte att det varit roligt, och att det varit ungefär som det stod i den VLT- artikeln om Dryadprojektet, som nyligen gjorts. Han berättade vad han lagt märke till, små nyanser som påvisade en vana hos honom att se barn.

Så här efteråt är det pojkarna som gjort det starkaste intrycket. **Lena** och **Lisa** är starka flickor. Men på något sätt känns det som om flickorna inte var riktigt synliga. Jag måste fundera lite, vad det kan beror på.

Grupp 69 990209 8.30 - 9.30

Adam
Mia
Viktor
Carina
Svante
Elin

Det första jag ser, när barnen står på led utanför Stjärnrummet, är **Carinas** ansiktsmimik. Hon är på dåligt humör. Alla hälsas välkomna in i rummet genom en buggsnurr. Snurren förändrar inte **Carinas** uttråkade ansiktsmimik. Hon är verkligen svår att nå, när hon är på det humöret. Det blir besvärligt för barnen i hennes närhet då.

De får hoppa och borsta bort sin blyghet - inget hjälper. Allt går trögt. Barnen får göra lottdragning som även den går som sirap. Det enda påtagliga i rummet är **Carinas** nedslagna kroppsspråk och mimik, som alla påverkas av. Barnen får välja mantel, och sedan blir det en slängrumpa, ledd av alla i tur och ordning.

Carina klagar över huvudvärk, så vi sätter oss i ring och pratar. Det är en otroligt trög känsla i rummet. Vi gör olika röstövningar, **Mia** och **Adam** är de som har mest styrka i rösten. Något oväntat kanske, då de tillhört de speciella grupper med tystlåtna och otydliga barn, som jag övade tidigare. Där ser man, övningarna ger färdighet!

Den här gruppen fortsätter dock att gå trögt. **Mia** stör, och vill bestämma. Hon kan inte sluta när röstövningarna är slut. Vi hör hennes röst lång tid efter det att vi slutat. Jag kan inte vända känslan i rummet, utan vi avvecklar övningarna.

Grupp 70 990209 10.00 - 11.00

Eva
Magnus
Anja
Bill
Nina
Ivan

Barnen hälsas in i Stjärnrummet, och får gå in via en buggsnurr. **Magnus** börjar med att säga att han inte vill vara i rummet, han tycker det är tråkigt. Han sjunker ihop på golvet i en hög, och säger att han är trött. Jag ser på de andra barnen att de ser uppgivna och maktlösa ut. Det här är vad som händer runt **Magnus** hela tiden. Han påverkar de andra barnen på alla möjliga sätt.

Min första tanke är att han ska få slippa vara med. Det verkar bara vara jobbigt för honom. Men jag beslutar mig för att han ska få stanna, och att jag ska göra en "enkel" timme. Barnen får välja en färgad mantel var, och sedan berätta vad färgen på manteln ska ge dem för roll. Med utgångspunkt från deras val ska jag berätta en spökhistoria för dem.

Ivan med silverfärgad mantel, är ett spöke med kedjor hängande runt vristerna, och blodet drypande från munnen. **Eva** är en lila bulle med blått strössel. **Anja** är eld. **Magnus** är en vampyr med eld i munnen. **Bill** är en vattendemon med blod i munnen. **Nina** är ett spöke.

Jag börjar sagan med att säga att jag är en häxa som tittar i min kristallkula. Jag ser ett silverfärgat spöke (**Ivan** vinkas upp och får snurra runt, runt). Jag håller koll på barnens ansiktsuttryck, och märker att **Anja** ser livrädd ut. Jag lugnar henne med förklaringen att jag är en snäll häxa, och att det inte kommer att bli så otäckt.

Flera av barnen har ju valt eld- och bloddrypande varelser, och när jag berättar om dem (så neutralt jag kan) tenderar ett par av flickorna att bli rädda. Då kommer vattenmonstret väl till pass, och tvättar bort blodet, så berättelsen blir snäll igen. Alla barnen får stå upp och snurra, när det blir deras tur i berättelsen.

Magnus vill hela tiden ha uppmärksamhet.

Grupp 71 990210 8.30 - 9.30

Peter - blyg, först ovillig att gå in, sedan släpper blygheten - han tar hela rummet!

Maja - lite svårt att bestämma sig i val.

Klas - närvarande, med på allt.

Klara - närvarande, lite försiktig i agerandet, i enlighet med sin personlighet.

Anders - stökig emellanåt, med på alla övningar.

Pia - lite utanför, okoncentrerad, försiktig i övningarna.

Detta händer utanför Stjärnrummet, innan gruppen är sammansatt. Fyra pojkar brottar ner **Peter**, som hamnar i underläge. Jag upptäcker en hög med killar i korridoren. Underst sticker ett rött och skräckslaget ansikte fram, det är **Peter**. Jag drar upp pojkarna. **Anders** är den som dragit ner **Peter** bakifrån, **Pontus**, **Pelle** och **Ted** har också gett sig på honom. Fyra mot en, helt ojust. Jag läxar upp dem, speciellt **Anders**. Och tröstar **Peter**.

Efter detta vill **Peter** inte in i rummet, men kommer när jag hämtar honom. Han får stå först i ledet. Alla välkomnas in i rummet, och jag märker att **Peter** är rädd och osäker som vanligt. Jag hoppar över övningen med blyghet, och ber dem att välja en av de glittriga mantlar som ligger på golvet. Turordningen går efter den kördning som var utanför Stjärnrummet.

Peter är först. Han gör sig så liten som möjligt - försöker vara osynlig. Jag ber att han ska välja sin mantel. Han är otydlig, och jag talar om att han ska gå in i sig själv, och känna in vilken mantel han vill ha (svart paljett blir det). **Maja** är också osäker i valet av mantel, hon tar god tid på sig. De övriga är säkra och riktade.

När de sätter på sig sina mantlar blir de världsberömda cirkusartister, som kommer att uppträda en och en. Till hjälp har de två stora, tåliga boxarballonger (diameter 50 cm, kan studsas med gummiband). Jag förklarar övningen. De ska uppträda inför varandra, och publiken ska applådera och bejaka framträdandena. De får känna på skillnaden att klappa händerna med spagettikänsla och med inlevelse.

Peter är osäker och tittar hela tiden ner, och vill inte klappa händerna. Uppträdandena börjar. **Maja** får börja. Medvetet planerar jag in **Peter** sist, så att han ska hinna vänja sig och få idéer

vad han ska göra. Alla barnen gör fantasifulla framträdanden, och applåderas av sina kompisar. Jag håller koll på alla barnen, genom att titta i en spegel på andra sidan, kan jag se deras reaktioner. Barnen njuter av varandras framträdanden, och av att få applådera.

Jag ser att **Peter** glömmer sig själv, han är helt i det som händer i rummet, för första gången! Jag tror att det beror på att han känner sig hemma med bollar, han har i två års tid tränat fotboll. Jag presenterar honom som det världsberömda fotbollsproffset från Västerås. Han tar ut svängarna i sitt framförande, skrattar högt och håller på länge, vill inte sluta. Han får ta tid, för att bli trygg i rummet.

Vi spänner en lina diagonalt över rummet. **Peter** är aktiv i att hänga upp mantlarna, han känner sig nu trygg. Vi gör två grupper, och barnen får putta ballongerna mellan grupperna. En pojkgrupp och en flickgrupp spelar mot varandra, men egentligen är det inte mot utan med varandra. Eftersom varje pojke ser mot flickorna, och varje flicka ser mot pojkarna. Man bollar över till varandra = ger varandra ballongerna. Det bästa med den här gruppen har varit, att **Peter** kunde släppa loss och växa. Det var en stor skillnad jämfört med tidigare!

Grupp 72 990210 10.00 - 11.00

Sanna
Pontus
Hanna
Ludvig
Anneli
Svante

Barnen hälsas välkomna in i rummet. Ingen känner sig blyg. Barnen får välja en glittrig mantel. De är världsberömda cirkusartister, som med hjälp av 2 st 50 cm stora boxarballonger ska uppträda inför varandra. Vi pratar om hur viktigt det är att bejaka varandras framträdanden, med hjälp av applåder och bravorop. De är mycket säkra och fantasifulla i sina uppträdanden.

De vill göra det flera gånger, men en gång gäller. Vi spänner istället en lina tvärs över rummet, och alla mantlar hängs upp på den. På ena sidan finns flickorna, och på den andra pojkarna. Två bollar ska kastas mellan grupperna, sväva fram (de flyger långsamt). Varje gång de puttar iväg en ballong säger de sitt namn.

Sannas namn hörs sällan, så jag ber henne ta tag i boxarballongens gummisnodd, studsa den fram och tillbaka, och samtidigt ropa sitt namn, ”**Sanna, Sanna, Sanna...**”. Hon gör det sedan självmant flera gånger. Tar ballongen och ropar sitt namn i takt med studsningarna. Bra!

Grupp 73 990211 8.30 - 9.40

Per - närvarande, lågmäld i framtoningen.
Vera - närvarande, men osäker i agerandet.
Pelle - närvarande, hög i rösten.
Emelie - närvarande, säker i agerandet.
Adam - närvarande, lågmäld i framtoningen.
Lotta - närvarande, säker i agerandet.

Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet. De får välja en glittermantel, samma övning som gårdagen. Men i denna grupp finns inte samma spontana känsla. De tycker visserligen att det är mycket roligt att vara cirkusartister, men de tar inte ut svängarna. De starka barnen **Emelie** och **Lotta** skulle kunna hålla på hur länge som helst.

De bägge har ingen känsla för att alla ska ha en chans att framträda, under en begränsad tid. Jag får avbryta dem. **Vera** däremot tar inte för sig, vilket hon alltid gör i sin egen kompisgrupp (med **Stina** och **Elin**). **Vera** är mycket bestämmande i sin avdelning, men i Stjärnrummets övningar håller hon igen.

Efter varje framträdande får de applådera och bejaka varandra. Vi pratar efteråt om att uppträda och applådera, vilket alla tycker är roligt. Sedan spänner vi en ridå tvärs över rummet, och alla mantlar hängs upp. Barnen får då tänka på att hänga upp mantelfärger som är vackra ihop. De delar upp sig i två grupper, pojkar och flickor.

Två boxarballonger ska mjukt kastas mellan grupperna. Meningen är att i leken ska pojkarna se skrattande flickor. Och flickorna ska se skrattande pojkar. De ska upptäcka varandra. När de puttar en av ballongerna ska de ropa sitt namn. Jag kollar av att de säger sitt namn frimodigt. En del barn säger det för svagt, då ber jag dem vara tydligare.

Vera har lite svårt att hänga med och fånga en ballong, så de får tre ballonger i luften. En smäller mot kristallmobilen, två är kvar. Även i denna övning är barnen mer återhållsamma än igår. Variationerna från grupp till grupp är stora, även om övningarna är likadana.

Grupp 74 990211 10.00 - 11.00

Stina
Dan
Tuva
Peter
Ylva
Pontus

Alla barn hälsas välkomna in i rummet med hjälp av en buggsnurr. **Peter** är säker, och håller mig i pekfingret alltför hårt, det känns som om det skruvas av. Jag säger inget, äntligen har han ju släppt loss. Han tar ut svängarna för mycket i rummet, men jag säger ingenting i det här stadiet. Nu får han bara njuta av att framträda och visa sig för de andra, och våga ta emot applåder utan att sjunka ihop i fosterställning.

Barnen får öva sig i att välja mantel. **Stina** vill inte ha någon mantel. Det är ofta så med henne, hon iakttar och släpper sällan loss. Ofta vill hon bryta efter en halvtimme, för att se vad **Elin** och **Vera** gör, eller för att se hur hennes baby born - docka mår.

Vi har bara en ballong kvar. Barnen får sätta sig i ring. En av dem får resa sig, och hålla den enda ballongen svävande i luften med sina händer, och samtidigt berätta hur en bra kompis är. Alla får berätta en gång. **Peter** och **Pontus**, som just nu är som ler och långhalm stör hela tiden.

Efter övningen tar vi in saccosäckarna i rummet, och sex barn får dela på fem säckar. Alla mantlar får ligga på golvet, och barnen får välja ut de mantlar som de vill ha som täcke. De får

ligga och slappa, och i tur och ordning titta på den stora kristallen. Jag känner att det fungerar inte att göra en koncentrerad övning med gruppen. De som vill får gå lite tidigare.

Killarna går efter ett tag, och flera flickor kommer in i rummet. Alla får dela på de fem säckarna, och kristallen vandrar runt i tur och ordning mellan barnen. **Ylva** har kristallen mycket länge, hon hade den även tidigare i övningen. Jag säger då att vi ska tänka på att alla ska ha en chans att titta i den. Då reser hon sig tyst och går ut ur rummet..

Elin säger, att så gör **Ylva** alltid, när någon säger till. Därutöver finns ju inga flickor just nu, och efter en stund kommer hon tillbaka, och jag frågar om allt är okej, och det är det. Det verkade som det var skönt för flickorna att vara i rummet. I början bestämde **Stina** och **Vera** vad som skulle hända i rummet, och vem som skulle få prata. Jag höll mig i bakgrunden. Men så småningom blev det mer demokratiskt. De otydliga flickorna hade ett stöd bara i att jag var i rummet.

Grupp 75 990215 8.30 - 9.30

Svante - ej närvarande.

Pia - pratig.

Klas - ej närvarande.

Elsa - närvarande.

Tor - närvarande

Mia - pratig och okoncentrerad.

Det är måndag morgon, och jag märker att barnen är trötta och okoncentrerade. Jag låter dem hoppa av sig blygheten, men jag känner att jag får inte ihop gruppen. **Klas** vill egentligen ut och leka med **Adam**. De får vara cirkusartister som uppträder. **Mia** och **Pia** pratar och stör hela tiden, och berättar om allt möjligt, trots att jag förklarar att de ska ge kompisarna uppmärksamhet.

Jag har tagit med mig sex boxarballonger, tre har jag blåst upp innan vi börjar övningarna. Fem går sönder inom en timme, mot vassa hörn (ventilationsgaller i taket, etc.). Ballongerna exploderar med jämna mellanrum, alla blir rädda, och störningen kan medverka till att det går trögt.

Vi sätter oss till slut i en ring, och bollar en ballong mellan oss. Den som får ballongen ska berätta vad som var bra: slänggruppa, att leka med ballongerna, svarar de. Sedan ska de säga vad som är tråkigt. De kan inte komma på någonting tråkigt just nu. **Mia** tycker att det är svårt att sitta still och vara tyst. De andra barnen håller inte med.

Känslan i gruppen är avslagen, hur jag än försökte få igång dem. Det brukar vara trögt i början av veckan.

Grupp 76 990215 10.00 - 10.45

Agnes

Bill

Dora

Per

Emelie

Mats

Barnen hälsas välkomna in i rummet, de får hoppa av sig sin blyghet, och slänga ut den genom fönstret. Därefter tar vi en slängrumpa, där alla barn i tur och ordning får bestämma rörelsen. Samtidigt talar jag om att just det barn som leder, vet vad han/hon vill, lyssnar på vad kompisarna tycker, och tillsammans med kompisarna kommer fram till vad leken ska innehålla. Jag passar på att berätta så fort tillfälle ges, hur en bra kompis ska vara.

Och när jag ropar spegel, då springer barnen fram till någon av speglarna. **Bill** ställer sig vid en spegel, och två av flickorna söker sig också dit. Jag frågar **Bill** om han tycker det är roligt med tjejkompisar, men han är faktiskt mycket tveksam. Han har tidigare varit tydlig när det gäller tjejer, det har alltid varit positivt, men nu är han inne i något. **Per** tycker att tjejer är mycket bra, likaså **Mats**. Tjejerna tycker att killar är mycket bra.

Efter detta sätter vi oss i ring, och pratar om vad som känns roligt i rummet: kojleken, teater och slängrumpa, svarar barnen. Jag tar fram kristallkulan, och barnen får i tur och ordning titta i den och önska sig något. **Mats** önskar att han ska slippa ha galonbyxorna på sig, när han ska gå ut efter maten. (Senare går jag till **fröken Siri** och berättar hans önskan, och hon tycker att naturligtvis ska hans önskan gå i uppfyllelse).

Jag hade tänkt att barnen skulle leka med boxarballongerna, men den enda som nu var kvar gick inte att blåsa upp, så därför satt vi i ring, och barnen fick titta längre än vanligt i kristallkulan, och prata om sina önskningar, vilket de uppskattade.

Grupp 77 991602 8.30 - 9.30

Samuel - närvarande, lite blyg i början, vill inte vara cirkusartist, släpper loss när han ser de andra barnen agera.

Vera - närvarande.

Pontus - närvarande.

Ylva - närvarande.

Ted - närvarande.

Maja - närvarande.

Barnen hälsas välkomna in i rummet. De får göra proceduren med att släppa blygheten. Jag berättar att de ska vara i rummet, inte tänka på dockan därute, eller på någon kompis som de senare ska leka med. Det som gäller är här och nu. Jag lägger ut alla glittriga mantlar på golvet, och de får välja sin mantel i den turordning som de stod utanför Stjärnrummet.

Nu ska de vara världsberömda cirkusartister, som får uppträda inför varandra. De ska frimodigt presentera sig med en bugning eller nigning, ta emot applåder, och hitta på ett uppträdande med

de saker som jag tagit in i rummet: Två små plastgrodor, som när man trycker på dem rullar ut en röd lång tunga, benämns som dresserade giftgrodor.

Samt två stycken två meter långa band med plastkristaller, benämns kristallormar. De rasslar och slingrar sig effektfullt på golvet. Även idag har jag med mig boxarballonger. Från början är de sex, men efter en halvtimme är bara två hela. De kraftiga smällarna får ingå i uppträdandena.

Samuel är blyg. Han vill inte buga före uppträdandet, skakar bara på huvudet. Då får han gå och sätta sig på sin plats, och samla sig inför att uppträda senare. Blygheten smittar av sig på **Tommy** som inte heller vill uppträda. Jag övertalar honom om att glömma sig själv, och gå upp på scengolvet, vilket han också gör. Alla gör fina framställningar, och i spegeln ser jag barnens glada miner.

Sedan spänner jag en lina tvärs över rummet, och alla glansiga mantlar hängs upp. Barnen delas upp i en flickgrupp och en pojkgrupp. En boxarballong ska bollas mellan lagen. Vi börjar med att grupperna ska putta iväg ballongen till andra sidans lag. Varje spelare får slå med enbart en hand.

Sedan stannar jag upp gruppen, och berättar att de nu ska ta ballongen med båda händerna, kasta över den mjukt till andra sidan, samtidigt som kastaren säger namnet på den som ska motta ballongen på andra sidan. Mottagaren blir därefter kastare, och proceduren upprepas.

Det blir ett fint flyt i leken, och namnen uttalas mjukt med mjuka skratt. **Vera** känner sig ibland bortvald, får få passningar. Jag poängterar för barnen att de ska leka rättvist, att alla ska få vara med ungefär lika mycket. En mycket lyckad och positiv övning, där de lär sig både varandras namn och att samarbeta. (I nästkommande grupp gick dock övningen inte alls lika bra).

Grupp 78 990216 10.00 - 11.10

Petra - verkar trött, säger att hon varit uppe sedan halv sex.

Viktor - närvarande periodvis.

Rita - trött, närvarande periodvis.

Adam - närvarande periodvis.

Eva - närvarande periodvis, blyg.

Ludvig - närvarande.

Det är mycket besvär med att samla ihop gruppen i början. En del har inte hunnit äta frukt, så de andra får vänta. Så småningom kan jag dock hälsa barnen välkomna in i Stjärnrummet. Barnen får hoppa av sig blygheten, och samla ihop den för att slänga iväg den genom fönstret. De är okoncentrerade, och den så kallade tappade blygheten samlar de ihop och slänger på mig!

Strax märker jag att gruppen inte fungerar så bra ihop. Det saknas en förväntansfull spänning mellan dem, en spänning som de flesta grupper har. Barnen får göra sina val av glittriga mantlar, när de ska vara uppträdande cirkusartister. När första barnet kommer fram märks det direkt en ovillighet i att klappa händerna.

Vi övar oss, och jag förklarar varför det är så viktigt att bejaka varandra, alla parter blir glada av det. Jag märker att barnen inte är trygga framför varandra, när de står ensamma framför de

övriga. De släpper inte loss. Till sin hjälp vid det personliga framträdandet har cirkusartisterna plastgradorna, plastkristall-ormarna och en stor ballong. Men det går trögt.

Jag spänner en lina tvärs över rummet, och alla glansiga mantlar hängs upp, och bildar en ridå i rummet. Barnen delas in i ett pojklag och ett flicklag. De ska kasta en boxarballong mellan sig (till varandra). De ska ta emot ballongen med båda händerna, snabbt kasta iväg den till motsatta laget, säga namnet på den de bollar över till.

Det går trögt i denna övning också. Barnen tar alltför god tid på sig att säga namnet på den de passar ballongen till. De leker pajas när de får ballongen. Pojkarna segnar ihop när de får ballongen, eller slår bara till den med en hand eller fot, utan att bry sig om reglerna. Flickorna är i stort likadana. Det blir mycket avbrott, jag går in och försöker styra upp, men det går trögt.

Ludvig är mycket aktiv i leken. Efter många övningar blir det något bättre, men då är en del barn väldigt trötta, och till slut får de vila lite. Varför gick det så trögt denna gång? Ja, det är något jag måste fundera över. Antagligen var det för mycket väntan för vissa barn, innan vi kom igång. Samt oklarheter om vilka som skulle ingå i gruppen (fröknarnas uppgift). Barnen hann inte ställa in sig på Stjärnrummet.

Grupp 79 990217 8.30 - 9.30

Jens
Hanna
Peter
Sanna
Pontus
Klara

Barnen hälsas välkomna in i rummet, får hoppa av sig blygheten och slänga ut den genom fönstret. Denna gång verkar flickorna osäkra och otydliga. Pojkarna tar rummet med kampsportrörelser och ljud. Flickorna trycker sig tysta nästan in i väggen.

Pojkarna börjar leka med alla saker som jag lagt i ett hörn, 2 ballonger, 2 plastkristallormar (2 meter/st), 2 plastgrador (kan blåsa ut röda, långa tungor). Jag säger åt dem att sluta, men det verkar det vara svårt att lyda. Jag ställer mig mitt i rummet, och tystar ner dem. **Peter** har mycket svårt att avbryta det han gör. Även tidigare har jag märkt att han fortsätter, fast man sagt till.

Jag talar om vad som gäller i rummet. Den som inte lyder, får sätta sig i ett hörn och titta på **Peter** lyssnar inte, så han får gå direkt till ett hörn. Barnen får välja mantel, och sedan vara cirkusartister. **Sanna** är försiktig i sitt agerande. **Klara** är så skör i sin utstrålning, så jag är tvungen att fråga om hon känner sig sjuk, frågan är om hon klarar av alla ljud i rummet. Hon säger att hon är trött, men vill ändå vara kvar i Stjärnrummet.

Peter, som tidigare inte tagit ut svängarna, har nu slagit om helt och är nästan inte kontaktbar när han är cirkusartist. Jag får hela tiden upprepa saker. Han möter inte barnen i rummet (förutom **Pontus**), han är ganska isolerad i sitt eget agerande. Kanske beror det på att det är så nytt för honom, att våga uppträda så här inför kamraterna.

Pojkarna tar för sig ordentligt i rummet, flickorna ligger väldigt lågt, fortfarande. Jag ber dem komma och sätta sig i en ring omkring mig. Den slipade kristallkulan tas fram, och barnen får i tur och ordning titta in i den. I kristallkulan ser barnen, förutom förvrängda (nya) perspektiv, sina kamrater i mångdubbel upplaga, och på ett nytt sätt. De blir öppna att prata om kompisarna, om hur en bra kamrat ska vara.

Den här övningen återkommer ofta i grupperna. Ofta talar barnen då om hur svårt det är att få ett nej, att inte få vara med i gruppen. Jag får då möjlighet att fråga vem som fortfarande brukar säga nej, samt komma med förslag hur man kan försöka påverka det barnet. Nej-sägarna har varit desamma hela tiden. De finns bland de barn som gillar att placera sig högst i rang, och växa på de andras bekostnad.

Grupp 80 990217 10.00 - 11.00

Anja
Magnus
Lena
Ola
Elin
Ludvig

Min erfarenhet är att när **Magnus** är med i gruppen blir det mycket väntan på att han ska bli tillgänglig. Mycken tid går åt att tillrättvisa honom, och att förklara. All energi riktas åt hans håll, och de övriga barnen får vänta.

Jag gör hälsnings- och blyghetsprocedurerna, och placerar ut barnen i tre hörn av Stjärnrummet. **Lena** får sitta med **Magnus**, jag märker att hon är ovillig, men hon går med på det. **Anja** skulle också ha klarat av det. Hon kan säga ifrån på en gång, om det blir för jobbigt med **Magnus**. Hon är tydlig.

Den här veckan var det tänkt att barnen skulle leka cirkusartister, men jag hoppar över det den här gången. **Magnus** har tydligt visat att han inte vill vara i rummet. Jag berättar att vi ska göra något nytt som han inte har gjort förut. Vill han vara med? Jag säger till honom att han får bestämma sig nu, i annat fall får han sitta i ett hörn och titta på. Han bestämmer sig då för att vara med.

Jag spänner en lina, och alla barnen hjälper till att hänga upp alla mantlarna. Barnen delas in i en pojk- och en flickgrupp. En stor boxarballong ska mjukt kastas till det motsatta laget, kastaren ropar namnet på den som ballongen flyger iväg till. **Magnus** kastar hårt, och varje gång som han gör det får han sätta sig en kort stund i hörnet.

Efter några gånger kastar han mjukare. Ibland glömmer han sig, men han försöker kasta mjukt. Jag berättar att de ska försöka vara rättvisa när det gäller att kasta ballongen, att alla barn vill vara med i leken. **Anja, Lena** och **Klas** upplever att de inte får ballongen så ofta. Först spelar vi med en ballong, sedan med två, och till slut med tre samtidigt.

Lena tycker inte att hon får ballongen tillräckligt ofta (trots att hon är längst), så hon säger till flickorna att de ska dela ballongerna mellan sig. **Anja** får ta den vita, **Elin** ska ta den gula, och

själv ska **Lena** ta den röda. **Elin** lyder, men inte **Anja**. Det blir så småningom så, att **Elin** står bara still. Jag måste säga till henne att hon får och ska spela med alla ballongerna.

Då märker jag att **Lena** får ”ont” lite varstans, och är mycket allvarlig i utstrålningen. Flera gånger får hon ont i ögonen, och ryggen är stel och värker (senare utanför rummet går det dock bra att göra akrobatiska övningar). Det är jobbigt för de dominanta barnen att få motstånd. Men det är ännu jobbigare för de ranglåga barnen, att försöka få utrymme i en lek!

Vi gör en vilopaus, barnen samlas omkring en stor gul ballong, en liten groda får sitta på ballongen. Jag snurrar ballongen, grodan följer med ett tag men trillar strax ner, och landar närmast något barn. Det barnet får önska sig något, när det gäller kompisar - kanske kommer önskan att gå i uppfyllelse. **Elin** önskar att **Ylva** ska hälsa på morgonen, vilket hon inte gjort denna morgon. Jag frågar om jag ska prata med **Ylva** om detta, och det vill **Elin** (när jag pratar med **Ylva**, känner hon sig smickrad av uppmärksamheten, och det tycks leda till att flickorna stärker sina band!).

Alla barn framför sina önskningar. Efter vilan sätter vi igång igen, denna gång pojke mot flicka. **Magnus** skrattar mycket och leken känns bra. Jag märker att **Ludvig** och **Anja** är mycket uppmärksamma på när **Magnus** nuddar dem. Från andra barn skulle de utan vidare tolerera sådana mer eller mindre hårda beröringar. Men inte från **Magnus**. Han får hela tiden tillrättavisningar av såväl barn som vuxna. Ibland verkar han uppgiven (kan himla med ögonen vid kritik), men för det mesta ger han sken av att vara, eller är, oberörd av kritiken.

Under tre veckor gör jag fot- och handavtryck på papper med barnen. Jag syr Stjärnpåsar. Barnen får tvätta sina egna band, två och två. Därefter startar övningarna igen.

Grupp 81 990308 8.30 - 9.30

Joel
Lena
Ola
Elin
Anders
Tuva

Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet med en buggsnurr, de håller i mitt högra pekfinger och gör flera snurrar in i rummet. Jag presenterar **Susanne**, som tillsammans med barnen får hoppa och skaka av sig blygheten. **Susanne** har haft önskemål om att få praktisera med mig i Stjärnrummet, hon utbildar sig till barnpedagog.

Susanne kommer att bara sitta passivt i rummet och iaktta, meningen är sedan att hon och jag tillsammans kan gå igenom och utvärdera det som hänt i rummet. Hon har blivit tipsad om mitt projekt av en fröken. Vi ska spela in en del av våra samtal, som jag kan ha som anteckningar senare.

Inga övriga anteckningar gjorda.

Grupp 82 990308 10.00 - 11.00

Anja
Bill
Petra
Per
Mia
Magnus

Susanne med. Inga anteckningar gjorda.

Grupp 83 990309 8.30 - 9.30

Svante - närvarande, orkar hela tiden!
Carina - närvarande, tyst, lite försiktig i röst och agerande.
Tommy - närvarande periodvis, lite stökig, pratar ofta.
Sanna - närvarande, men mycket försiktig.
Ted - närvarande.
Agnes - närvarande.

Barnen får göra de vanliga övningarna, hoppa av sig blygheten, göra bästa valet av mantel, bli världsberömda cirkusartister, där varje barn klädd i sin bästa mantel uppträder inför kamraterna. Till sin hjälp har de 2 st boxarballonger, 2 st plastkristall-ormar (2 meter), 2 plastgrodor, 1 indianskrud. Barnen ska ta hela rummet när de uppträder, våga ta plats. Samt kunna ta emot applåder, uppskattningen.

Sedan får de tillsammans bygga en koja på de uppspända linorna i rummet. De hjälps åt att bygga kojans till nudda-leken. 3 barn är inne och 3 utanför tältet. De skrattar och är intensiva i sin lek. Jag märker dock att **Tommy** blir ledsen och drar sig undan och sluter sig vid tre tillfällen. Han vill inte vara med.

Det visar sig att vid varje sådant tillfälle har **Svante** i lekens iver (när han varit inne i tältet) lipat till **Tommy**. Just lipningarna gör att **Tommy** känner sig djupt kränkt och inte vill fortsätta. Jag samlar då ihop barnen omkring mig, och förklarar vad som hänt. Och hur **Tommy** känner sig när någon lipar till honom.

Agnes säger att hennes äldre bröder ofta lipar till henne, och hon bryr sig inte om sådant. Jag förklarar att hon är van vid det, och hon vet att bröderna ändå älskar henne. **Tommy** däremot, har inga syskon att öva sig emot hemma, därför blir han mycket ledsen när **Svante** gör denna gest.

Jag säger tydligt till **Svante** att han ska sluta lipa till barnen, att det är en gest som ingen tycker om. **Svante** nickar allvarligt. Nudda-leken sätter igång igen. Strax skrattar alla barnen gott igen, och då bryter jag, så de får vara i den positiva känslan att leken är bra. Barnen viker ihop mantlarna, och ställer iordning allting. Avslutningsvis får de titta i kristallkulan i tur och ordning, och högt önska sig något.

Grupp 84 990309 10.00 - 11.00

Wilma - närvarande, pratig även när hon enligt övningen borde vara tyst.

Mats - närvarande.

Alva - närvarande periodvis, är lite allvarlig i utstrålningen.

Ivan - närvarande periodvis, mycket pratig.

Annika - närvarande periodvis, mycket pratig.

Ludvig - närvarande.

Susanne är med. Vi gör lottdragning, och barnen får göra sitt bästa val när det gäller glansiga mantlar. **Wilma**, som inte varit inne i rummet på länge, uttalar högt vilken mantel hon tycker är finast (mörkblå). Hon gjorde likadant förra gången hon var inne. Poängen är att vara tyst, gå in i sig själv, och känna in vilken mantel som är vackrast av de 15 som ligger på golvet.

Jag förklarar att vi ska alltid vara tysta med vilken mantel som vi tycker är bäst, Då har vi störst chans att få den. Hon nickar att hon förstår. **Wilma** får lott nr 1, och hon ska därför göra det första valet av de 6 barnen. Hon väljer den gråsilverfärgade manteln. Jag missar att ta upp varför hon inte valde den mörkblå, mycket beroende på att det är lite stökigt i gruppen med ovidkommande prat. (Barn kan låta bli att välja det de vill ha, de väljer något annat. Då måste man förklara för dem att de är värda att göra sitt bästa val).

Runt den ovala spegeln hänger 5 masker, ett lejon, en tiger, en apa, två vargar. Den som blev sist i lottdragningen om mantlarna får nu bli först att välja. **Mats** väljer tigern. Han är klädd i gula byxor och har valt en klarblå mantel. Tigermasken är lysande gul, vit och svart. Han står vid en spegel, och ser beundrande på sig själv. Jag ber honom ryta som en tiger, vilket han gör övertygande.

Annika i guldmantel och **Alva** i klargul mantel väljer båda att vara varg. Vargmaskerna ser likadana ut, de är målade i en gul ton. De ylar först en och en, sedan tillsammans, mycket övertygande. **Ivan** väljer apmasken och tycker själv att den passar honom, hans färgval är orange. **Ludvig** är klädd i en ljusblågrön mantel, och han blir ett rytande lejon.

Kvar blir **Wilma**, som inte har någon djurmask kvar att välja. Jag tar fram en vit paljettmantel, och knyter den runt hennes huvud, som jag vet att hon tycker om. Kragen blir som en krona, och det övriga tyget fungerar som en slöja. Jag berättar för henne att hon nu är en cirkusprinsessa, och djuren i rummet är hennes cirkusdjur, som hon ska behandla mycket bra.

Hon tar de två plastkristallbanden (2 meter långa), och gör snabbt ett betsel till alla djuren. Med skärpa i rösten beordrar hon in dem innanför banden, vars ändar hon håller i sina händer. Barnen, som kommer från samma storgrupp (det finns tre), lyder snabbt hennes korta kommandoord. Hon är van att bestämma i storgruppen.

Det finns en tanke med att jag ger henne redskapen att bestämma, även om jag gör det intuitivt från början. Det barn som alltid vill bestämma, får plötsligt göra det. Jag vill känna in hur de andra barnen reagerar. **Wilma** tittar provande på mig, jag brukar ju inte förespråka den här typen av lek. Men nu lägger jag mig inte i, jag avvaktar en stund.

Först lyder barnen henne en stund, men sedan ändrar leken sig. **Annika** och **Alva** gäspar och ser plötsligt helt uttråkade ut. Jag avbryter leken och vi sätter oss i ring, och jag ställer frågan

hur det kändes när ett barn bestämde i leken. Det kändes inte bra, menar barnen, och sedan kommer de med förslag, hur man ska göra, vad man kan säga: Du bestämmer inte över mig, sluta, vi bestämmer tillsammans, jag är inte med om du ska bestämma hela tiden.

Efter detta berättar de vilka barn som alltid vill bestämma. **Ludvig** menar exempelvis, att **Joel** alltid säger att han är chefen, att endast han ska bestämma. Men då säger **Ludvig** att: "Du bestämmer inte över mig!". Efter denna genomgång gör vi en ridå, och barnen ska uppträda inför varandra.

De ska när de bugar/niger ta hela rummet, kroppsspråket ska vara yvigt. De ska vara säkra i sin utstrålning, först ta emot applåder, sedan börja med uppträdandet. Till sitt förfogande har de endast en röd ballong kvar, och en plastgroda. När **Alva** håller på med ballongen, smäller den alldeles vid ansiktet, och hon ser förskräckt ut. När ballongen smäller, händer det oförutsägbara. Barnet får då lära sig att improvisera och bemästra den nya händelsen. Vi åskådare uppmuntrar och applåderar hennes enastående uppträdande, och då slappnar hon av.

Som avslutning får alla barnen i tur och ordning titta i kristallkulan, och önska sig något. Alla förundras vi över hur vackert allt blir, sett igenom kulans perspektiv. Alla i rummet får i samband med tittandet i den slipade kristallkulan önska sig något. Att uttala en önskan preciserat och högt är mycket viktigt.

Grupp 85 990310 8.00 - 9.00

Adam - osäker, otydlig, vågar inte ta för sig.

Elin - närvarande.

Jens - närvarande.

Fia - närvarande.

Klas - närvarande.

Nina - närvarande.

Biträdande **rektor Britt - Marie** är med under övningen, för att se hur det går till i Stjärnrummet. Barnen hälsas välkomna in i rummet, de får snurra en bugsnurr när de går in.

Vi börjar med att de får känna in hur det känns i kroppen, när de är spända och stela: Fötterna är ihop, de studsar upp och ner med stela armar och händer, stela som pinnar. Sedan slappnar de av, hoppar upp och ner i mjuka avslappnade rörelser. De ska känna skillnaden mellan stel och avslappnad.

Därefter är det dags att borsta av sig och spotta ut blygheten, och slänga ut den genom fönstret. Det blir lottdragning och val av bästa mantel. Sedan slänggrumpa, först en pojke därefter en flicka får leda slänggrumpan, tiden räcker inte till att alla sex barnen leder den, eftersom jag vill visa rektorn så mycket som möjligt. Jag förklarar detta för barnen. Omval av mantel, sist förra gången blir först nu. Alla tre pojkar väljer den svarta paljettmanteln, det blir lottdragning om vem som ska få den.

Sex stora glaskulor i gröna och gula mönster plockas fram. Jag tar en stor kula, håller den nära ögat. Jag berättar att när jag ser fina kulor i leksaksaffären, då kan jag inte låta bli att lyfta dem mot ljuset, och titta med ett öga in i glaskropparna, och sakta vrida dem runt, och liksom försvinna in i dem. Då använder jag min fantasi, och kan se allt möjligt.

Därmed lockas barnen att göra detsamma nu, och utbrister att de kommit ner i havet, eller in i en blomsteräng, eller in i ett fantasiland. De berättar allt vad de ser. Jag berättar att allt i livet kan användas på många sätt, man behöver aldrig ha tråkigt - det är bara att använda fantasin.

En ridå byggs snabbt upp av barnen i rummet. Jag säger att nu ska de vara cirkusartister som uppträder. 2 st boxarballonger, 2 st plastkristallormar och 2 st plastgodor är tillgängliga. Jag placerar en boxarballong framför barnen, och lägger en groda på den. Ballongen snurras runt, och till slut hamnar grodan närmast något barn, grodan bestämmer turordningen att uppträda.

Jag förklarar för barnen vad jag förväntar mig av dem. Att de i sin bugning/nigning, i sitt framträdande, tackandet för applåder, ska ta hela rummet. Ingen ska ha en känsla av att de är rädda. **Fia** kommer fram mellan mantlarna hur säkert som helst, niger med en underbar självklarhet, tar en boxarballong, studsar och svänger den i luften, niger och tackar för applåderna, allt med ett leende på läpparna!

Likadant blir det med **Klas**. Han är helt orädd, tar rummet säkert, ingen tveksamhet i uppträdandet med ballongerna. Två barn får uppträda i denna övning. Vi förlänger sedan ridålinan med en ny lina, och delar av rummet med en diagonal linje (med upphängda mantlar). Barnen delas upp i ett flicklag och ett pojklag.

En boxarballong ska kastas mjukt till ett barn, vars namn kastaren uttalar före kastet. Den som får ballongen säger ett nytt namn och kastar den. Jag talar om att alla barn ska vara med i leken, ingen får vara utanför, alla ska känna gemenskap. Det ska vara ett snabbt flyt i rörelsen i rummet, ingen ska göra ett obefogat avbrott i rörelsen.

Här lär sig barnen att samarbeta mjukt, alla namn uttalas högt i rummet, det är en mjuk känsla i leken. De försiktiga barnen får leka i ett lugnt flyt. Barnen lär sig att alla har ett namn, och att ingen ska vara utanför. Efter detta blir det en ny variant. Två boxarballonger kastas samtidigt i snabbare tempo lite huller om buller - här blir det mer plats för spontanitet och skratt.

Adam har lite svårt att visa sig i gruppen, han är osäker och drar sig ofta tillbaka, vill inte delta, måste hela tiden lockas fram. Leken avslutas i rummet med att alla barn får prova djurmascerna. **Adam** får snabbt tag i apmasken, som han vill prova. **Jens** går då bara fram till honom, och tar av honom den. **Adam** låter det ske tyst. Jag missar det här, ser bara halva händelsen, biträdande **rektor Britt - Marie** ser dock och ingriper.

Biträdande **rektor Britt - Marie** tycker att det har varit mycket bra. Hon har många frågor, men vi hinner inte prata efteråt. Vi tar det senare.

Grupp 86 990310 9.30 - 10.30

Inga anteckningar gjorda.

990311. Stjärnrummet mörklagt och glasfiberlampan tänd. Många barn i rummet denna dag, i grupper om c:a 8 barn. Barnen får lyssna på en CD - skiva (Avslappning för barn, Christina Divén). Med hjälp av skivan gör barnen en fantasiresa ner under havsytan, för att möta delfiner. Skivans innehåll syftar till att stärka barnens självförtroende, och få dem att bli avslappnade. Lampan på golvet, mitt i rummet, ändrar långsamt och meditativt färg hela tiden, och tar deras visuella uppmärksamhet.

Grupp 87 990312 8.30 - 9.30

Lotta - närvarande periodvis.

Pelle - närvarande när han är huvudperson, annars helt uttråkad.

Anneli - närvarande i varje situation.

Ola - närvarande periodvis.

Eva - blyg, inte pigg på att vara med, pratig.

Dan - språksvårigheter, bryr sig inte om vad jag säger, lyssnar högst 1 minut.

Praktikanten **Susanne** är med som observatör i rummet. **Pelle** och **Dan** är kompisar som är kraftigt agerande utåt, det handlar ofta om att störa andra barns lek, och sedan springa iväg. Dessa bägge barn har samma sätt. De är nu i samma gruppövning, de förstärker då varandra och deras sätt att leka påverkar gruppen starkt.

Pelle ställer sig alltid först, men jag tar fram **Dan** först i ledet, och han verkar nöjd. Barnen hälsas välkomna in i rummet, och jag märker att alla pojkar spelar pajas direkt jag tar in dem (en och en) i rummet. Först **Dan** (pajas), sedan **Anneli** (närvarande, förväntansfull), **Ola** (pajas), **Lotta** (närvarande), **Eva** (närvarande). Pojkarna strålar samman, och markerar med att lägga armarna om varandras axlar att de tillhör samma gäng.

Vi hoppar av oss blygheten och slänger ut den genom fönstret. Pojkarna tar ut svängarna i övningen. Jag ställer mig mitt i rummet, och talar om vad jag vill. Jag vill att de ska lyssna på vad jag säger, inte avbryta, utan räcka upp handen om de vill något. Det är jag som bestämmer vilka övningar som ska göras.

Vi ska göra en slängrumpa, där den som är först bestämmer. **Pelle** är först, och kommer inte riktigt igång. Jag berättar då att han är en korp som flyger, och jag frågar om korpen låter bä-bä-bä? Jag vill att han ska hitta på ett ljud, men det går trögt. Barnen turas om att leda och bestämma över slängrumpan.

Varje gång jag ropar spegel, och barnen ska välja en spegel att stanna upp vid, så väljer pojkarna samma spegel. De markerar med armarna att de tillhör samma gäng, som utesluter flickorna. Dessa väljer spegel en och en, eller så väljer **Lotta** att stanna vid **Anneli**:s spegel, varvid **Eva** utesluts ur flickornas gemenskap. Jag ser att hon känner sig ensam.

Sedan samlar jag barnen omkring mig, och delar ut kulorna i gult och grönt glas. Jag talar om att de kan se havet i kulorna, och om de har tur kan de kanske se en haj. De är koncentrerade, och rullar kulorna mellan sig, så att alla ska kunna se vad som finns i dem. Till slut rullar alla (spontant) sin kula till **Pelle**.

Han sitter plötsligt med 6 kulor, som han i sin tur helt naturligt rullar över till de övriga, så alla får just den kula som de talar om att de är intresserade av. Ett fint tagande och givande. Jag poängterar att **Pelle** kan känna sig utvald, alla vill vara hans kompis. Han myser och ser överlycklig ut. Anledningen att jag framhäver honom, är att jag vill visa för honom att han kan bli sedd av sina kompisar, utan att behöva spela pajas. Det finns andra sätt.

Nästa övning är att vara cirkusartist. Vi spänner en lina, och alla glansiga mantlar ska hängas upp. Alla börjar att hjälpas åt. **Lotta** är ivrig att vara cirkusartist, och hon säger med teaterröst under upphängningen (3 gånger): ”**Anneli** och **Lotta**, de världsberömda cirkusartisterna...”.

Eva blir ovillig att hänga upp mantlar. Hon ställer sig vid fönstret, och vill inte samarbeta. Hon känner sig bortvald, och är det ju också i denna grupp.

När ridån är klar, kastas de glittriga mantlarna ut på golvet, och barnen får, i den turordning de sitter, göra sitt bästa val av mantel. **Pelle** är först och väljer den guldgлитtriga manteln, som han alltid önskat att han skulle få. Jag säger att det är en mycket speciell dag för honom idag, vad kommer inte att hända innan han sover ikväll. Hans ögon lyser. Återigen bekräftar jag honom för en annan orsak än att han spelar pajas.

Eva är sist i valet av mantlar, och tycker att alla mantlar som är kvar är fula. Jag märker att hon tycker att det är jobbigt i rummet. Till slut väljer hon motvilligt en mantel. Hon tycker att hon alltid blir sist i rummet. Då säger jag att hon ska vara den som ska börja uppträda, och det accepterar hon. Jag presenterar henne som den enastående kattflickan i guldmantel (har även en jumper med kattmotiv på sig).

Vi applåderar, men hon är så osäker och blyg att hon vägrar komma fram ur mantelridån. Jag provar att skoj - jaga henne runt ridån, men inte heller det går. Då bär jag ut henne på scengolvet, under det att hon skrattar. Hon tackar knapphändigt i en bugning för applåderna. Denna blyghet smittar av sig, och alla barn blir försiktiga i sina ageranden.

På kort tid smäller två boxarballonger, så alla barnen hinner inte använda dem. **Pelle** sitter i mitten, och när han gjort sitt uppträdande tycker han att allt är tråkigt. Han orkar knappt klappa händerna, utspelet i tal och kroppsspråk smittar av sig. En svår grupp.

Sammanfattning: Det var en timme med mycket utåtgående kraft åt olika håll. Ingen sammanhållning. Killarna tog för sig, och vid en övning i slängrumpan, när de stod tre vid en spegel, provade jag en möjlig väg att komma vidare. ”Nu killar vi dem!”, ropade jag till tjejerna. Alla flickor satte igång att jaga och killa dem.

Pojkarna skrattade, och i sin iver att värja sig, blev de ganska hårda i sina utspel. De slog mot flickornas strupar, och satte in fingrarna hårt i deras armhålor. Jag såg osäkerhet hos flickorna, och avbröt snabbt. **Ola** triumferade och sa: ”Vi ger oss aldrig!”. **Eva** kom med förslaget att de skulle pussa killarna. Och då blev pojkarna rädda, när flickorna skulle pussa dem.

Samma sak igen, alltför hårt utspel mot flickorna. Jag bröt igen, och förklarade för pojkarna att de måste ta hänsyn till sina kamrater i leken, inte vara så våldsamma. Känslan i gruppen påverkades starkt av de tre pojkarna, som absolut inte ville samarbeta med flickorna. **Anneli** var den som var säker i sin känsla, som visste sitt inre värde, och inte påverkades av de yttre händelserna.

Jag gjorde också ett rollspel med hjälp av sex mantlar som skulle leka cirkusartister. En mantel sade till en annan mantel, att vi två uppträder som cirkusartister. Jag berättade lite om vad de andra mantlarna kunde tänkas känna när de hörde detta. Jag uttryckte mig med stor försiktighet, berättelsen var mest riktad till **Lotta**. Jag såg att hon visste vad jag menade, utan att hon behövde känna sig utpekad för det.

990312 KI 10.00. Samtal med personal + biträdande rektor på förmiddagen. Efter mötet hjälpte jag barnen att tvinna snoddar till sina stjärnpåsar.

Grupp 88 990315 8.30 - 9.30

Pelle - närvarande, spelar ibland pajas.

Anja - närvarande.

Tor - närvarande.

Elin - närvarande, säker, nyfiken.

Joel - närvarande, allvarlig.

Tuva - närvarande, iakttagande, mer avslappnad numera.

Barnen får hoppa av sig blygheten utanför Stjärnrummet, jag drar sedan in dem i rummet med en svepande rörelse, de får skrattande landa vid en vägg. Jag frågar om någon fortfarande är blyg, eller om vi kan sätta igång. Ingen är blyg. Då sätter vi igång.

Barnen får ställa sig i en ring omkring mig, och jag berättar att vi har olika språk. Vi talar med ord, men vi har ett språk till, som kallas kroppsspråket. Jag ber barnen låsa sig. Jag visar hur jag själv gör, när jag låser mig. Armarna i kors över bröstet. Benen i kors. Jag sätter mig ihopkrupen på golvet. Jag berättar att jag nu är låst.

Jag släpper inte ut något av mig själv, och jag tar inte in något som händer runt mig. Barnen får härma mig, och jag frågar om de kan känna in hur det känns. Det kan de. Så låser vi upp oss, armarna sträcks utmed kroppen, hjärtat blottas, båda benen står stadigt på golvet. Barnen får känna in.

Så säger jag att jag är Tarzan som hänger svängande i en lian. Jag lägger röstens uttryck som om jag berättade något spännande. Barnen lyssnar nu med öppet kroppsspråk. Jag den svängande Tarzan tar mig plötsligt svängande mot ett barn i taget. De skrattar och värjer sig med armarna. Jag vill visa att vi talar till varandra med kroppen.

De får öva framför speglarna att säga ja och förtydliga med ja-nickande med huvudet, samt säga nej och nej-skaka med huvudet. Därefter får barnen välja mantel utan lottdragning. Tre får sin bästa mantel, medan tre vill ha samma mantel. Jag frågar hur de tänker göra. Alla tre föreslår lottdragning. **Tuva** får lott nr ett, och därmed får hon välja den eftertraktade manteln.

Joel tar det bra, men **Pelle** säckar ihop, och måste stödjas i det fortsatta valet av bästa mantel. Sedan fortsätter vi med övningar i kroppsspråket. Vi går igenom innebörden av: höja handen, klapp på axeln, och ropa hej. Därefter nej-skaka på huvudet och berätta vad de säger nej till hemma eller på Lekis, samt ja-nicka och berätta vad de säger ja till.

Sedan tar vi en övning att pojke mot flicka får ligga på golvet och cykla ihop. Det är lite svårt. Det gäller att samarbeta med häl mot häl. **Elin** är expert, hon gör det varje kväll med sitt äldre syskon. Efter det får barnen ta tag i varandras stortår, och skaka fötterna växelvis. Jag märker att vissa barn ser lite osäkra ut i ögonen, de verkar rädda för att det ska göra ont. En övning även i tillit, med andra ord.

Så får barnen upptäcka de gröna och gula kulorna, som de beskådar genom att rikta dem mot ljuset. De upptäcker världen inuti glaskulorna, som liknar när man är under vattenytan och tittar upp mot ljuset. De får låna kulorna av varandra, alla kulor är lite olika. De får se variationerna, samt även ge till och ta emot av varandra. Jag vill också att de ska känna att man egentligen aldrig behöver ha tråkigt. Saker kan användas på nya sätt, bara man använder sin fantasi.

Grupp 89 990315 10.00 - 11.00

Annika - närvarande.

Jens - närvarande.

Eva - närvarande, känner sig utanför ibland.

Tommy - närvarande korta stunder, störande, ovillig i övningarna.

Ola - närvarande nästan hela tiden.

Lena - närvarande, känner sig utanför ibland.

fröken Gunilla är med i rummet som passiv och iakttagande. Barnen får hoppa av sig blygheten utanför dörren till Stjärnrummet. De välkomnas in i rummet, med hjälp av en svepande rörelse från mig, som förra gruppen. **Pontus** står med armarna i kors. Jag uppmärksammar barnen på det, och börjar berätta om kroppsspråket. Att vi i Sverige pratar svenska, men att det finns även ett annat språk - våra kroppar berättar tyst något hela tiden.

Jag visar genom att låsa mina armar korslagt över bröstet, och lägger benen i kors. Barnen får göra likadant. Sedan visar jag hur det känns när vi öppnar oss. Armarna sträcks rakt ut vid sidorna som vingar. Hjärtat är synligt. När barnen står så säger jag att jag ska föreställa något. Jag är i djungeln, berättar jag. Du är Tarzan, ropar **Eva**.

Jag slänger mig fram och tillbaka mot barnens öppna famnar. De skrattar, och får in känslan av att något (Tarzan) kanske ska krocka med deras öppna famnar. Jag berättar då, att när man står med armarna i kors, så kanske man inte tar in, tar emot, den människa man har framför sig. Man skyddar sig mot honom/henne istället.

Vi övar därefter att säga ja och nicka jakande, samt att säga nej och skaka på huvudet. Jag säger till barnen ”jag är så snäll!”, samtidigt nej-skakar jag på huvudet. Jag frågar barnen om de tror mig. **Eva** tror mig inte, därför att jag skakar nej med huvudet. Det är en bra iakttagelse. Även små barn kan ha stor nytta av att tolka kroppsspråk. Då kan de lättare bedöma, om de ska lita på den de har framför sig, eller låta bli att lita på denne.

Sedan får barnen titta in i de gula och gröna glaskulorna, och fantisera om vad de ser. Titta, berätta om vad man ser, samt lämna iväg sin kula och få en ny att titta in i. Jag talar om att man kan använda saker på många olika sätt, gör man det behöver man inte få tråkigt. Man kan kasta och rulla kulor, men man kan också se spännande saker i glaskulor. Man kan försvinna långt in i en spännande värld, kanske in under havsytan...

Tommy är störande, ofta måste jag säga till. Han lyssnar inte, tar tid från de andra. Till slut säger jag att jag inte hela tiden vill säga hans namn, följt av en förmaning. Hans kroppsspråk visar att han är ovillig i övningarna. Han tittar ner eller bort, det är svårt att få ögonkontakt.

Vi bygger därefter en diagonal ridå av en lina med klädnypor, och femton glansiga mantlar. Jag blåser upp tre boxarballonger. En smäller efter bara en minut. Barnen delas upp i pojk- och flicklag. Reglerna är att en ballong mjukt ska kastas mellan lagen, och att barnen ska ropa namnet på det barn på andra sidan om ridån, som ska ta emot ballongen. De ska också tänka på att alla barn ska vara med i leken.

Tommy kastar hårt iväg ballongen med en hand, och jag får påminna om att det ska kännas som ett mjukt flyt i ballongkastningen. I denna lek får barnen öva sig i att ingen ska vara utanför,

och att alla har ett namn. De får inte stå och fundera, det ska vara ett jämnt flyt i kastandet, namnen ska höras med korta och jämna mellanrum.

Efter ett tag säger **Eva** att hon känner sig utanför. Jag uppmärksammar och förtydligar den kommentaren, och säger att det barn som säger så, måste få ballongen oftare. **Lena** säger då också att hon känner sig utanför. Jag har sett i deras ansikten, att de känner sig ensamma.

Sedan delar jag upp i nya lag. Två pojkar + en flicka i ett lag, två flickor + en pojke i det andra. En ballong kastas mellan lagen, men inga namn behöver nu nämnas. **Lena** och **Eva** säger återigen att de aldrig får bollen. Jag ser vad som egentligen händer. De väntar att bollen ska komma till dem - de söker inte aktivt upp den. Jag förklarar för dem, att de måste vara mycket rörligare i fotarbetet (eller själva ta aktiv kontakt med andra barn genom att kasta ballongen till fler än de som de känner bäst).

Barnen får avslutningsvis boxa ballongen med hjälp av gummisnodden. I det taktfasta ljudet ska de säga sitt namn. Exempel: **Lena - Lena - Lena - Lena...**

Grupp 90 990316 8.30 - 9.30

Svante - närvarande.

Sanna - närvarande.

Dan - närvarande.

Agnes - närvarande.

Ted - närvarande.

Elsa - närvarande.

Fröknarna har bestämt att komma in betydligt oftare i rummet, än vad som hittills varit. Biträdande rektor har föreslagit att så ska ske, då ledningen menar att mitt sätt att arbeta har mycket hög prioritering, och målen med jämställdhet och demokrati finns angivna överallt i skolans styrdokument. Just idag är dock en fröken sjuk, och då har tyvärr ingen av de övriga möjlighet att närvara.

Susanne börjar intervjua barnen idag. Samma enkät som i höstas. Vi ska försöka se om några attityder har förändrats sedan dess.

Barnen hälsas med en svepande rörelse in i rummet. Det följs av hisnande skratt. De samlas i en ring vid min sida, och får hoppa av sig blygheten, samt samla ihop den och kasta ut den genom fönstret. Vi samlar ihop oss igen, och hoppar stelt som pinnar upp och ner. Jag ber barnen att känna efter hur det känns.

Så säger jag att nu låser vi upp oss: "Lås upp! Lås upp!". Med en mjuk rörelse lyfter vi våra armar, som fria vingar rakt ut från kroppen, och fötterna flyttas isär. Vi hoppar nu med mjuka rörelser, och jag ber barnen känna efter hur det känns. De ska känna skillnaden på de två olika sätten. Som ett spontant svar får jag från flera barn, att man känner sig gladare av det mjukare sättet.

Så börjar jag berätta lite om kroppsspråket. Jag visar ett exempel på mig själv. Armarna i kors, låsta armar över hjärtat. Jag lyssnar inte, jag tar inte in något och jag släpper inte ut något. **Sanna** tittar nu allvarligt på mig. Hon uppträder som om hon är drabbad av detta fenomen. Jag

berömmar henne då högt, och säger till de andra, att ni skulle ha sett **Sanna** när hon visade sig, hur enastående hon är. **Sanna** ser överlycklig ut och jag fortsätter berätta om henne.

Jag satt i ett viktigt möte med fröknarna och rektorn här i rummet. **Sanna** smygtittade in genom den stängda dörrens fönster. Våra ögon möttes, och **Sanna** beslutade sig för att få upp dörren, trots att den var blockerad av en fröken på saccosäck. Det gick mycket trögt, men **Sanna** gav sig inte, berättar jag.

Sedan visar jag barnen hur det gick till. Jag går ut, och de sex barnen får sätta sig framför dörren, och blockera den. Jag får uppåda all min styrka för att öppna dörren. Till slut kommer jag igenom, och säger att så här gjorde **Sanna**. Hon visade vem hon är, och att hon är stark i sin beslutsamhet. Det gjorde stort intryck på oss. **Sannas** ögon lyser riktigt av berömmet.

Så berömmar jag de andra barnen också. Så stark är du **Elsa**, du visar vem du är. Hennes ögon lyser. Så stark är du, **Agnes**. Ögonen strålar. Så stark är du **Svante, Ted, Dan**. Killarna tar det inte till sig på samma sätt som tjejerna. Sedan gör vi något annat. Alla glansiga mantlar hålls ut från lådorna på golvet.

Jag berättar att det finns varma och kalla färger. Två mantlar hålls upp, en gul och en blå, och de får resonera sig fram till vilken av färgerna som är varm och vilken som är kall. Resterande mantlar delas upp och barnen får hänga upp dem som en ridå diagonalt i rummet, sedan får en boxarballong kastas mjukt mellan ett pojklag och ett flicklag. Barnen får säga högt namnet på den de kastar till. Mottagaren ska svara ett tydligt ”ja!”, när han/hon tar emot.

Barnen övar sig i att nämna kompiserna vid namn, och att få ett svar. De lär sig att de inte ska bli nonchalerade, att använda ett tydligt språk mot varandra. Leken förändras spontant. Nu är de prinsessor och prinsar som finns på olika berg. De ska ropa så det hörs långt, de får tänka sig att ropet ekar. **Eeeeeelllllllssssaaaaaa** - Jaaaaaa, **Teeeeeeeee** - Jaaaaaa, o s v. Mycket skratt.

Till slut samlar jag barnen i ring. Ballongen ligger på golvet med en plastgroda längst upp. Ballongen snurras, och det barn som får det kortaste avståndet till grodan, när ballongen stannat, får berätta hur bra kompisar ska vara. Alla barn får berätta, här följer några typiska omdömen: En bra kompis är snäll, bråkar inte, sparkas inte, puttas inte. Alla ska få vara med och bestämma. Man ska inte säga nej om någon vill vara med i leken. Ingen ska få säga dumma saker.

Grupp 91 990316 10.00 - 11.00

Petra - trött, ligger lågt i ballongövningarna.

Mikael - ny på skolan, lite blyg, närvarande, får vara huvudperson.

Mia - närvarande, vet inte alla namn i gruppen, säger att hon glömmer.

Mats - närvarande, tydlig i rösten.

Nina - närvarande, låg i framtoningen.

Klas - närvarande, ligger lite lågt, är inte längre huvudperson, som nya barn får bli.

Per - närvarande, ganska tyst.

Sex barn är uttagna till övningen av fröknarna. Jag har sagt till **Mikael**, hans mamma och fröknarna att det är bra om han är med varje dag, då lär han och de andra barnen känna varandra snabbare. **Mikael** är trots det inte uttagen idag, men han står en bit ifrån de sex barnen

som väntar på att få komma in. Jag ser **fröken Barbro** och **fröken Bodil**, och föreslår att **Mikael** ska få komma med i gruppen. **Fröken Barbro** säger att det inte går, han ska ha gymnastik.

Fröken Bodil menar dock att han borde kunna vara med i Stjärnrummet nu. **Fröken Barbro** menar då, att han får bestämma själv. **Mikael** pekar med fingret på dörren, och tittar frågande på mig. Jag ger klartecken, och han rusar in i Stjärnrummet. För ett nytt barn är det viktigast med övningar där barnen lär känna varandra.

Petra känner sig trött, och drar sig spontant tillbaka, att bara sitta passiv i ett hörn. Ibland blir vi alltså sex, ibland sju barn i övningarna. Barnen får hoppa av sig blygheten, och kasta ut den genom fönstret.

Jag berättar för barnen att det finns varma och kalla färger, och de får sortera in de glansiga mantlarna i ett varmt och ett kallt fack. Därefter hänger vi upp dem på en diagonalt uppspänd lina i rummet. En boxarballong bollas mellan barnen. Vi gör namnövningar på olika sätt, för att **Mikael** ska bli synliggjord.

Grupp 92 990317 8.30 - 9.30

Bill
Alva
Magnus
Ylva
Carina
Pia

Inga anteckningar gjorda.

Grupp 93 990317 10.00 - 11.00

Mikael
Fia
Pontus
Hanna
Wilma
Vera

Barnen hälsas välkomna in i Stjärnrummet med en stor, svepande rörelse. Övningen går ut på att känna kroppens eget språk, som vi alla samtalar med. De får hoppa jämfota, stela som pinnar. Motsatsen följer sedan, det är att vara avslappnad i hela kroppen när man hoppar.

Vi håller varandra i hand i en ring. Ringen minskas, vi går in mot mitten, och då ska de skrika sina namn. Alla vrålar. Ringen går ut. Ihop igen, och nu ska de viska sina namn. Övningen upprepas flera gånger, och de är verkligen med i övningen. Sedan springer vi runt, runt, för att få igång rörelsen i rummet. Jag blir så yr så jag tar snedsteg, och barnen skrattar och tror att jag leker pajas. I övrigt inga anteckningar.

Grupp 94 990318 8.30 - 9.30

Carina - närvarande, lite allvarlig emellanåt.

Svante - närvarande, trög i övningarna.

Lisa - närvarande, trög i övningarna.

Per - närvarande, allvarlig, svår att avläsa, men ändå ”kvar” i rummet.

Eva - närvarande, ligger lågt, är blyg i att agera.

Peter - närvarande, det är bara någon gång som han avviker, och spelar pajas.

Idag önskar jag att få in **Eva**, **Lisa** och **Carina** i Stjärnrummet. Eftersom **Lisa** i enkätundersökning tycker att **Eva** och **Carina** bestämmer i leken. Något som jag inte kan se själv. Intressant att se dem ihop (det visar sig inte stämma, men även om **Lisa** bestämmer mest av de tre, kan hon ju själv uppfatta det som om hon inte får bestämma tillräckligt mycket ändå).

Barnen hälsas välkomna in i rummet. Med en stor svepande rörelse dras de in, en och en. Och med stor förväntan och glädje uttalar jag deras namn. Barnen får ställa sig i ring, och hoppa jämfota, stela som pinnar, med armar och händer inlåsta mot kroppen. Jag uppmanar dem att känna in denna känsla i kroppen. Sedan uppmanar jag dem att sätta in nyckeln (pekfingret) i kompisens rygg, och så börjar vi springa runt i ring, och säga: ”Lås upp! Lås upp!”.

Armarna lyfts ut från kroppen, och fötterna är brett isär, och hela kroppen känns nu avslappnad i rörelserna. De får lägga märke till den här känslan, och jämföra med den förra. Barnen står nu i ring, och jag ber dem låsa armarna över bröstet (typisk vuxenställning). Jag frågar dem hur de känner sig, och de svarar ”låsta”. De får stå kvar i den ställningen ett tag.

Jag tar en ap-mask i handen, och slumpvis mot ett barn i taget så sträcker jag ut apan med stor hastighet, samtidigt som jag morrar. Inget av de ”låsta” barnen reagerar mot den häftiga rörelsen, eftersom de redan är skyddade. Efter detta får de ”blotta sitt hjärta”, vara öppnade, och jag gör om samma rörelse med apan mot dem, en och en. Nu reagerar de med blinkningar och rörelser att värja sig. De får känna in denna känsla, och jämföra med den föregående.

Jag berättar, att det vi håller på med nu är ett kroppsspråk. Om en människa står med armarna i kors, är det en signal att man inte släpper in eller släpper ut något. Hur vet vi att de egentligen lyssnar, när de står så? Jag berättar för barnen att de alltid kan ifrågasätta en person som bemöter dem så. Att de alltid kan säga: Lyssnar du på mig nu?

Så delas barnen upp i två grupper, en grupp får en glaskupa med en guldmåne, en guldsol, och guldglitter (som virvlar runt i en vätska). Den gruppen får känna sig utvald. Den andra gruppen är utan kupa. Jag frågar dem vad de känner. De är tysta och allvarliga. **Carina** och **Per** småler, de vet vad som kommer, de har varit med om övningen förut.

Efter någon minut, när vi kommit fram till det orättvisa i situationen, tar jag fram en annan kupa, som ser likadan ut som den första, och ger den till andra gruppen. Jag berättar att det inte går att bara ge en grupp, jag måste vara rättvis så långt det går, båda grupperna måste få. Jag uppmanar barnen att säga till om någon, stor eller liten, är orättvis mot dem. De ska alltid reagera på orättvisor.

Vi gör lottdragning om vem som ska börja välja mantel. Det är meningen att barnen sedan ska välja ut något som de vill vara, och att jag sedan ska berätta en saga, som de olika

huvudrollsinnehavarna spelar upp. **Peter** får turen att välja först. Det blir en klarblå mantel, och han vill vara en sköldpadda.

Lisa väljer en guldmantel, och vill vara svanprinsessa. **Per** vill också vara en sköldpadda, och väljer en ljusblå mantel. **Eva** vill vara Schan i Mulánfilmen, hon väljer en vitglittrig paljettmantel. **Svante** vill vara spindelmannen i gul mantel. **Carina** vill vara vädurskanin i kopparfärgad mantel.

Barnen är lite tröga att få igång, blyga och stela (de har inte hoppat av sig blygheten). Jag berättar sagan, barnen agerar bara försiktigt. Den enda som gör något är **Peter**, som ligger på rygg, med benen i vädret. Han spelar bra, man ser riktigt sköldpaddan, som till slut kommer på rätt köl, och får rörliga fötter (symboliskt mycket bra, eftersom **Peter** i svårare situationer ofta sjunkit ihop på golvet och blivit passiv).

Jag bryter och samlar ihop barnen, och frågar varför de är så orörliga. Är det en tråkig lek? Nej, det är inte en tråkig lek, svarar de. Jag har en känsla av att det handlar om tillit. De får sätta igång igen själva, och jag tittar på. **Eva** leker mot **Svante**, som är lite osäker. Han leker aldrig med flickor, medan **Eva** har en bror, och därmed vana att leka med motsatt genus.

Lisa kopplar (!) **Carina** i ett låtsashalsband, och håller henne i band. En gest som jag ofta ser hos ranghöga barn i grupperna - djuret står lägre i rang än husse eller matte. **Carina** är nöjd och sköldpaddan **Peter** tyr sig till dem. **Per** vet inte riktigt vad han ska göra, vill egentligen mest leka med **Bill**, som inte är med i rummet just nu. **Per** är svår att läsa av. När jag tidigare frågade honom om han tyckte det var tråkigt i Stjärnrummet, svarade han lite förvånad över frågan: ”nej”.

Känslan i gruppen är att det saknas nyfikenhet och spänning i just denna konstellation. De behöver tränas mer, för att kunna leka hyfsat ihop.

Grupp 95 990318 10.30 - 11.30

Peter
Vera
Ylva
Elin

Jag sitter i Stjärnrummet och skriver ner det som hänt gruppen innan. Det är mycket lugnt i förskoleklassen. En av tre grupper är kvar. **Vera**, **Ylva** och **Elin** kommer till rummet utanför Stjärnrummet. Jag hör **Elins** röst mycket olycklig och upprörd: ”Du bestämmer alltid, **Vera!**”. **Vera** hävdar trots kritiken att de ska göra som hon säger.

Tystnad. Jag går ut, och ser **Elin** med höjda axlar, ihopkrupen rygg, ansiktet göms bakom det nedhängande håret. **Ylva** ser allvarlig ut, och säger att **Elin** gråter. Hon gråter en helt ljudlös gråt, och ser alldeles förtvivlad ut. Hon berättar att **Vera** alltid bestämmer. **Vera** säger först ingenting. Jag sätter mig på huk, och säger till att **Elin** ska sätta sig på mitt högra ben, så tröstar jag henne.

Plötsligt tar **Vera** ett steg fram mot mig, och när jag tittar på henne upplever jag att hon ”växer” och blir tre gånger större än hon är. Jag förvånas över detta. Är det så här de mindre

barnen upplever **Vera**, när det blir en situation med henne? Men när hon säger till mig: ”Men du **Berit**, **Elin** bestämmer också ibland!”, då känner jag att även **Vera** behöver tröst och stöd.

Jag säger till henne att hon ska komma fram och sätta sig på mitt andra knä, och då skyndar hon sig fram. Jag tröstar dem båda, **Ylva** är mycket allvarlig, och känner sig nog lite utanför. Kom så går vi in i Stjärnrummet, föreslår jag, och bär in tre saccosäckar, som placeras i ring. Barnen placerar sig skönt i dem, och jag tar fram nio stycken glittriga mantlar, som de utan problem delar upp mellan sig.

Jag säger att de kan ha dem som sina guld-, silver- och kopparfaltar. Jag föreslår att de kan ligga och prata. Om de vill kan jag gå ut ur rummet och stänga dörren, eller också är jag kvar, de får välja. De vill vara ensamma. Jag sätter mig utanför, och fortsätter mina anteckningar. Efter en stund knackar jag på, och frågar om allt är bra. Svaret blir ett övertygande: ”Ja!”.

Efter ytterligare en stund har pratet övergått till lek med mantlarna, framför speglarna. De gör de mest sagolika kreationer av sina tre mantlar. Ibland kommer de ut till mig, för att få hjälp att knyta på något speciellt sätt. Ursnygga aftonblåsor. Sedan börjar de sjunga: ”Harmoni, harmoni, tillsammans kan vi alla...”, en sång ur den tecknade filmen om sjöjungfrun Ariel. De sjunger högre och högre - det måste dåna inne hos dem.

Plötsligt kommer **Peter** och **Anders** in i rummet där jag sitter. De två leker kurragömma, och turas om att leta rätt på varandra. Så försvinner de en stund, och endast **Peter** kommer tillbaka och söker ett gömställe. Han, som oftast är blyg i flickors sällskap, öppnar dörren till det rum där flickornas sång dånar.

Han rusar in och slänger sig i en saccosäck, gräver sig ner och gör sig liten. **Anders** dundrar in och ropar att han ska komma ut därifrån. **Peter** skakar nekande på huvudet. Jag ser att han vill stanna, så jag föser ut **Anders**, och säger att **Peter** ska vara kvar. **Pontus** kommer också och vill få ut **Peter**, men jag är tydlig. **Peter** ska vara kvar, och jag ser att han är mycket nöjd.

Till flickorna säger jag, att idag vill **Peter** känna sig ompysslad, då kommer han att känna sig så lycklig. Flickorna nappar på idén, hämtar in flera saccosäckar och lägger alla glittriga mantlar över honom, plus säckarna. Till slut är han helt omsluten av mantlar och säckar, och jag frågar om det känns bra. Han nickar till svar.

Jag lämnar rummet och flickorna sätter igång att vrålsjunga samma sång som förut. Efter en stund kommer de ut till mig och säger att han är så varm. Jag går in och känner på honom - han kokar. Vi tar bort några saccosäckar och mantlar. Jag ser att han är dåsig, och frågar om allt är bra. Han ler och nickar.

Till flickorna säger jag, att han vill nog att ni sjunger bä bä vita lamm, mycket lågt och mjukt. De sätter alla tre igång, och jag lämnar rummet. Efter bara några minuter kommer de ut till mig, och säger att de tror att han sover. Det gör han! **Fröken Barbro** kommer efter en stund, för att hämta barnen till samlingen före lunch. Hon blir verkligen förvånad att han sover. Vi kommer överens om att han får sova fram till lunchen.

När flickorna går, säger jag till dem, att det de har gett **Peter** är en gåva, som han aldrig kommer att glömma. Och de har själva fått en gåva av **Peter**, den kommer de att minnas, kanske hela livet. Det är tillitens gåva. Flickorna ser överlyckliga ut - de strålar. Sedan parkerar

jag mig utanför dörren på en stol, för att vakta, så ingen stör honom. Några minuter före tolv smyger **Peter** ut ur Stjärnrummet, snabb som en vessla.

Grupp 96 990319 8.30 - 9.30

Carina

Lotta

Eva

Dora

Lisa

Uppgift för denna grupp: De ska leka tillsammans, tänka på att alla ska vara med i leken. Leken ska vara självständig, utan min styrning. Jag ska sitta i ett hörn av rummet, men jag säger att jag är osynlig, inte kan svara. Om de t ex inte kan knyta sin egen mantel ska de hjälpa varandra. **Lotta** och **Lisa** vill hela tiden att jag ska se dem: ”**Berit, Berit, titta, titta**”.

Lisa tar ledning, och frågar kompisarna om de alla ska vara fem prinsessor. **Eva** ligger lågt på direkten, vill inte vara prinsessa. **Carina** vill vara kanin, och det accepteras. **Lisa** frågar då om **Eva** vill vara prins, men det vill hon inte heller. Hon ska vara en kaninkompis till **Carina**, och det accepteras.

Dora, Lisa och **Lotta** talar direkt till mig hela tiden, trots att de har uppmanats att inte göra det. Jag sitter hela tiden och skriver, och svarar inte, utan verkar helt upptagen, vill inte titta och bekräfta dem som ropar mitt namn. Framförallt **Lisas** röst hörs, där hon vill bolla händelserna direkt mot mig. Men jag svarar inte, enligt vad vi i förväg kommit överens om.

Dessa röster hörs mest i ordning: **Lisa, Lotta, Dora, Eva**, och **Carina** som är nästan helt tyst. Jag hör henne mycket svagt. Hon talar bara till **Eva**. **Dora** frågar om **Eva** och **Carina** vill ha indianskrudar. De står bredvid varandra och säger att de inte vill ha det. De bägge ställer sig på sätt och vis utanför leken, de vill leka en parlek i leken, lite avgränsat från de andra, men ändå med på ett hörn. Inte riktigt bra.

Det finns tillgång till mantlar, kulor, kristallormar, indianskrudar. Barnen har byggt en byggnad med hjälp av linor och mantlar i mitten av rummet. **Lisa** frågar mig om leken ska börja. Jag nickar. **Lisa** frågar då **Eva** och **Carina**, om de ska bo där i ”sin” lilla del av slottet (den tillverkade byggnaden). Ja, de ska bo i ett hörn av slottet.

Lisa vill vara en kunglig hund. Den kungliga hunden är inte vilken hund som helst, den går ut och kissar själv, och bestämmer själv när den ska ut och leka. Den kungliga hunden vill att **Dora** ska vara människa, och ge henne mat. **Dora** vägrar först hon vill inte vara människa i leken, men till slut ger hon med sig.

Carina är kanin till kaninmänniskan (!) **Eva, Lotta** är kanin. **Dora** är människa som tar hand om kungliga hunden **Lisa** och kaninen **Lotta**. **Eva** vill vara i en del av slottet, men **Dora** säger att det är ett slott som alla ska dela på. Alla barn sitter nu i ring och småpratar. **Lisa** trivs inte riktigt, försöker få mig hela tiden att bekräfta det hon gör och säger. Jag tittar dock ner, upptagen av att skriva detta.

Eva och **Carina** håller sig för sig själva i "sitt" hörn av slottet. De talar om hörnet som sitt rum. **Lisa** säger att ni bor där, och vi bor här. När hon inte kan bli bekräftad av mig, kommer hon fram till mig, och undrar om det är slut snart. Jag undrar om hon vill ut ur Stjärnrummet. Hon svarar att hon har en tid att passa. Jag ber henne dock att gå in i leken igen, och hon svarar "ja! Nu börjar leken!".

Hon verkar ha fått nya krafter av att prata med mig. Hennes och **Lotta**:s röster har hörts hela tiden, och de har på alla vis försökt få mig att svara på deras idéer. Leken blir lite annorlunda nu. **Lisa, Lotta, Dora** (som ligger lågt) verkar mer nöjda - nu ska leken börja. De går mot det hörn där **Eva** och **Carina** leker isolerat (de är tillfälligt utanför slottet nu). **Lisa** och **Lotta** vill in i deras rum.

Men **Eva** säger att det finns en vägg där. **Lisa** ser ingen vägg där. **Eva** säger att det är en osynlig vägg. **Lisa** och **Lotta** börjar ändå gå in i deras rum, och **Eva** skriker högt "nej!", tre gånger efter varann, och med allt större förtvivlan i rösten, vilket dock ignoreras. **Lisa** och **Lotta** sätter sig i "deras" rum, och **Dora** sticker in huvudet där (får inte plats). **Eva** brister ut i hjärtskärande gråt. Jag bryter leken.

Jag och alla barnen sätter oss i ring, och jag frågar vad det var som hände. **Eva** får fram i sin gråtattack att de är dumma. Jag frågar **Lisa** och **Lotta** om hur de ser på saken. Enligt deras version tycker de inte att det var fel att gå in, fast de fått ett nej. De hade ju varit med och byggt slottet. **Eva** är förtvivlad och **Carina** ser helt inåtvänd ut. Jag frågar varför hon inte sagt ifrån, om hon också var emot att de andra kom in. Hon svarar att hon varit rädd.

Då går jag ut och hämtar **fröken Siri**, som kommer in i Stjärnrummet (bra med insyn, när något för barnen dramatiskt inträffar!). Sedan gör jag ett rollspel för barnen. Fem klädnypor får symbolisera barnen och deras lek. Jag försöker förklara vad som hände för dem, och påvisar möjligheter att komma förbi sådana här hinder i leken. Situationen som uppstått är jobbig för barnen, det syns i deras ögon. **Lisa** svänger sig lite, och menar att hon varit en prinsessa i leken, kanske för att komma ifrån situationen.

Jag säger till barnen att nu berättar jag det jag har sett och hört, med hjälp av klädnypona. Och om de vill säga något, eller tycker att något är fel, så ska de säga till. Min beskrivning grundar sig på att även om man ska bejaka varandra i leken, så måste man ibland respektera ett nej. Varje människa har ett revir, och om man går över gränsen för reviret, då kränker man den människan.

Trots allt hade de ju gått med på att hörnet var **Evas** och **Carina**:s rum i slottet. Och då måste de nog gå med på att fråga, och respektera svaret, innan de går in där. Vad **Lisa, Lotta** och **Dora** kunde ha gjort, var att knacka på och fråga om de fick kliva in. Om de inte fick det, kunde de ha sagt att de kommer tillbaka en annan gång istället.

Jag förstår att det här är två grupperingar i gruppen, som inte riktigt, eller kanske inte alls, förstår varandra. Därför berättar jag en sann historia ur mitt eget liv. Susan och jag var 11 och 10 år gamla, och av någon anledning tålde vi inte varandra. Vi kände inte ens varandra, men något gick fel i början, och så fortsatte det bara. Varje gång vi såg varandra lipade vi åt varandra, istället för att säga hej.

En dag när jag stod på en brygga vid en badplats hände detta. Jag trodde att jag stod där själv. Plötsligt hörde jag en röst som sade hej. Jag vände mig om och där stod Susan. Hon undrade vad vi höll på med egentligen. Vi kunde ju lika gärna vara vänner istället. ”Kom så går vi och köper en glass tillsammans”, sade hon. Det gjorde vi, och efter det var vi de bästa vänner. Denna soliga dag lärde Susan mig något viktigt, som jag tagit med mig genom livet. Efter den berättelsen frågar **fröken Siri** om alla nu vill ha glass. Tänk en så fin avslutning på en från början laddad situation!

Grupp 97 990322 8.30 - 9.30

Peter
Lena
Joel
Tuva
Ludvig
Vera

Inga anteckningar gjorda.

Grupp 98 990322 10.15 - 11.15

Mia
Jens
Agnes
Pontus
Petra
Svante

Inga anteckningar gjorda.

990323 Tvinnar band till Stjärnpåsar (14 nya påsar). Varje barn får välja kristallpärla till sin Stjärnpåse.

Grupp 99 990324 8.30 - 9.30

Svante - närvarande, vill hälsas häftigt in i rummet.
Elin - närvarande, vill hälsas mjukt in i rummet.
Bill - närvarande, vill hälsas häftigt in i rummet.
Lisa - närvarande, vill hälsas häftigt in i rummet.
Ted - närvarande, vill hälsas häftigt in i rummet.
Carina - närvarande, vill hälsas mjukt in i rummet.
(**Berit** mjukt, **fröken Siri** mjukt).

Alla stod utanför dörren till Stjärnrummet, och väntade att få komma in. En och en fick de denna fråga: ”Vill du välkomnas in i Stjärnrummet mjukt eller häftigt?”. Barnen tränas att gå in i sig själva, känna efter, och göra ett val. Fyra ville mjukt, fyra ville häftigt - då blir det bra balans i rummet. Mjukt = förs med lugna svepande rörelser in i rummet, häftigt = förs med en häftig rörelse in, så att de nästan lyfter från golvet. **Fröken Siri** snurrade mjukt, och landade i ett hörn.

Sedan ställer barnen och jag oss i ring, stela som pinnar, med händerna spikrakt mot golvet. Fötterna är ihop, och så studsar vi upp och ner, samtidigt som vi tar oss framåt. Jag uppmanar dem att känna känslan i kroppen. Hur känner de sig? Det känns tråkigt, svarar de. Då ropar jag: Lås upp! Barnen får sticka in fingret (= nyckeln) i ryggen på kompisen framför. Lås upp! Lås upp! Ringen snurrar fortare, kropparna blir avslappnade, armarna far ut åt sidorna, barnen skrattar och känner sig upplåsta.

Därefter berättar jag att vi har flera språk. Vi har det språk som vi talar. Men vi har också ett kroppsspråk. Jag visar med armarna i kors, tror de att jag lyssnar bra när jag står så? Alla ropar: Nej! Jag tar fram en glaskula och lägger den på golvet, och säger med nickande huvud till kulan: "Jag tycker så mycket om dig!". Tror de mig? Ja! Så säger jag samma sak, och skakar på huvudet. Tror de mig? Nej! Barnen verkar säkra i denna övning, om vad vi uttrycker med kroppen.

Det är bra att medvetliggöra dem, så att de kan tolka människors kroppsspråk. Det talade ordet kan ljuga, kroppen talar ofta sanning.

Grupp 100 990325 8.30 - 9.30

Ylva - vill välkomnas mjukt.

Adam - har gjort sig illa. Vill välkomnas mjukt in i rummet.

Eva - vill välkomnas häftigt.

Mikael - vill välkomnas häftigt.

Nina - vill välkomnas mjukt.

Per - vill välkomnas häftigt.

(Berit mjukt)

Barnen hälsas in i rummet en och en, de får ta ställning till om de vill välkomnas in mjukt eller häftigt. De som väljer häftigt får flyga häftigt in i rummet, så de far upp i luften. De som väljer mjukt får trippa långsamt in. När det gäller mig själv, så ställer jag mig utanför dörren till Stjärnrummet, och frågar mig själv, och svarar mig själv: mjukt. Jag tror förstås att jag får gå in själv i rummet, men så kommer en liten gentleman fram, **Mikael**, och hjälper mig in med en utsträckt arm! Jag berömmar honom att han helt spontant kom fram för att hjälpa.

Eftersom **Adam** har gjort illa sig kan vi inte leka med boxarballonger eller göra slänggruppa. Vi gör något mjukt och stillsamt i stället. Vi sätter oss i ring, och en glaskula rullas mellan barnen. En variation är att kulan snurras iväg. De väljer ut ett barn vars namn uttalas högt, och kulan rullas iväg. Mottagaren ska säga: "Tack!". Här övar barnen att se, och att bli sedd av sina kompisar. Tacket innebär en bekräftelse av motparten och dennes insats.

Sedan gör jag ett rollspel med de fem olika djurmaskerna. Det handlar i olika variationer om gruppbildningar, där man säger nej och utestänger varandra, vad som händer då, hur de utestängda känner när de får ett nej. Jag ser på ansiktsuttrycken att de känner igen det jag berättar. Vuxna måste lära barn att bejaka varandra.

Det är oerhört grundläggande för en positiv utveckling hos individerna, att de bejakas av kompisarna. Nästan alla barn har en stor rädsla för att bli utstötta ur en gemenskap. Den rädslan är det enskilt största hindret för barns positiva utveckling till trygga, kreativa och framgångsrika vuxna. Redan i den här åldern finns en helt onödig hierarki bland barnen. Denna

hierarki har ingen funktion i leken. Tvärtom förorsakar den ständigt att leken havererar i olustlänsor, mindervärde och gråt.

Olustkänslor i relationer till kamraterna blockerar också kunskapsinläring. Det borde stämma skolan till eftertanke. Kanske måste en del av mödan med kunskapsinläring, överflyttas till en möda med att få barngrupperna att fungera väl ihop. Först måste man skapa glädje i kamratkretsen, då har kunskapen en grogrund att landa i. De barn som sitter i en skolsal och känner sig utanför kamraternas gemenskap i rummet, måste av ren självbevarelsedrift slå en mental mur omkring sig. Det läraren undervisar om studsar dessvärre också mot denna mur. För att göra all undervisning meningsfull, måste man alltså börja med att skapa en positiv kamratkänsla, där inga murar behövs.

Till barnen i denna grupp ger jag olika förslag, hur de ska gå vidare, om de hela tiden får ett nej. De ska aldrig ge upp. De ska försöka igen och igen och igen. De ska pröva med nya kompisar. Och plötsligt kommer de att märka, att de får det rätta svaret: "Ja!".

Grupp 101 990325 10.00 - 11.30

Pelle - väljer att välkomnas häftigt in i rummet.

Sanna - väljer att välkomnas häftigt in i rummet.

Mikael - väljer att välkomnas häftigt in i rummet.

Stina - väljer att välkomnas häftigt in i rummet.

Anneli - väljer att välkomnas häftigt in i rummet.

Elin - väljer att välkomnas häftigt in i rummet.

(**Berit** mjukt. **Mikael** kommer spontant fram och leder mig in i rummet.).

Barnen står på led utanför Stjärnrummet. Jag frågar dem en och en, om de vill hälsas in i rummet häftigt eller mjukt. Alla vill ha häftigt, och jag håller dem i armen och axel/skuldra, så att en del av dem lyfter från golvet - mycket förväntan och skratt. Vi spänner oss sedan som stela pinnar och borstar av oss blygheten. Flera barn säger spontant, att de inte är blyga längre. Två barn tar ett pincettgrepp om sin blyghet, och kastar ut den med en mycket teatralisk gest, som får mig att skratta.

Därefter berättar jag, att barnen i gruppen kan känna sig utvalda, de bildar tillsammans grupp nummer hundra (jag hade räknat fel, detta var egentligen grupp 101...). Tillsammans räknar vi högt till 100, så att de ska få en känsla av hur många grupper och barn som varit med i Stjärnrummet sedan i höstas. Barnen föreslår att de ska vara barfota i rummet, och alla tar av sig strumporna. De får leka slängrumpa, och i tur och ordning leda den. Det blir snabba kast och vändningar när de alla är barfota, och de tar verkligen ut svängarna!

Barnen bildar en sittande ring, en stor glaskula rullas på golvet mellan dem. Den som rullar kulan ska säga namnet på den som får kulan, och det barnet ska säga tack när det tar emot kulan. Och i sin tur säga ett namn och rulla kulan dit o s v. Här lär sig barnen att uttala varandras namn, barnen blir sedda och visar varandra respekt.

Jag spänner en lina diagonalt över rummet, och barnen hjälps åt att hänga upp alla glansiga mantlar. Vi leker att två flickor och en pojke bor på ett berg, och på nästa berg bor två andra flickor och en annan pojke (två lag). Dalen mellan dem är linan med upphängda mantlar. En ballong kastas mellan lagen. Barnen uttalar varandras namn med ekoeffekt (utdraget):

Ssstiiiiinnnaaaaa! Det barn som tar emot får ropa utdraget: Taaack!, och kasta vidare till en annan.

Det blir en mjuk böljande rörelse i rummet ett tag. Sedan ändrar vi leken - med normal röst ska de kasta ballongen till ett annat barn, på andra sidan mantelridån, som ska svara: Ja! Rörelsen och energin i rummet blir snabbare. Barnen ska tänka på att alla barnen ska känna att de är med i leken, ingen får vara utanför. Det går mycket bra.

Så ändrar jag leken, nu blir det volleyboll. Alla ska vara aktiva, rörligt fotarbete, slå ballongen med en hand. Det viktiga (den gemensamma uppgiften) är nu att ballongen aldrig får nudda golvet. Barnen leker intensivt, och de börjar flåsa och bli trötta. Vi avslutar och sätter oss i ring. Jag tar upp glaskupan med sol och måne i guldglittrigt vatten.

Jag ger glaskupan till den ena halvan av gruppen, och säger att de ska ha den för jag tycker så mycket om dem. Den andra halvan får vara utan. Jag ser att de är besvikna, på deras ansiktsuttryck. Jag frågar dem varför de inte säger något, de kunde ju tala om för mig att jag är orättvis. Alla tre säger då på en gång, att jag är orättvis. Ja, ni har rätt, svarar jag, och så skulle jag aldrig vara mot barn (eller vuxna)!

Så tar jag upp en likadan glaskupa, och räcker över till de tre som var utan. Stor lättnad, kropparna andas ut, leende ansikten. (**Mikael** har varit med om detta förut, men jag bad honom inte säga något i förväg). Jag säger till dem alla, att de ska reagera om det är något som känns fel, de ska inte finna sig i att bli orättvist behandlade, utan säga ifrån.

Det har varit en häftig grupp, precis som de ville, mycket rörelse. Nu känns det att barnen är trötta. Jag frågar om det är någon som vill bli ompysslad. **Anneli**, **Mikael** och **Pelle** ropar ja. Tre saccosäckar hämtas in i rummet. Barnen lägger sig mjukt i dem. **Elin**, **Stina** och **Sanna** är beredda att pyssla om sina kamrater. Jag säger att de ska välja ett barn var, och så sker. **Elin** är inte tydlig, de andra väljer snabbt. Jag märker att de två (**Elin** och **Pelle**) är lite blyga för varandra, men de börjar snart.

Alla glittriga och glansiga mantlar läggs på golvet, de fördelar dem fint mellan sig. De barn som ligger i saccosäckarna säger vilka mantlar de vill ha som huvudkudde och täcke. En vill ha en sänghimmel. Problem, var hänger man upp den i? De löser det genom att dra alla saccosäckar framför det långa elementet. **Sanna** drar även fram säcken där **Anneli** ligger. Där kan de spänna fast mantlar med klädnypor, och få sänghimlar.

De vill göra så mycket fint, mantlarna räcker inte, de frågar om de får ta mer saker. Javisst svarar jag, de plockar lådor, lådlock, plastkristallband, klädnypor, med mera. Allt i rummet används i ompysslingen. Så börjar de snegla på min ryggsäck, ur vilken alla mina överraskningar brukar plockas fram. Men då säger jag nej, och de tycker det är okej. Utom **Elin**, som alltid upplevt den som vansinnigt spännande, men den är min.

Så fortsätter ompysslandet, efter en stund ska de byta plats. De som ligger i säckarna försöker protestera, men jag förklarar att alla människor vill bli ompysslade. **Elin** hävdar bestämt att hon inte vill bli ompysslad. Jag känner att hon är mycket blyg, kanske lite förtjust i **Pelle**. Jag accepterar, hon får fortsätta ha kontrollen.

Barnen har varit inne en och en halv timme, det är dags för samlingen, och tillsammans plockar vi undan. Rummet är strax tomt, inget spår finns kvar av gruppen.

Grupp 102 990326 9.30 - 10.30

Lotta - stark flicka, vill välkomnas mjukt.

Svante - vill välkomnas häftigt.

Emelie - stark flicka, vill välkomnas häftigt.

Dan - vill välkomnas mjukt.

Vera - stark flicka, vill välkomnas häftigt.

Pelle - vill välkomnas häftigt.

(**Berit** mjukt).

Jag hälsar barnen välkomna in i Stjärnrummet en och en, med en fråga om de ska välkomnas mjukt eller häftigt. När barnen förts in, går jag och frågar mig själv om jag vill föras in i rummet mjukt eller häftigt. **Pelle** lösgör sig då ur gruppen inne i Stjärnrummet, och kommer med en utsträckt hand och ett blygt leende fram, och hjälper mig in i rummet.

Vilken härlig känsla att just **Pelle** gör den gesten. Jag berömmar honom, och säger att han alltid kommer att finnas för andra människor. Han kommer gärna att sträcka fram en hjälpande hand, och att visa respekt för andra människor. Han riktigt myser av berömmet. Jag talar till alla barnen, att det är så roligt när vi visar varandra artighet.

Jag märker på **Lotta**:s och **Emelie**:s kroppsspråk, att de är låsta och blyga. Det verkar som om de inte trivs i gruppen. Vi börjar övningarna med att hoppa av oss blygheten, och slänga ut den genom fönstret. Det märks att känslan i rummet blir annorlunda efteråt. Jag tar in tre saccosäckar, och de tre flickorna får slänga sig i dem.

De glansiga mantlarna läggs ut på golvet, och jag gör en genomgång av varma och kalla färger. Barnen är mycket säkra i färgvalen. Sedan uppmanar jag pojkarna att försöka känna in och tänka på vilka färger flickorna tidigare har valt till sina mantlar i övningarna, och vilka färger de kan tänkas ha valt till sina tygpåsar.

Svante gissar mörkcerislila till **Lottas** tygpåse (rätt!). Daniel gissar guld till **Veras** tygpåse (rätt!). **Dan** gissar röd till **Emelies** mantel (rätt färg ska vara isblå). Så gör vi tvärtom. Pojkarna lägger sig i saccosäckarna, och flickorna får känna in vilken färg pojkarna kan tänkas ha haft på sina mantlar och vilken färg de valt till sina tygpåsar.

Vera gissar guld till **Pelles** tygpåse (rätt!). **Emelie** gissar röd till **Dans** tygpåse, (rätt färg ska vara guld.). **Lotta** gissar gul till **Svantes** tygpåse (Rätt!) Vilka fullträffar! De verkar ha en uppfattning om vad kompiserna tycker om. Det har jag märkt tidigare i övningarna.

Saccosäckarna tas ut ur rummet. Vi spänner en lina diagonalt i rummet och alla mantlarna hängs upp som en ridå. En boxarballong ska kastas mellan de olika sidorna. Ena sidan har prinsar som bor på ett högt berg - de ropar till prinsessorna som bor på det andra berget. Det är ekoeffekt mellan bergen.

Exempel: **Veeeeerrraaaaaaaaaa!**, som när hon tar ballongen med båda händerna ropar: Jaaaa!
Senare förändras leken och det går snabbare. Exempelvis: **Svante!**, och när han tar ballongen med båda händerna ropar han: Tack! Här övar barnen att säga varandras namn, och att säga

tack att de valdes. Jag uppmärksammar barnen på att det är mycket viktigt att alla är med i leken. Om någon känner sig utanför ska den säga till.

Vilket också händer. De uttalar det högt och de andra barnen avhjälpas direkt, genom att just det barnet får ballongen. Sedan blir det volleyboll med två stycken boxarballonger. Det är liv och rörelse, barnen blir mycket varma och törstiga. De får gå ut ur rummet för att dricka, vilket jag normalt inte brukar gå med på. Vi fortsätter sedan spelet en stund, innan vi bryter och plockar ihop alla saker.

Barnen sätter sig i ring vid mig, och jag gör ett rollspel med de fem djurmaskerna. Den handlar om gruppbildning, där man inte släpper in kompisar i leken, om alla nej som finns i leken. Barnen kommer med förslag vad man kan göra för att möta nej. De törs numera öppet tala om att de blir ledsna av nej, de känner det väl. Jag berättar och visar olika situationer, och jag ser på ansiktsuttrycken att de vet vad det handlar om, mycket igenkännande.

Jag avslutar med att tala om ytterligare vad de kan göra, om de får ett nej. Försök igen om en stund, blir det åter ett nej, försök med andra, får de nej, försök igen ...

Grupp 103 990329 8.30 - 9.30

Joel
Anneli
Pontus
Stina
Tor
Alva

Fröken Gunilla är med i rummet för att se barnen agera. Alla hälsas välkomna in i rummet, och får svara på om de vill föras in häftigt eller mjukt. Alla barn vill komma in häftigt, vi vuxna väljer mjukt. Därefter hoppar barnen av sig blygheten, tar lite blyghet i ett pincettgrepp mellan fingrarna, och kastar ut den genom fönstret.

De får spänna sig, känna in känslan av spända muskler. Vi springer spända runt i en cirkel, jag ropar: "Lås upp!, lås upp!". Alla tar då sitt pekfinger (= sin nyckel), och trycker in den i framförvarande persons rygg. Cirkeln snurrar fortare och fortare, barnen skrattar och slappnar av (blir upplåsta).

Vi sorterar in de glansiga mantlarna i kalla och varma färger. Barnen är mycket säkra på detta. Jag spänner en lina diagonalt i Stjärnrummet, och de hänger upp mantlarna som en färgmässigt kall och varm ridå. Vi pratar om färgerna. Barnen delas upp i ett flick- och ett pojklag. De ska övas att säga varandras namn. En boxarballong kastas mjukt mellan lagen.

På det ena berget bor tre prinsessor, och på det andra bor tre prinsar. Emellan dem är det en dal som gör att det ekar när de ropar varandras namn. Bollen kastas till ett barn som ropar exempelvis **Aaaaaanneeeelliiiiii**, som svarar när hon tar emot ballongen - taaaack, o s v. Det fungerar mycket bra. Barnen är rättvisa, inget barn är utanför. Leken förändras. De säger sina namn med vanliga röster, och svarar med ett vanligt tack. Barnen är lugna och hänsynsfulla, de använder mjuka och tillåtande röster mot varandra.

Sedan blir det vanlig volleyboll. Avslutningsvis får barnen sätta sig i ring på golvet, och rulla en stor glaskula mellan varandra. Säg ett namn, och rulla glaskulan till det barnet, samtidigt som det barnet säger tack när det får glaskulan. En del barn tycker inte att de behöver vara artiga mot en kompis. Den här enkla övningen tränar dem att bli artiga mot varandra, och de får också känna hur bra det känns, när kompisarna är artiga och respektfulla mot dem.

Fröken Gunilla upplevde **Anneli** som mycket trygg i Stjärnrummet, det hade hon inte märkt ute i de övriga rummen. Jag berättade att **Anneli** brukade jag tänka på som "Stora Rättvisan".

Grupp 104 990329 10.00 - 11.00

Anja - vill välkomnas häftigt.

Adam - vill välkomnas mjukt.

Evelina - vill välkomnas häftigt.

Per - vill välkomnas mjukt.

Lena - vill välkomnas mjukt.

Magnus - vill välkomnas häftigt. Okoncentrerad, leker sin egen lek i rummet.

(**Berit** mjukt - **Lena** välkomnar mig in i rummet).

Adam har fortfarande ont, det påverkar hur jag arbetar i rummet. Barnen hälsas välkomna en och en in i rummet, med frågan om de vill snurras in mjukt eller häftigt. De får hoppa av sig blygheten, och kasta ut den genom fönstret. De som kan, får hoppa rejält, eftersom jag av hänsyn till **Adam** kommer att ta det lugnt.

Jag gör en rättvisövnig där **Per** varit med tidigare, men han lovar att inget säga. Barnen delas upp i två grupper (3+3). Den ena gruppen får glaskupan med guldglittervatten, sol och måne. När jag överräcker den talar jag om att de får den därför att jag tycker om dem. Den andra gruppen är tyst och de skruvar på sig, och visar tydligt obehag. Jag frågar vad de tycker och känner. De svarar att det är orättvist. Då håller jag med dem om det. Det är mycket orättvist!

De ska reagera högt, när de behandlas på ett sätt som de upplever är fel. Säg ifrån. Så tar jag upp den andra glaskupan, som är lika fin och fungerar på samma sätt. Barnen i den andra gruppen får ta emot den, med samma ord, att jag tycker så mycket om dem.

I nästa övning får barnen sitta i en stor ring, och en kula rullas mellan dem. De ska säga namnet på det barn som kulan rullas till, och det barnet ska säga tack. Här övas barnen att titta på en kompis och säga dennes namn. Det barn som får kulan blir sedd av kamraterna, och visar vänlighet och artighet genom att säga tack.

Magnus stör hela tiden, genom att sitta och titta på sig själv i en spegel, och göra grimaser. Jag säger till honom, men det struntar han i. Jag ser att han väntar att jag ska kalla in honom att sitta i mitt knä under övningen. Jag tror att man genom att göra på det viset i samlagen, ger belöning till fel beteende. Istället för att från början visa vad som gäller.

Vad händer när de störande barnen börjar skolan, vem får de docka in hos då? Man skjuter problemet framför sig, och det störande beteendet fortsätter och blir kanske värre och värre, för barnet vill så gärna sitta i knä på någon.

Tre saccosäckar tas nu in i Stjärnrummet, och flickorna får lägga sig i dem. Pojkarna ska försöka känna in eller gissa sig till vilken färg de respektive flickorna vill ha på sin mantel. De

ska få varsin på sig, som sidentäcke. **Magnus** stör hela tiden. Barnen försöker ändå i övningen. Vissa av barnen minns vilken färg som andra barn brukar välja på mantel, då väljer de rätt färg till dem.

Sedan tar vi ut saccosäckarna ur rummet, och barnen får välja mantlar, som de kan drapera sig med, till olika skepnader. De leker på olika sätt med dem, och även med djurmaskarna. **Per** väljer den mörkblå, och skrider lugnt omkring i rummet. **Lena** och **Evelina** vill vara rödluvan. De använder de två vargmaskerna. **Alva** och **Anja** använder mantlarna till att vara prinsessor. **Magnus** vill bråka och brottas med **Adam** som har ont av sin skada.

Det har inte gått att få ihop gruppen under denna timme. Alla drar åt olika håll, tyvärr ingen sammanhållning alls. De skulle behöva ännu mer av samarbetsövningar.

Grupp 105 990330 8.30 - 9.30

Dan

Eva

Svante

Dora

Tommy

Elsa

Alla barn får en fråga, om de vill hälsas välkomna in i rummet på ett mjukt eller häftigt sätt. Alla väljer ett häftigt sätt, och de snurras in, så "häftigt" att en del nästan gör en volt i snurren. Alla barn verkar vara på hugget, även **Tommy** som är inne i en känslig period, och många gånger är i ett enda stort nej.

Jag ber dem ta av sig sina strumpor, så att de kan ta ut svängarna i slängrumpan. Alla barn får i tur och ordning bestämma i den. Jag säger högt i rummet: Barnets namn - du bestämmer, du vet vad du vill, du lyssnar på dina kompisar, och tillsammans kommer ni fram till hur ni ska leka. Du är en bra kompis, som säger ja i leken.

Det går snabbt i rummet. Barnen tar verkligen ut svängarna, och försöker överträffa varandra i slängrumps - ideér. Så småningom är de så slutkörda att vi bildar en ring, och en stor glaskula rullas mellan barnen, samtidigt som namnen på de barn som får kulan uttalas högt av alla i ringen. De barnen tackar för kulan, och rullar den snabbt vidare till nästa barn. Här övar barnen sig att säga namnet på sin kamrat, istället för att säga: "Öööööhh!" som kontaktljud.

De övar sig i respekt och artighet mot varandra. Det är ett högt tempo i leken, och de måste koncentrera sig ordentligt för att komma ihåg namnen. Saccosäckar tas in i rummet. Vi övar att pyssla om varandra. Pojkarna är lite generade. Sedan övar vi färgval.

Därefter gör jag ett rollspel med djurmaskerna, och berättar i sagan om de två vargarna som alltid leker tillsammans, och aldrig släpper in någon i sin lek. Apan försöker, men får ett nej, tigern spinner av glädje och vill leka med vargarna, men får nej och slutar att spinna. Lejonet skuttar fram, men får också ett nej. De enda som känner sig nöjda och lyckliga är vargarna som alltid leker tillsammans.

Så småningom börjar apan, tigern, lejonet, och alla de andra djuren att leka med varandra. De övar upp sig att ta kontakt med varandra, och får på så vis fler kompisar. Ingen frågar längre vargarna, de säger ju alltid nej. Plötsligt blir den ena vargen sjuk, och den andra blir då ensam - mycket ensam. Den är inte van att fråga, om den får vara med i leken, och ingen tänker på att fråga, för den säger ju alltid nej.

Jag berättar att den här sagan handlar egentligen om barn. När man har fått ett nej, gå därifrån och återvänd sedan om några minuter! Fråga igen, gör om det en gång till om du fått ännu ett nej! Leken har förändrats under tiden, kanske en ny roll behövs i leken, kanske de släpper in kompiserna senare. Om du får nej hela tiden av samma barn, gå till nya barn och fråga! Jag berättar, att det är så viktigt att säga ja i leken, att släppa in varandra, att vara tillåtande.

Jag avslutar med att säga alla barns namn, och samtidigt berätta att de är världens bästa kompisar. Alla barnen ser nöjda ut, och jag avslutar övningen i Stjärnrummet.

Då händer detta! **Tommy** vänder sig till **Dora** och säger: "Ska du och jag leka när vi går ut ur rummet". **Dora** svarar "Ja". Då säger jag lågt till **Eva**, fråga om du också får vara med i leken. **Eva** går fram till **Tommy** och frågar: "Får jag vara med och leka?" **Tommy** vänder sig bort från henne, och säger: "Nej, det får du inte, **Dora** och jag ska leka!". Jag säger till **Tommy**: Hallå, vad hör jag? Vi har alldeles nyss talat om att släppa in varandra i leken". **Tommy** svarar då: "Ja, men jag sa ju ja".

Ibland känns det som om man talar till väggar. Att påverka barns negativa attityder till varandra tar dock lång tid. Fler vuxna runt barnen bör dessutom ge samma påverkan, om ett varaktigt resultat ska uppnås.

Grupp 106 990331 8.30 - 9.30

Elin
Ludvig
Annika
Ivan
Ylva
Svante

Barnen välkomnas in i Stjärnrummet. De är säkra i sitt kroppsspråk, och säger att de inte behöver hoppa av sig blygheten. Jag blåser upp två vita boxarballonger, och säger att jag ska rita ett vargansikte, med en röd tunga och ett rött hjärta, på ballongen. Barnen är intresserade, jag frågar om det blev en pojke eller flicka, och de tycker att det ser ut som en pojke. Vargpojken får heta Adam.

Jag tycker att det ska finnas en vargflicka också, men det tycker inte barnen. Jag berättar om jämställdhet och rättvisa, så då borde det ju vara en flicka också. Nej, det behövs inte tycker barnen (!). Jag tar upp sex stycken stora, nya, vackra glaskulor, som barnen får leka med, under det att jag tecknar vargflickan.

Jag ser hur barnen delar upp sig, och hur de leker. **Elin** och **Ylva** från samma avdelning rullar sina kulor mot varandra, de inbjuder **Annika** från en annan avdelning, i leken. Tre flickor rullar glaskulorna mot varandra i fin samlek. Pojkarna leker en och en, och hittar inte varandra.

Flickorna försöker få in pojkarna i sin lek. De är inte tydliga i vad de gör, ingen bestämmer, de skrattar hela tiden.

Ludvig försöker komma med förslag, vad de kan göra med glaskulorna, men ingen av flickorna nappar på hans förslag. Då blir han sur, och säger att han inte vill vara med och leka med dem. Pojkarna leker en och en. Sen är Vargflickan färdigtecknad på ballongen, av mig, och jag frågar vad hon ska heta. Hon ska heta Eva. Jag håller vargarna Adam och Eva i varsin hand. Barnen står tre pojkar för sig, och tre flickor för sig, längs väggarna.

Jag vill att de med hjälp av vargarna ska komma igång med ett rollspel, där de kommer med egna förslag, vad de (vargarna) ska säga till varandra. **Annika** är aktiv med förslag. Det går trögt för de andra. Så småningom visar det sig, att alla barnen följer eller hört talas om en teveserie om kärlek, ett barnprogram om Adam och Eva. Ingen fart på övningen. Barnen fixerar sig för mycket till programmet, som egentligen är för större barn. Jag får inte igång deras egen fantasi i denna grupp.

Avslutning av Dryadprojektet i Ekbergaskolan

Under första halvan av april intervjuades barnen färdigt, på bägge skolorna. Jag hade genomgångar med fröknarna på Ekberga om enkätsvaren, och daganteckningarna från grupperna. Stjärnpåsarna syddes färdigt, och vi hade övningar där barnen sprang omkring med sina stjärnpåsar i skogen intill skolgården, och samlade in solstrålar i påsarna, solsken som aldrig tar slut.

990419 var det avslutning av Dryadprojektet. 54 barn hade samlats i ett rum på skolan, jag pratade lite till dem, de fick sina länge efterlängtdade Stjärnpåsar. Efteråt applåderade de mig spontant och länge med sina små händer - det kändes verkligen varmt, och att vi hade fått starka ömsesidiga band till varandra!

I deras Stjärnpåsar fanns en information, som får avsluta även denna text om grupperna, och vad som hände i dem:

Föräldrainformation om Stjärnpåsen

Dryadprojektet har nu avslutats i Ekbergaskolans förskoleklass, efter att ha pågått i ett halvår. Barnen har varit fantastiska, och lärt om jämställdhet och rättvisa på ett lekfullt sätt i Stjärnrummet.

Detta har vi bl a lekt och lärt om, i grupper med sex barn åt gången:

- att komma över sin blyghet
- att göra sitt eget bästa val
- att stärka sin självkänsla
- att utveckla förmåga till samarbete
- att träna respekt gentemot kamrater
- att säga ja till inkommande barn i leken
- att säga nej till orättvisor
- att öka pojkars lektid med flickor, och tvärtom
- att förstå sin roll i lekar baserade på demokratiska spelregler

När det gäller påsarna, så har barnen gjort sina egna färgval, och tvinnat banden själva. Jag har sedan sytt påsarna. I mitt symbolspråk som konstnär står rött (sidosömmen) för kärlek. Turkos (öppningskanalen) är förändringens färg, att barnen ska klara av förändringarna i livet. Orange (fästtråden till stjärnor och kristall) ska göra dem synliga inför omvärlden.

Påsen har en kristall, som ditt barn valt själv. Jag har sagt till varje barn, att en av kristallerna kommer att vinka (lysa), den kristallen vill komma till dig. Kristallen symboliserar klarheten i tanke och känsla. Det finns också sex stjärnor på påsen, ditt barn är en stjärna av de sex. Grupperna bestod av sex barn. Man kan se det som att ditt barn ska finnas i en gemenskap.

Påsen innehåller en lyckokula, samt en mening som barnet textat efter mall: "Jag är jag och jag duger!!!". Här finns också barnets hand- och fotavtryck. Handavtrycket håller ett glittrande hjärta med barnets fotografi. Det är tänkt att ditt barn, nu och då under sitt framtida liv, kan ta fram handavtrycket med fotot, minnas barnet inom sig, och fråga: "Är jag snäll mot mig själv?". Blir svaret nej, då är det dags att förändra.

I en av övningarna har vi fyllt påsen med solsken som aldrig tar slut. Flera barn har pratat om snuttefiltar, när de känt på sina påsar. Påsen går att använda som snuttefilt. Tyget är vattenkänsligt, vatten ger fläckar. En del barn har frågat vad som händer om det kommer tårar på tyget. Jag har svarat att tårar ger fläckar, men om påsen har en sådan viktig uppgift som att trösta, ja då är det fina fläckar.

Allt gott önskar jag alla barn som deltagit i Dryadprojektet på Ekbergaskolan!

Berit Mannberg